

เสวนา 10

“เศรษฐศาสตร์ที่ควรจะเป็น
โลกาภิวัตน์ ล้าคม คนและโลก”

HATCH - U
PROJECT

HATCH - U

PROJECT

เสวนา 10

“เศรษฐศาสตร์ที่ควรจะเป็น
โลกาภิวัตน์ สังคม คนและโลก”

แอน

กี

บอล

หัยน

ต๊อบ

เต้

วิท

แป้ง

เนต

ท๊อป

นิว

โพน

บับเบิ้ล

พิน

กิจกรรม Hatch-U

เสวนา 10

“เศรษฐศาสตร์ที่ควรจะเป็น โลกาภิวัตน์ สังคม คนและโลก”

วันศุกร์ที่ 26 มีนาคม 2553

สถานที่ มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์

วิทยากร

อ.ปกป้อง จันวิทย์

ผู้เข้าร่วมเรียนรู้

1. เนต - น.ส.อันธิมา สุวรรณถาวรกุล
2. นิว - น.ส.วรรณวลัย ชอบอิสระ
3. กี - น.ส.สิรวดี ภควสิทธิ์
4. วิท - นายไชยวิท ดารประดิษฐ์
5. บับเบิ้ล - น.ส.ประภาพัชร์ ชุณหวารากรณ์
6. เต้ - นายจิรสิทธิ์ รัฐวงศ์จิรกุล
7. พิน - นายณัฐดนัย บุตรา
8. ต๊อบ - นายณัฐพล พงศ์นราทิพย์
9. แอน - น.ส.สุภัสญา เตชะชูเชิด
10. บอล - นายปิติบดี ระวียันต์
11. หัยน - น.ส.ธนาลัย พูลศิริ
12. แป้ง - น.ส.สิรินภรณ์ แสนสมบัติ
13. ท๊อป - นายณัฐวัฒน์ ธีระเลิศธรรม
14. โพน - นายเจษฎา อิงอมรัตน์

พูดคุยหลังดูหนังที่.ปกป๊อปป่า

มาจาย

ลุงอ้อย เตี่ยเราใช้เวลาเขียน คือเจตนาของอาจารย์ที่อยากจะให้เราเขียน คือขณะที่เราเขียนนี้เราจะคิดถึง

พี่ซัง ใครที่มาไม่ทันตอนแรก

พี่ฝ่าย มีใครอยากจะดูตอนแรกอีกบ้างไหม

บอล เปิดฉายอีกรอบ

พี่ฝน ซ้ำอีกรอบ

พิน ซ้ำอีกรอบครับ

นิว ซ้ำอีกรอบๆ

พิน ช่วงแรกๆ หลับ

พี่หนึ่ง คือคนที่ดูแล้ว ออกไปเขียนข้างนอกหรืออะไรยังไงก็ได้

พี่ฝ่าย เออ คนที่ดูแล้ว

พี่หนึ่ง จะได้รับแลกซ์หน่อย

Hatch-U ตีคะ

ลุงอ้อย ตามอัธยาศัย ใครที่ยังไม่ได้ดูช่วงแรก อยากดูช่วงแรก ก็รออยู่ในนี้

พี่ฝ่าย ถ้าใครไม่ดูแล้ว ขึ้นออกมาแล้วกัน

พี่ฝน เอ้า ใครไม่ดูออกไป

พี่หนึ่ง คุณครูจะพาออกไปข้างนอกนะคะ

หลังจากนั้นสมาชิก Hatch-U ที่มาทีหลังก็ดูหนังในช่วงแรก ส่วนคนที่มาก่อนตั้งแต่เช้าและผ่านหนังรอบแรกไปแล้ว ต่างแยกย้ายกันไปเขียนข้อคิดเห็นจากมุมมองของตัวเองที่มีต่อหนังที่ได้ดูกันไป

แนะนำตัว

อ.ปกป้อง สวัสดีทุกคนนะครับ

Hatch-U สวัสดีค่ะ สวัสดีครับ

ลุงอ้อย เดี่ยวผมจะให้เราแนะนำตัวให้อาจารย์รู้จักกันนะคะ อย่างที่เกริ่นให้พวกเราเมื่อวานและเมื่อเช้า คือวันนี้ นี่ก็อาจารย์ตัวจริงๆ เสียจริงๆ อยู่ตรงนี้ อาจารย์ปกป้อง จันวิทย์ อาจารย์จากธรรมศาสตร์ อาจารย์สอนเรื่องของเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์การเมืองอะไรพวกนี้ใช้ไหมครับ

อ.ปกป้อง ครับ

ลุงอ้อย เศรษฐศาสตร์การเมืองนะ เมื่อเช้าที่เราได้ดูหนัง ก็เป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมวันนี้ อาจารย์ได้ตีไฮน์โปรแกรมออกมาว่าเข้าดูหนัง บ่ายคุยกัน ที่นี้ดูหนังแล้วก็มีความคิดเห็น เรามีกระดาษที่เราเขียนออกมา ซึ่งอาจารย์จะเริ่มต้นจากการที่ได้อ่านความคิดเห็นพวกเราด้วยนะคะ แต่ก่อนอื่นอยากจะทำให้พวกเราแนะนำตัวให้อาจารย์ได้เห็นภาพว่า มาจากไหนกันสักหน่อย พอเป็นบรรยากาศประกอบนะ ไ่จากตัวที่เล็กที่สุด

บอล ครับ บอลครับ

ลุงอ้อย จาก...

บอล อยู่ มศว.ครับ คณะศิลปกรรม ทัศนศิลป์ครับ

อ.ปกป้อง ครับ

โฟน โฟน ม.กรุงเทพฯ ศิลปกรรมเหมือนกันครับ

อ.ปกป้อง ชื่ออะไรนะครับ

โฟน โฟนครับ

นิว นิวค่ะ ทัศน จุฬาฯ

ตาล ตาลค่ะ ทัศน จุฬาฯ ค่ะ

วิทย์ วิทย์ครับ บัญชีครับ จุฬาฯ ครับ

พีฝน ฝน กระจายในดวงจันทร์ค่ะ (หัวเราะ)

ลุงอ้อย มีนามสกุลด้วย

พีฝน สตาฟค่ะ

พิน พินครับ วิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ครับ ศิลปากรครับ

หยิน หยินค่ะ เรียนวิทยาศาสตร์ มหิดลค่ะ

กี้ กี้ค่ะ อดสาหกรรมเกษตร ม.เกษตรค่ะ

ลุงอ้อย อ้าว โฟน

ต๊อบ ต๊อบครับ

ลุงอ้อย เอ้อ (หัวเราะ)

ต๊อบ ศิลปกรรม ม.กรุงเทพฯ ครับ

ท๊อป ท๊อปครับ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มหิดลครับ

เต้ ชื่อเต้ครับ อยู่ศิลปกรรม ม.กรุงเทพฯ เหมือนกันครับ (หัวเราะ)

บับเบิ้ล บับเบิ้ลค่ะ ไปโอเทคโนโลยี ลาดกระบังค่ะ

เน็ต เน็ตค่ะ เกสซ์ จุฬาฯ ค่ะ

แป้ง แป้งค่ะ บัญชี ธรรมศาสตร์ค่ะ

พีฝ้าย ฝ้ายค่ะ ก็เป็นกระจายในดวงจันทร์ค่ะ

ลุงอ้อย อ้อหะรอ นึกว่ารัฐศาสตร์ จุฬาฯ (หัวเราะ) อ้าว ข้างหลัง

พีหญิง หญิงค่ะ สตาฟมูลนิธิกระจายฯ ค่ะ

พีจำ จำค่ะ เป็นสตาฟค่ะ

พีแบด แบดค่ะ สตาฟกระจายฯ ค่ะ

ลุงอ้อย อ้าว ทางนี้

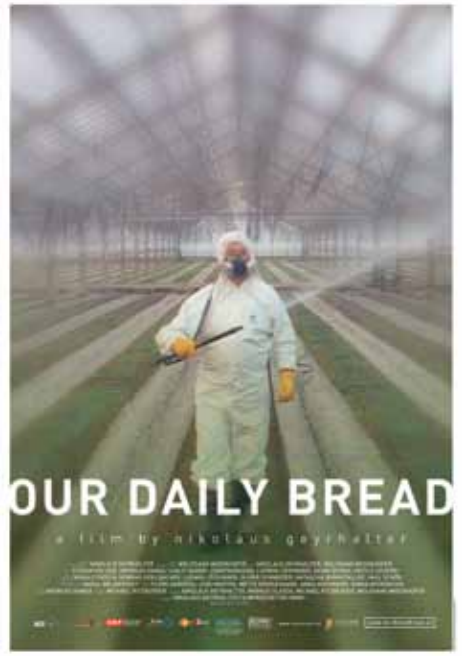
พีเอม เอมค่ะ กระจายเหมือนกันค่ะ (หัวเราะ)

อ.ปกป้อง ครับ ปกป้องครับ วันนี้มาเป็นกระจายเหมือนกัน (หัวเราะ)

ลุงอ้อย เอ้า โอเค งั้นเชิญอาจารย์

ความคิดต่อสิ่งที่เห็นจากสารคดี

เรื่อง Our Daily Bread

อ.ปกป้อง เป็นไงครับ ดูหนังเมื่อเช้า แล้วเห็นปรากฏการณ์สังหารหมู่มู (หัวเราะ) บทวิจารณ์บางชิ้นเขาเรียกว่า หนังเรื่องนี้ชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการสังหารหมู่มูในระบบทุนนิยม บทวิจารณ์บางเรื่องเขาใช้คำนี้ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยยังไง หรือว่าดูแล้วเรารู้สึกยังไง บ๊อบบี้

บ๊อบบี้ หดหู่กับสิ่งที่เห็นเพราะว่ามันเหมือนไม่ใช่สิ่งมีชีวิต กลายเป็นอย่างอื่นไปแล้ว คือชินกับประเทศไทย เป็นเกษตรกรรมกลไกที่ปลูกกันอย่างนี้ตลอด แต่อันนี้เป็นระบบอุตสาหกรรม ซึ่งเหมือนตั้งแต่ก่อนจะเกิดแล้ว ก็ทำให้เขาเกิดขึ้นมา แล้วก็ทำให้เหมือนเขาเป็นวัตถุประสงค์ของ เอาความต้องการของเราเป็นหลัก ก็เลยสะท้อนเหมือนกันว่า โอ้โห เป็นแบบนี้ในอะ แล้วต่อไปจะเป็นยังไง มันจะมากขึ้นกว่านี้ จะลุกลามมาประเทศไทยเป็นอย่างนี้ด้วยรีเปลา หรือทั่วโลก หรือมันจะมีอะไรที่มากกว่านี้ไหม เพื่อตอบสนองความต้องการของคนบนโลกนี้

อ.ปกป้อง มีฉากไหนที่ดูแล้วเรารู้สึกสะท้อนใจมาก ๆ

บอล ที่ดูลูกเจี๊ยบ

อ.ปกป้อง มันคืออะไร

บอล ดูเขามองลูกเจี๊ยบไม่ใช่สิ่งมีชีวิตแล้ว มองเป็นแค่...

ลูกอ้อย เฮ้ย ตอนนั้นมันหลับนี่นา (หัวเราะ)

พีเอม ตอนนั้นได้ยินเสียงกรน

บอล ผมบอกว่าผมรีตาอยู่ นะ

พีเอม อ้อ

บอล แล้วผมก็เลยให้ความเห็นตอนนั้นไปแล้วว่ามันเป็นอย่างนี้ครับ

ลูกอ้อย โอเค แหวกกันสนุก ๆ

บอล ครับ ก็ดูว่าเขาไม่ได้มองเป็นสิ่งมีชีวิตอยู่ด้วยกัน มองสัตว์พวกนี้ว่า

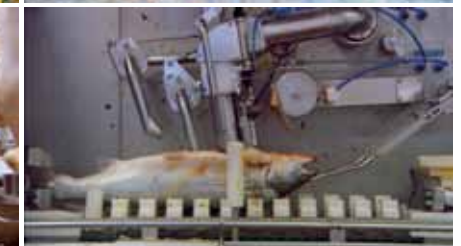
กลายเป็นสิ่งของไปแล้วจริงๆ มันก็เป็นสิ่งมีชีวิตนะครับ ไม่มีพวกนี้ ก็ไม่มีมนุษย์คนทั่วไป

อ.ปกป้อง ท้อปล่ะครับ

ท้อป ผมดูตรงคนที่เหมือนไม่ใช่คนไปแล้ว เหมือนเป็นเครื่องจักรที่ต้องทำตามฟังก์ชันที่เขากำหนดมา แล้วดูอย่างหน้าตาของเขานะ เขาสามารถฆ่าสัตว์ได้อย่างหน้าตายมากๆ เลยเหมือนแบบไม่มีอะไรเกิดขึ้นเลย แล้วก็มีความนิ่งที่มีโทรศัพท์เข้ามา เขาก็ถือโทรศัพท์คุยเหมือนแบบเหมือนไปเดินห้างปกติ แบบทั้งที่ข้างหน้าเขานะมีสัตว์แขวนอยู่ เลือดไหลหน่อยๆ มันก็แปลกตามากๆ

อ.ปกป้อง อีม หยินล่ะครับ

หยิน ก็รู้สึก...เห็นภาพอย่างที่เพื่อนๆ เห็น แต่เราก็รู้สึกเป็นกลางๆ ด้วยค่ะ เหมือนยอมรับกับที่มันเป็น เพราะว่าในอุตสาหกรรมอย่างอื่นก็มีแบบนี้ แต่นี่เป็นเรื่องของอาหาร เป็นเรื่องที่เราสัมผัสใกล้ชิดทุกวัน เรากินอะไร ถึงแม้ว่าอาหารจะไม่ใช่แบบที่เรากิน มันอาจจะไม่ได้มาจากแบบนั้น ในสังคมเราก็คงจะเป็นเกษตรแบบที่เราเห็น เราอาจจะเคยชินกับสังคมแบบนี้ พอไปเห็นอย่างเราก็เลยรู้สึกกับมันมาก แล้วก็รู้สึกว่านี่เป็นเอฟเฟ็คท์จากสิ่งที่เราทำมานะคะ จากอดีต แล้วเราก็ต้องมา...เขาเรียกว่าอะไร แก๊ซกับมัน อย่างเราปฏิวัติวิทยาศาสตร์มา เอาวิทยาศาสตร์มาทำให้ชีวิตเราดีขึ้น แล้วคนที่ตายน้อยลงคนก็มีมากขึ้น แล้วเราจะเอาอาหารจากไหน มันก็เลยเกิดไอพวกนี้ขึ้นมามากมาย ที่เราพัฒนาขึ้นมาว่าในพื้นที่นี้เนี่ย เราต้องทำผลผลิตให้ได้มากๆ นะ ในสัตว์ตัวนึงเราต้องใช้เขาทุกส่วนนะ ต้องคุ้มนะ อะไรอย่างเนี่ย ก็ในเมื่อเราเอาวิทยาศาสตร์มาทำให้ชีวิตเราดีขึ้น มันก็ต้องมีไอนี้ตามมา แล้วถ้าเราจะบอกว่าผิดไปซะทั้งหมดเลย ก็คงไม่ใช่ เพราะว่าเราจะไปเริ่มต้นใหม่ เรากลับไปปลูกผักอย่างเดิมหรือ หรือว่าเลี้ยงสัตว์แบบเดิม แล้วคนก็อดอยาก แล้วจะทำยังไงเราก็ต้องแก้ไขมันไปเรื่อยๆ นะคะ คิดว่า

อ. ปกป้อง เราเห็นอาหารใช้ใหม่ ทุกวันที่เรากินอยู่ แต่ที่หนังเรื่องนี้มันนำ ตื่นตาตื่นใจ ก็คือมันฉายภาพให้เราเห็นว่าเบื้องหลังอาหารที่เราพบเจออยู่ ทุกวัน ข้างหลังมันเป็นโลกที่ผมก็ไม่เคยดูไม่เคยรู้มาก่อน จนกระทั่งได้มาดูหนังว่าการใช้เทคโนโลยีมาประกอบการผลิตเนี่ยมัน...ใช้คำว่าอะไรดีละ มันไปไกลถึงขนาดนี้ เราจินตนาการถึงโรงฆ่าสัตว์ก็นึกถึงแบบนึ่งใช้ใหม่ครับ แต่เรื่องนี้ โอ้โฮ สเกลมันขนาดใหญ่ ไม่ได้ใช้แรงงานเข้มข้นอย่างเดียวใช้ใหม่ครับ แล้วมันแทบไม่ได้ใช้แรงงานเข้มข้น แต่เป็นทุน การใช้ทุนเข้มข้น ใช้เครื่องจักรใช้ใหม่ครับ ผมดูหนังเรื่องนี้ แล้วผมนึกไปถึงหนังเรื่องนึ่ง ซึ่งสมัยเคยสอนแบ่งเนี่ยจำไม่ได้ว่าปีนั้นเคยเอาไปฉายให้ดูไหม

แบ่ง ยังไม่ได้ดูค่ะ

อ. ปกป้อง ยังไม่ได้ใช้ใหม่ เรื่อง *Modern Times* เคยได้ยิน ใช้ใหม่ครับ

(Charlie Chaplin)

ลุงอ้อย ชาร์ลี แชปลินเหรอ

อ. ปกป้อง ใช่ครับ หนังของชาร์ลี แชปลิน ทุกคนรู้จักชาร์ลี แชปลินใช้ใหม่ ทุกคนรู้จักเขาในฐานะดาราตลกใช้รีเปลา แต่ถ้ามองคุณลองไปไล่ดูสิ ตอนคุณอยู่มหาวิทยาลัยใช้ใหม่ พอมีความรู้ความสนใจสังคม ได้ไปคุยกับมาสเตอร์มาหลากหลายแล้ว ลองกลับไปดูหนังชาร์ลี แชปลินใหม่อีกรอบ ไปไล่ดู แชปลินเป็นคนที่ทำหนังคมมากนะครับ แล้วก็หนังสะท้อนสังคมได้แบบ...เก่งมาก ฉากหน้าเป็นฉากตลก เด็กๆ ดูก็ชอบ แต่ว่าถ้าเราดูด้วยการตั้งคำถาม เราจะเห็นอะไรหลายเรื่องเลยที่แชปลินตั้งคำถามไว้ วันนี้ไม่ได้หยิบคลิปปมา มีหนังเรื่องหนึ่งที่ผมมักจะเอาไปฉายให้กับนักศึกษาที่ผมสอนวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองดูเสมอ หนังเรื่องนั้นคือหนังเรื่อง *Modern Times* ยุคสมัยใหม่ แชปลินน่าจะสร้างตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นะครับ ช่วงปีผมไม่แน่ใจ ยุคสมัยใหม่ของแชปลิน พูดถึงชีวิตของตัวละครของเขา แชปลินเขียนบทเอง กำกับเอง เล่นเอง ทำเองทุกอย่างเลย เป็นหนังเงียบ เป็นชีวิตของคนทำงานในโรงงาน

แล้วในโรงงานช่วงหลังปฏิวัติอุตสาหกรรม โจทย์ของการมีโรงงานก็คือการผลิตของให้ได้จำนวนมากๆ ใช้ใหม่ครับ ใช้ต้นทุนต่ำๆ ผลิตให้ได้เยอะที่สุด ใช้ต้นทุนต่ำที่สุดเพื่อไปตอบสนองตลาดขนาดใหญ่ เพราะว่าใน

ระบบทุนนิยมเนี่ย การสะสมทุนมันจะเกิดขึ้นได้ ก็ต้องขายของได้ใช้ใหม่คือผลิตสินค้าแล้วก็ต้องขายเพื่อเอาเงินมา ได้เงินไปเป็นระบบที่ใช้ทุนต่อทุน เงินต่อเงิน สะสมไปเรื่อยๆ ใช้ใหม่ครับ เพราะฉะนั้นคุณผลิตแล้วคุณก็ต้องหาวิธีที่ท้าทายใจให้มันขายได้ แล้วก็ต้องขายให้ได้ในราคาที่สูงกว่าต้นทุนที่ใช้ตั้งต้น แล้วคุณก็เก็บส่วนเกินที่ว่าไว้ด้วยวิธีต่างๆ เดี่ยวเราค่อยๆ คุยกันไปนะครับ แล้วก็เอาส่วนเกินที่ว่าไปสะสมทุนต่อ ผลิตให้มากขึ้นไปอีก นี่คือระบบทุนนิยมหรือนิยมทุน คือระบบที่ทำการผลิตแล้วแลกเปลี่ยนอยู่เรื่อยๆ กลไก วงจรของการสะสมทุนนะครับ

หนังเรื่อง *Modern Times* แชปลินก็สะท้อนภาพของคนงานอยากให้เป็นคนมีฉากที่คลาสสิกมากในวงการภาพยนตร์โลกเลย แชปลินก็มีหน้าที่ขั้นนี้คือแต่ละคนในโรงงานในกระบวนการผลิตสมัยใหม่ ก็มีกระบวนการที่เรียกว่า แบ่งงานกันทำใช้ใหม่ division of labour แต่ละคนก็เชี่ยวชาญเฉพาะอย่าง มี special line station ต่างๆ ในโรงงาน ถ้าคนไหนตอกก็ตอกอย่างเดียว คนไหนขันก็ขันอย่างเดียว แล้วแชปลินก็เล่นตลก ก็ดูเขาขันจนสุดท้ายแล้วพอพักกินข้าว มีเขาก็ยังซักกระตุกๆ อย่างนี้ อยู่ มันหยุดไม่ได้ แล้วก็ตอนหลังทำงานไปเรื่อยๆ เขาก็เกิดแบบสติแตกขึ้นมา บ้าขึ้นมาซะครับ ก็เอามือที่ขันแทนที่จะไปขันน็อตก็เอาไปขันหน้าอกเพื่อนหน้าอกชาวบ้าน (หัวเราะ) วิ่งไล่ปั่นป่วนไปทั้งโรงงานหมดเลย แล้วที่คลาสสิกมากคือฉากที่สุดท้ายแล้ว แชปลินตกเข้าไปอยู่บนสายพานการผลิต แล้วก็ค่อยๆ ไหลๆ จนเข้าไปอยู่ในเครื่องจักร เป็นฉากที่เข้าไปอยู่ในเครื่องจักรแล้วก็หมุนตัวไปรอบๆ วงล้อของสายพานการผลิตของฟันเฟืองของกระบวนการผลิต นี่เป็นฉากที่คลาสสิกมากแล้วเป็นฉากที่แปลความคิด นามธรรมของคาร์ล มาร์กซ์ เคยได้ยินใช้ใหม่ครับ คาร์ล มาร์กซ์ที่เขาบอกว่าเป็นเจ้าพ่อของสำนักทวิฟากซ์ของระบบทุนนิยม แปลความคิด นามธรรมของคาร์ล มาร์กซ์ให้เป็นรูปธรรมได้แบบชัดที่สุด นั่นก็คือฉากที่คือเครื่องจักรกินคน

ผมนึกถึงหนังเรื่องนี้ตอนผมดูหนังเรื่องนี้ แล้วหนังเรื่องนี้สะท้อนภาพที่เปลือๆ น่ากลัวกว่าหนังของแชปลินอีก เพราะอะไรครับ ในหนังของ

แซปลินเราเห็นกระบวนการผลิตแบบทุนนิยมในสายพานการผลิตใช้ไหม แต่เขาทำสิ่งของใช้ไหม ในสายพานการผลิตใครมีหน้าที่ทำอะไรทำไป สิ่งที่ว่าบนสายพานคือของที่ไม่มีชีวิตใช้ไหมซะ แต่ใน *Our Daily Bread* มันแรงมาก เพราะว่าสิ่งที่วิ่งอยู่บนสายพาน มันคือของมีชีวิต เราเห็นทั้งหมดทั้งไก ปลา วัว มีแต่ของที่มีชีวิต นี่คือนี่มีชีวิตนะครับ แต่ว่าเราเห็นชีวิตมันในนั้นไหม เราเห็นความเป็นชีวิตของมันไหม พวกเราเนี่ยเห็น แต่ถ้าพวกเราต้องไปทำหน้าที่เป็นคนในโรงงาน สมมติว่าเราเป็นคนที่ยากจนไม่มีทางเลือกเลย คุณต้องเป็นพนักงานในโรงงาน คุณเห็นชีวิตของสิ่งที่อยู่เบื้องหน้าคุณไหม นี่คือนี่ด้านของความโหดร้ายของระบบสายพานการผลิต โห ชั้นยอดเลยนะ คือมันไม่ใช่แค่...เมื่อกี้หลายคนพูดถึงคนที่อยู่ข้างๆ สายพานการผลิต มันไม่มีชีวิต มันมีชีวิตแต่ชีวิตเขาเหมือนไม่มีชีวิต เราไม่เห็นแววตาในการสนุกสนานกับงานที่เขาทำเหมือนที่หลายคนเขียน ใช้ไหมครับ เมื่อกี้ผมลองดูคร่าวๆ รู้สึกถึงความเฉยชาใช้ไหมครับ รู้สึกถึงความไร้หัวใจ เขาไม่ได้เกลียดสิ่งที่อยู่ข้างหน้าแต่สิ่งที่เขาทำก็คือทำหน้าที่ของเขา มีหลายมิตินะ แต่ในหลายมิตินั้น

ก็น่าสนใจว่ากระบวนการผลิตแบบไหน ที่มันพรากความเป็นคนออกไปจากคน มัน พรากชีวิตและจิตวิญญาณออกไปจากคนที่ มีชีวิตและจิตวิญญาณได้

แล้วเหตุการณ์นี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในโรงงานฆ่าสัตว์ที่เราเอามาให้ดู มันเกิดขึ้นรอบๆ ตัวเราเนี่ยแหละ เป็นตึกที่แตกต่างกัน แน่นนอนก็ขึ้นอยู่กับการเลือกของคนทำงานมากมายขนาดไหน เราไม่เห็นชีวิตหรือของทั้งคนที่อยู่ข้างๆ สายพาน แล้วเราก็ไม่เห็นชีวิตของสิ่งที่อยู่บนสายพาน มันมีเยอะซะจนไม่มีค่าใช้ไหมครับ ในความคิดของหลายๆ คน เราเห็นลูกเจี๊ยบก็พันตัวก็หมื่นตัวละวันนี้ ถ้าเราไม่ได้คิดว่านี่เป็นสิ่งมีชีวิตแต่ละตัวที่มีชีวิตที่จดงามของมัน ใช้ไหม มันก็เป็นแค่อะไรละ แค่นี้หมากหนึ่งบนกระดานของ

สายพานการผลิตแบบทุนนิยมหรือเปล่า

เมื่อกี้ หยินใช้ไหมครับ หยินพูดตั้งคำถามที่น่าสนใจมากเลย หยินแตะนิดหน่อยว่าเบื้องหลังของสิ่งที่เราเห็นข้างหน้านี้ เบื้องหลังมันคืออะไร ถ้าจะอธิบายว่าอุตสาหกรรมอาหารเกิดขึ้นมาเพื่ออะไร มันเกิดขึ้นมาด้วยแรงขับแบบไหน แล้วจะนำเราไปสู่อะไร ในอีกด้านหนึ่ง หยินก็ตั้งคำถามเล็กๆ เหมือนกันว่าคนอย่างพวกเราที่ไม่ได้ยากลำบากอะไร เหมือนคนที่ทำงานในโรงงาน ใช้ชีวิตอยู่ในโลกในสังคม ต้องกินอาหารอยู่เนี่ย ท่าทีของเราต่อโลกควรจะเป็นยังไง เราอยู่ยังไงในโลกทุกวันนี้ โลกที่พอเราดูหนังเสร็จ เมื่อกี้เราก็ไปกินไก่กันใช้ไหม (หัวเราะ) ใช้ไหม เมื่อกี้เรากินอะไรกัน เมื่อตอนกลางวันนะ (หัวเราะ)

Hatch-U กินหมู

อ.ปกป้อง กินหมู ใช้ไหม แล้วกินกันลงไหม

Hatch-U ลงคะ

อ.ปกป้อง ก็ลงนะ เห็นกินกันเสร็จเร็วนี้ แล้วก็กลับมานั่งดูต่อแรงตีมากเลย

แต่ว่าจะอยู่ยงไว้ในโลกที่เราเพชฌัญญา กับบาวลิ่ง เราตั้งคำถามกับมันเราหวุดหวิด กับมัน เราอยากเปลี่ยนมัน แต่ว่าพอเราเดิน ไปอีกหน่อยพอพ้นจากห้องนี้เราก็ดูตรงไป ที่ห้องครัว เราก็ดูหีบจานมาหีบหมามาแล้ว เราก็ดูเข้าไป โดยที่เราไม่รู้ว่ามีหมูที่เรากินมี ชะตากรรมเช่นเดียวกับหมูที่เราดูรีเปล่า

เราจะอยู่ยาวไว้ในสังคมแบบนี้ แล้ว ในระบบสังคมทุนนิยม โดยเฉพาะทุนนิยม โลกาภิวัตน์

เดี๋ยวเราจะค่อยๆ คุยกันไปเรื่อยๆ ภาวะที่เรียกว่ามันอิทธิพลเหลือ
ตรงนี้ในใจเรา เราจัดการกับความอิทธิพลเหลือในชีวิตของเราอย่างไร ถ้าใคร
บอกว่าเรื่องที่ทำให้ดู มันไกลตัวไปหน่อยเพราะเราคงจะไม่ได้เผชิญภาวะยาก
ลำบากขนาดนั้น คงไม่มีชีวิตที่จะต้องไปทำงานตรงนั้น ทำงานในโรงงาน
ฆ่าสัตว์

ผมจะยกตัวอย่างลูกศิษย์ผมบางคน เพื่อนผมบางคน พวกคุณอยู่
ปี 3 ปี 4 กันเป็นส่วนใหญ่ใช่ไหม อีกไม่นานก็ต้องเข้าไปทำงานในโลกความเป็นจริง
แล้วในโลกความเป็นจริงก็มีทั้งโลกที่เราสนุกที่จะอยู่กับมัน แล้วก็
มีโลกที่เราไม่สนุกที่จะอยู่กับมัน ถ้าคนไหนที่โชคดีหน่อย ไม่ใช่แค่โชคดีนะ
แต่ว่ามีเจตจำนงที่แน่วแน่อนหน่อย คือคุณก็อยู่ในโลกที่คุณสนุกกับมันได้ แต่
ในคนจำนวนมากก็อยู่ในโลกที่...ลูกศิษย์ผมบางคนเดินเจอกันแถวๆ เซ็นทรัล
ลาดพร้าว บ้านผมอยู่แถวนี้เหมือนกันครับ ก็เดินเจอลูกศิษย์บางคน เขาบอก
ว่า โอ้โฮ ชีวิตนี้เขารอวันศุกร์มากเลย เพราะว่าจันทร์ถึงศุกร์มันเป็นชีวิตที่
เขาไม่ได้อยากไปอยู่ แล้วเขาก็ไม่รู้ว่าจะไปอย่างไร ไปทางไหน ไม่อยากทำงาน
ไปทำงานเขาก็รู้สึกเหมือนกับว่า เขาก็เป็นแค่ส่วนหนึ่งเสี้ยวส่วนหนึ่งของสาย
พานการผลิตแบบทุนนิยม เขาไม่รู้ว่าจะทำไปเพื่ออะไร แต่รู้ว่าต้องทำ ไม่งั้น
ไม่มีอะไรกิน เพราะฉะนั้นชีวิตการทำงานกับชีวิตส่วนตัว กับชีวิต...สุดท้าย
ของเขามันไม่ได้ซ้อนทับกันสนิท

ผมมีเพื่อนบางคน เพื่อนรักกันเลยนะ จบมาก็ไปทำงานในภาค
ธนาการ มีอยู่วันหนึ่งเขาก็นั่งคุยกับผมด้วยความเซ็ง มันก็พูดประโยคหนึ่งที่ผม
คิดว่าสะเทือนใจนะ บอกว่า “กูอยากกด pause ชีวิตไว้ตรงเนี่ย แล้วอีก 30
ปี ค่อยมากดใหม่อีกทีนี่ ให้มันแก่ไปเลย” เพราะรู้ว่าชีวิตอีก 30 ปีข้างหน้า
มันเหมือนเดิมเลย คงไม่มีอะไรไปกว่านี้ นอกจากเข้ามาทำงานเย็นก็กลับ

บ้าน เข้ามาทำงานเย็นก็กลับบ้าน โอ้โฮ ฟังแล้วแบบว่า เศร้าไหม คนที่แชร์
อารมณ์ความรู้สึกแบบนี้ ในโลกของการทำงานนี่เยอะนะคุณ

ผมจะไปสะเปะสะปะนะ เดี่ยวเราค่อยกลับมาขมวดกัน บทความ
ชิ้นล่าสุดที่ผมเพิ่งเขียนให้ ค.ศ.น ผมเล่าให้ฟังถึงงานวิจัยเล็กๆ ชิ้นหนึ่งของ
อาจารย์นิพนธ์ อดีตคณบดีของคณะฯ ผม อาจารย์นิพนธ์ พัทพงศกร ตอน
นี้อาจารย์เป็นประธานสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยอยู่ ที่เราอาจ
(Thailand Development Research Institute)
จะเคยได้ยินอยู่ในนาม TDRi อาจารย์นิพนธ์มาพูดที่คณะฯ เรื่องพฤติกรรม
ทางเศรษฐกิจของชนชั้นกลาง ชนชั้นกลางก็คือคนที่ไม่ได้รวยจัด ไม่ใช่จนจัด
ก็อยู่ตรงกลางของสังคม แน่نونชนชั้นกลางก็อาจจะมีหลากหลายระดับรวย
ได้นะ ชนชั้นกลางค่อนข้างไปทางรวยบ้าง ชนชั้นกลางค่อนข้างไปทางจนบ้าง แล้ว
ก็กลางจริงๆ บ้าง แยกไปสำรวจข้อมูลเชิงเศรษฐกิจและสังคมวิทยา ก็พบ
ว่างานในฝันของชนชั้นกลางไทย ไม่ใช่งานที่แต่ละคนเป็นเจ้าของตัวเองนะ
ไม่ใช่งานที่แต่ละคนเป็นผู้ประกอบการที่ทำอะไรของตัวเอง

งานในฝันของชนชั้นกลางไทย คือการ เป็นมนุษย์เงินเดือน จากข้อมูลพบว่าชนชั้น กลางที่เป็นนายของตัวเอง มีอยู่น้อยมาก

ชนชั้นกลางที่ประกอบอาชีพอิสระเป็นเจ้านายตัวเองหรือว่าทำ
ธุรกิจที่ตัวเองเป็นนายจ้างของชาวบ้าน มีอยู่แค่ประมาณ 30% ของชนชั้น
กลางทั้งหมด มีเท่านั้นเอง ถ้าเป็นนายจ้างคนอื่นที่มีคนอื่นเป็นลูกน้อง
ประมาณ 10% หรือน้อยกว่านั้น แล้วยอดนี้ไม่เปลี่ยนแปลงในกระบวนการพัฒนา
เศรษฐกิจไทยตลอด 50 ปีที่ผ่านมา ไม่เปลี่ยนแปลงว่าอะไร คนรายได้ดี
ขึ้นจากกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจ รายได้ต่อหัวสูงขึ้นเรื่อยๆ คนมีเงิน
เดือนเยอะขึ้นเรื่อยๆ แต่ว่าคนก็ยังอยากเป็นมนุษย์เงินเดือนอยู่นั่นแหละ
อยากเป็นลูกน้องชาวบ้านอยู่นั่นแหละ คำถามที่น่าสนใจคือ “ทำไม” ใน
ประเทศอื่นเป็นแบบนี้ไหม

ในประเทศที่พัฒนาเศรษฐกิจ ถ้าเรามองในแง่มุมมองของเศรษฐศาสตร์ เศรษฐกิจที่เข้มแข็ง คือเศรษฐกิจที่มีการกระจายได้ดีใช้ใหม่ครับ แต่ละคนได้ทำอะไรที่ตัวเองอยากทำ แต่แต่ละคนมีความสามารถในการผลิตของตัวเอง แล้วเศรษฐกิจแบบนี้มันถึงจะยั่งยืน ใช้ใหม่ เศรษฐกิจที่อ่อนแอก็คือเศรษฐกิจที่ผูกขาด เพราะว่าเศรษฐกิจผูกขาดเหมือนกับคุณเอาไข่ใบเดียวใส่ในตะกร้า พอตะกร้าตกเมื่อไหร่มันก็แตก ถ้ามีเศรษฐกิจที่ขึ้นกับคนจำนวนมากๆ โอกาสที่จะมีความเสี่ยงก็ลดลงใช้ใหม่ครับ เศรษฐกิจที่เข้มแข็งจากฐานล่าง ขึ้นไปข้างบน แต่เศรษฐกิจที่มักจะมีปัญหา คือ เศรษฐกิจที่มีการกระจายที่ไม่ค่อยเป็นธรรม คนจำนวนน้อยเป็นเจ้าของทรัพย์สินจำนวนมาก รายได้จำนวนมาก เงินทองจำนวนมากในระบบเศรษฐกิจ ใช้ใหม่

เศรษฐกิจไทย เป็นเศรษฐกิจที่มีการกระจุกตัวสูง มีงานอยู่ขึ้น หนึ่งงานของอาจารย์เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ ที่ TDRi เขาไปสำรวจบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในตลาดหุ้น ประมาณ 500 บริษัท พบว่า บริษัทที่รวยที่สุดในตลาดหุ้น 10 อันดับแรก เป็นเจ้าของมูลค่าเทียบกับในตลาดหลักทรัพย์ทั้งหมด ประมาณ 80% งานวิจัยที่อาจารย์เดือนเด่นไปสำรวจบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สักประมาณ 20% เป็นเจ้าของ ส่วนแบ่งประมาณ 80% ในตลาดหลักทรัพย์ แล้วเขาก็ไปสำรวจบริษัทที่กว้างกว่าบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ คือบริษัทที่จดทะเบียน เป็นนิติบุคคลกับกระทรวงพาณิชย์ มี 2 แสนราย และไปดู Top 10% ข้างบน กับ Top 10% ข้างล่าง Top 10% ข้างบนบริษัทขนาดใหญ่เป็นเจ้าของ ประมาณ 80% ของมูลค่าทั้งหมดในระบบเศรษฐกิจ ตัวเลขคล้ายๆ กัน เราคงไม่ต้องพูดถึงการกระจายรายได้ที่หลายคนอาจจะเคยพูดให้ฟังนะ ว่าคนที่อยู่ 20% บน กับ 20% ล่าง ห่างกันตั้งประมาณ 10 กว่าเท่า ใช้ใหม่ครับ แล้วนับวันเมื่อเศรษฐกิจเติบโต ความห่างที่ว่าจะยิ่งห่างๆ ๆ ๆ ขึ้นไปเรื่อยๆ เรายังไม่ต้องพูดถึงเงินฝากนะครับ ผมไม่รู้ตัวเลขเป๊ะๆ แต่ว่าเคยมีตัวเลขชุดหนึ่งผมอาจจะเคยเอาไปคุยให้ฟังว่า

คนที่เป็นเจ้าของบัญชีเงินฝากในประเทศไทย บัญชีเงินฝากที่ต่ำกว่า 1 ล้านบาท มีอยู่ประมาณ 98% ของทั้งหมด ที่เหลืออีก 2% ของบัญชีเงินฝากทั้งหมด สูงกว่า 1 ล้านบาท แต่คน 2% ที่ว่ามีเงินฝากสูงกว่า 1 ล้านบาทนี้เป็นเจ้าของปริมาณเงินฝากในระบบประมาณ 70% ของเงินฝากทั้งหมด

ตัวเลขพวกนี้มันสะท้อนให้เห็นว่า เศรษฐกิจไทยมันไม่ใช่เศรษฐกิจการกระจาย แต่เป็นเศรษฐกิจที่กระจุกแล้วเป็นเศรษฐกิจที่กระจุกอยู่ในมือคนข้างบนซะเยอะครับ

เมื่อตอนที่แล้วผมไปสอนที่คณะบัญชีที่แปงเรียนอยู่ มีลูกศิษย์คนหนึ่งเขาก็ยกมือบอกว่า ผมก็เอาเรื่องพวกนี้ไปเล่า แล้วก็ไปตั้งคำถามว่า เศรษฐกิจไทยเป็นเศรษฐกิจของผู้ประกอบการรึเปล่า เราบอกว่าดูอย่างนี้แล้วเศรษฐกิจไทยไม่ใช่เศรษฐกิจของผู้ประกอบการ เพราะว่าลูกจ้างมันเยอะไปหมดเลย แล้วก็ตั้งคำถามว่าทำไมเศรษฐกิจไทยถึงไม่ใช่เศรษฐกิจของผู้ประกอบการ ให้ไปคิดกันนะครับ เศรษฐกิจของผู้ประกอบการก็คือมีประโยชน์ในแง่ที่เมื่อกี้เล่าให้ฟังแล้วนะครับ พวกลูกศิษย์คนหนึ่งก็บอกว่า ส่วนนี้ก็ต้องโทษระบบการศึกษา เพราะว่าตัวเขาเนี่ย ที่เรียนอยู่ที่คณะบัญชีนี้ ซึ่งเป็นคณะที่ควรที่จะต้องผลิตผู้ประกอบการออกไป แต่ในกระบวนการศึกษาในกระบวนการผลิต เขาไม่ได้ฝึกคุณให้เป็นนายตัวเองใช้ใหม่ ลูกศิษย์ผมก็บอกว่าเขาไม่ได้ฝึกผมให้เป็นนายตัวเอง ให้ผมอยากทำอะไรอย่างที่ผมอยากทำ แต่เขาฝึกผมให้เป็นลูกจ้างที่ดี ที่ซื่อ (หัวเราะ) แล้วเขาก็รู้สึกอึดอัด

เขาก็ระบายออกมา นั่นก็เป็นส่วนหนึ่ง เราเห็นจิ๊กซอว์ต่างๆ พวกนี้ ผมเล่าประสบการณ์ที่ได้ไปคุยกับลูกศิษย์คณะบัญชี เล่าเรื่องตัวเลขเศรษฐกิจเบื้องต้นเล็กๆ น้อยๆ บางตัว เรามาดูหนังสือ *Our Daily Bread* ด้วยกัน เล่าเรื่องเพื่อนเรื่องลูกศิษย์ให้ฟังเนี่ย จิ๊กซอว์ที่มันกระจัดกระจายกันอยู่ตรงนี้ ถ้าเราช่วยๆ กันมาต่อจิ๊กซอว์แล้วพยายามอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกทุกวันนี้ ในโลกที่เรียกว่าโลกทุนนิยมโลกาภิวัตน์นี่นะครับ เราจะอธิบายมันยังไง เราจะต่อจิ๊กซอว์ตัวนี้ยังไง ว่าแต่ละตัวมันเชื่อมโยงสัมพันธ์ซึ่งกันและกันยังไง มีใครช่วยผมคิดใหม่ เป็กก็ (หัวเราะ)

ก็ เหมือนถ้าเราจะต่อจิ๊กซอว์ตั้งแต่เริ่มตั้งแต่ต้น ตั้งแต่เกิดมาจนถึง...

อ.ปกป้อง ใช่ ช่วยอธิบายให้ฟังว่ามันเกิดอะไรขึ้นในโลกทุกวันนี้ แล้วสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกทุกวันนี้ ไอ้ทุนนิยมก็ดี โลกาภิวัตน์ก็ดี มันเกี่ยวพันกับคนอย่างพวกเรายังไง สามัญชนคนเดินถนนคนอย่างพวกเราเนี่ยนะครับ ยังไง

ก็ โลกโลกาภิวัตน์มันเกี่ยวเนื่องกับคนเราในปัจจุบันอยู่แล้วนะคะ เหมือนกับมันต้องพัฒนาขึ้นไปเรื่อยๆ กระแสโลกาภิวัตน์กำลังเข้ามาที่พวกเรา ดังนั้นเราก็ต้องตามให้ทัน หมายถึงว่าถ้ามีอะไรเข้ามาใหม่ เราก็ต้องตามกระแสของโลกให้ทัน เหมือนเด็กเกิดมาใหม่ก็เหมือนกับว่าวิถีชีวิตก็ต้องเปลี่ยนไปเรื่อยๆ เหมือนเราต้องตามให้ทันว่าตอนนี้โลกเราอยู่ในสมัยแล้วอะไรอย่างเนี่ยคะ

อ.ปกป้อง อุตสาหกรรมอาหารละ อย่างอุตสาหกรรมอาหารเมื่อกี้ อะไรเป็นใครที่เป็นสิ่งที่อยู่เบื้องหลังว่ามาถึงจุดที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ได้ยังไง เกิดขึ้นจากอะไร ทำไมต้องเป็นอุตสาหกรรมอาหาร ทำไมถึงผลิตแบบเดิมไม่ได้ ทำไมมันต้องทำอะไรกันแบบนี้ เพื่อตอบสนองอะไร

ก็ สมัยก่อนคนเราอยู่กันแบบชนบท ก็หากินกันตามแบบว่า...เลี้ยงไก่อะไรอย่างเนี่ย ก็อยู่กินกันแค่พอเพียงในครอบครัว แต่พอปัจจุบันคนเราต้องทำงานหนัก เราไม่สามารถที่จะมีเวลามาทำอาหารเพื่อตัวเราแล้ว เราก็ต้องแสวงหาอาหารเพื่อที่จะประทังชีวิต คือเราไม่มีเวลามาเตรียมหรือมีเวลาที่จะมาทำอะไร แต่ว่าเมื่อมีเงินเป็นสิ่งแลกเปลี่ยน ถ้าคนเราสามารถหาเงินได้เยอะขึ้นเราก็จะหาอาหารเพื่อตอบสนองความต้องการได้ ยิ่งมีอาหารที่

แปลกใหม่ตอบสนองเราได้มากขึ้น เรามีเงินมากเราก็สามารถกินอะไรที่เราชื่นชอบอะไรได้มากขึ้น ดังนั้นอุตสาหกรรมอาหารก็เลยต้องหาทางคิดค้นอาหารเพื่อที่จะตอบสนองผู้บริโภคให้ได้มากขึ้น ก็เลยกลายเป็นอุตสาหกรรมขึ้นมา ซึ่งเป็นระบบทุนนิยมที่ว่าคนเรา ความต้องการใช้รีเปล่าคะ เราก็เลยจะต้องมีการทำอะไรเพื่อสนองความต้องการ ถ้าเกิดเราทำได้ บริษัทก็สามารถขายได้ มันก็เลยเป็นระบบอุตสาหกรรมขึ้นมาคะ

อ.ปกป้อง ระบบอุตสาหกรรมมันนำไปสู่อะไร เดี ชีวิตเราเปลี่ยนไปยังไง ภายใต้ระบบที่ว่า มันมีใครพามาแบบนี้ แล้วแบบที่เป็นอยู่ กับที่เราเห็น ภายใต้ระบบแบบนี้มันพาเราไปทางไหน มันไปในทางที่เดี๋ยวอยากไปไหม หรือว่าเดี๋ยวจะอยู่กับมันยังไง ในความคิดของเดี

เดี ถ้าในความคิดผม ผมคงไม่ทำอย่างคนทุกๆ ไปเขาทำ ที่อาจารย์บอกพอเราเกิดมาเราก็ถูกเลี้ยงโตขึ้น พอถึงช่วงทำงานเราก็ต้องไปทำงานกลายเป็นมนุษย์เงินเดือนต่อไปเรื่อยๆ จนถึงช่วงหนึ่งที่เราเกษียณออกมาเราก็ถึงจะเป็นอิสระในตัวเราเอง ผมดูโฆษณาอันนึง ผมว่ามันก็เป็นแค่ช่วงสั้นๆ แต่ว่ามันสะท้อนชีวิตของเรา เป็นโฆษณาที่เป็นคนที่เตะลูกกลิ้งอันใหญ่ๆ แล้วที่กระโดดขึ้นไปบนตึกได้ เป็นโฆษณาไทย แล้วมีช่วงหนึ่งที่เขาถ่ายตั้งแต่เกิดมาเป็นเด็กแล้วก็ทำงานจนแก่เลี้ยงลูกไป เหมือนแบบเป็นวีรจักรไปแล้ว ที่คนส่วนใหญ่ทำ แล้วอย่างที่ผมเรียนมาที่ผมเรียนเกี่ยวกับพวกศิลปะพวกอะไรพวกนี้มาเขาก็จะสอน พยายามให้เรา...คืออย่างพวกศิลปะก็เรียนเพื่อที่ให้เราเป็นนายตัวเองอยู่แล้ว ให้เราทำอะไรด้วยตัวเราเอง เพราะฉะนั้นถ้าเกิดในความคิดผมก็คือผมคงไม่...เป็นแบบชีวิต...

อ.ปกป้อง ในโลกศิลปะมันมีอะไรที่คล้ายๆ แบบนี้ไหม แบบที่เราคุยกันใหม่ อุตสาหกรรมศิลปะอะไรอย่างนี้

เดี มีครับ ตอนที่ผมทำงานออกแบบให้นิตยสารมือถือ คือตอนเรียน เราถูกฝึกมาให้เราเป็นนายของเราเอง คิดในสิ่งที่เราชอบเราอยากทำอะไรก็ให้เราทำไป แต่ในโลกความเป็นจริงที่ผมลองไปทำมา คือเจ้านายก็บอกนะ บอกให้ผมบอกว่าเดี๋ยวอยากทำอะไร คิดส์ได้สัปดาห์ไปเลย แต่ปรากฏพอทำออกมาเขาก็

ไม่ชอบ แล้วก็บอกว่าให้เปลี่ยน ตอนแรกผมทำสีชาวดำแล้วเจ้านายเป็นคนจีนเขาก็ไม่ชอบ เขาบอกคนจีนไม่ชอบชาวดำ ต้องใช้สีที่มันสดๆ

อ.ปกป้อง สีแดงใช้ไหม (หัวเราะ)

เต๋ ใช่ เขาบอกว่าเขาชอบสีแดง สีเขียว

อ.ปกป้อง ต้องแดงทั้งแผ่นดิน คนจีน (หัวเราะ)

เต๋ สีชมพู (หัวเราะ) สีขาว ผมก็ต้องเปลี่ยนตาม แล้วพอเปลี่ยนไปเสร็จด้วยความที่เป็นคนจีนแล้วเป็นพ่อค้า ผมลงรุ่นไว้ให้แบบว่ามันกระจายๆ แต่เขาบอกว่ามันน้อยไป ใสไปอีก จะได้คุ้มๆ ก็ยังงั้น แล้วตอนแรกก็บอกว่าให้ออกแบบตามสไตล์เต๋ไปเลย เอาช่างก็เอาไปเลย เราก็เริ่ม...คือผมแค่ออยู่ประมาณ 8-9 ครั้ง กว่าจะได้ส่งจริงๆ ผมก็เลยมาตั้งคำถามว่า เอ๊ะ แล้วมันตามใจเราตรงไหน

อีกอย่างคือในสิ่งที่เราเรียนมาในตอนที่เราอยู่ในโรงเรียนนะ ศิลปะเราเรียนเพื่อความต้องการทำงานก็ทำของเราเอง แล้วเรามาทำตรงนั้นมันใช้สิ่งที่เราอยากจะทำรีเปล่า แต่พอผมทำไปเรื่อยๆ เพราะผมทำอยู่ประมาณเดือนนึง พอทำไปเรื่อยๆ ผมก็คิดว่าคงไม่มีทางเลือกในเมื่อเรามาเป็นมนุษย์เงินเดือน เรามีเจ้านาย เราคงต้องทำตามสิ่งที่เขาต้องการ คือผมเปลี่ยนจากตรงที่เขาให้โจทย์ เขาสั่งมาให้ทำอย่างนี้ๆ ผมคิดมันเป็นโจทย์แทนว่าในเมื่อเขาไม่ต้องการสีชาวดำ ผมก็เอาตรงนั้นมาเป็นโจทย์แล้วใช้ในการพัฒนาต่อไป เพื่อที่จะทำงานออกมาได้ตรงตามที่เขาต้องการ ซึ่งตรงนั้นผมว่ามันเป็นการเรียนรู้สำหรับผม เพราะผมคิดว่าผมคงทำตามใจตัวเองไม่ได้ ถ้าเกิดว่าตราบดีที่เรายังไม่ได้เป็นเจ้านายตัวเอง ยังคงต้องพึ่งเงินเดือนเขาต่อไป เหมือนกับที่ผมอยู่ในบ้านก็คือตราบดีที่ผมยังขอเงินแม่อยู่ ผมก็คงไม่เป็นอิสระ ไปไหนก็ยังไม่ต้องคอยบอกเขาต้องคอยรายงานความเคลื่อนไหวตลอด (หัวเราะ) นี่เมื่อวานผมไม่ได้เข้าบ้าน ผมไปนอนหอเพื่อนมากกลับมา ผมก็โดนแม่ผมว่าละ โคนว่า

ลุงอ้อย ก็แล้วไม่ได้รายงานเธอ (หัวเราะ)

เต๋ ไม่ได้บอกครับ ไป พอดีเพื่อนเก่าชวนไป แต่พี่ผมนะทำงานเอง เขาไปไหนก็ได้ คือตรงนั้นมันใกล้ตัวมากเลยผมว่า (หัวเราะ)

อ.ปกป้อง แล้วเน็ตล่ะ ไร่ระบบที่เราคุยกันมา มันพาเราไปสู่อะไร เป็นทางที่เราอยากไปไหม เราจะทำอยู่กับมันยังไง

เน็ต ก็เหมือนว่าเราก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ คือยังไงเราก็ต้องอยู่ในสังคมนี้ เราก็ต้องทำอย่างนี้ แต่ก็เหมือนกับว่าเราก็มีทางเลือกของเราว่าจะทำอะไร คือคนอื่นอาจจะทำงานจันทร์ถึงศุกร์ แล้วไม่ชอบแต่เขาก็ยังเลือกได้ว่าเขาจะทำอะไรในสิ่งที่เขาชอบ คือมันอาจจะไม่มีความสุขเลยก็ได้ แต่เขาอาจจะเปลี่ยนมุมมองเหมือนกับว่า งานที่เขาทำนะเขาอาจจะไม่ชอบมาก่อน แต่ถ้ามองกลับอีกทีเขาอาจจะชอบมันก็ได้ ถ้าเกิดไม่ชอบจริงๆ เราก็เปลี่ยนได้เรื่อยๆละ คืออันนี้ที่คิด

อ.ปกป้อง อืม เน็ตนี่เรียนอะไรนะ

เน็ต เรียนเกสซ์ซะ

อ.ปกป้อง เรียนเกสซ์ ได้ดู *Dying for drugs* รีเปล่า ดูแล้วรู้สึกยังไง

เน็ต ก็รู้สึกว่าเป็นบริษัทที่รวยดี (หัวเราะ) ไม่ใช่ก็คิดอย่างอื่นด้วย ก็เหมือนกับว่าเขาไม่ได้ให้ความสำคัญกับคนในประเทศที่เขาเข้าไปทำตลาดอย่างใช้ไหมคะ คือคนอื่นก็ไม่ว่าเลย มันเป็นประเทศที่เหมือนถูกทอดทิ้ง ไม่มีใครรู้ว่าเขาไปถูกทดลองยังไง แล้วถ้าเกิดไม่ใช่อะไรออกมา เขาก็อาจจะพอรู้บ้างว่าประเทศเขาจะลำบาก บริษัทเขาก็ดูเหมือนเข้าไปช่วยเหลือบริจาค ซึ่งเนื้อข่าวก็ออกมาประมาณนี้ คือพวกพวกนิยตสารเกี่ยวกับความรู้เขาก็บอกว่า บริษัทก็เหมือนช่วยเหลือดีตลอด แต่ว่าในความเป็นจริง มันเป็นอย่างนั้นก็ไม่มีใครรู้ เหมือนกับว่าเขาอยู่ห่างไกลเกินไป

อ.ปกป้อง ตัวอย่างที่เราดูกันในหนังสือ *Dying for drugs* มันสะท้อนอะไรหลายอย่างเลยนะครับ ที่สำคัญที่สุดเลย พัฒนาการแบบขั้นสูงของระบบทุนนิยมที่มันกระทบกับคนจำนวนมาก แล้วเรื่องที่สำคัญที่สุดคือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคน โดยหลักไม่ว่าจะเป็นสังคมแบบไหน ไม่ว่าคุณจะมี ความเชื่อทางการเมืองเศรษฐกิจแบบไหน สามัญสำนึกมันบอกเราว่า มันไม่ควรจะมีใครบนโลกนี้ต้องตายเพียงเพราะเข้าไม่ถึงยา ใช้ไหมครับ แต่ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกจริงทุกวันนี้ คือมีคนจำนวนมากในโลกนี้ ในภูมิภาคต่างๆ โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา ประเทศยากจนเสียชีวิตเพราะเข้าไม่ถึงยา

เมื่อก็หยุดไปก่อน ยังไม่เห็นเรื่องสุดท้ายที่สะเทือนใจที่สุด คือเรื่องของเด็ก
ในอเมริกากลาง ในประเทศอะโรนอะซะ จำได้ไหมครับ

ลุงอ้อย ผมยังไม่ได้ดูเลย

อ.ปกป้อง ครับ เรื่องนั้นสะเทือนใจมากเลย ถ้ามีเวลาก็คงได้ดูกันต่อ มัน
เป็นอย่างนี้จริงๆ ในโลกทุกวันนี้

ระบบทุนนิยมเป็นระบบทุนต่อกัน

ถ้าดูตัวอย่างที่เมื่อที่เราชวนคุยกันไปเรื่อยๆ มีคำหนึ่งที่เป็นศัพทวิเคราะห
ที่วันนี้ยากจะมาชวนคุย ก็คือเรื่อง “ทุนนิยม” ผมเล่าให้ฟังก่อนดีกว่าว่าใน
ทางวิชาการ ในทางเศรษฐศาสตร์การเมืองระบบทุนนิยมมันคือเป็นระบบทุน
ต่อกัน สมัยก่อนหน้าทุนนิยม เป็นการผลิตแบบผลิตเพื่อใช้ คนหนึ่งคนก็ทำ
หลายๆ อย่าง ปลูกผักด้วย ทำนาด้วย ก็อยู่ด้วยตัวเองเป็นหลัก

การค้าสมัยก่อน ในยุคโบราณ นี่เรากำลังพูดถึงยุคโบราณก่อน
หน้าที่ทุนนิยมและความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบทุนนิยมจะกลายเป็น
ความสัมพันธ์หลักในระบบเศรษฐกิจจะครับ การผลิตก็เป็นการผลิตเพื่อใช้
แต่ละคนทำอะไรหลายอย่าง มีการแลกเปลี่ยนกันก็โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ
การใช้ประโยชน์เป็นหลัก คือถ้าเราอยากจะใช้ของบางอย่างแต่เราไม่มี เรา
ก็ต้องเอาของที่เรามีไปแลกกับของชาวบ้านเขา การค้าขายก็ไม่ใช่ไม่มีแต่
ว่าการค้าขายที่มีอยู่ส่วนใหญ่จะเป็นการค้าขายระหว่างรัฐกับรัฐ ประเทศ
เรากับประเทศที่ดินแดนห่างไกลใช้ไหม ผ่านการเดินทางเรือ การค้าขายกับ
ประเทศไกลๆ เช่นบางประเทศในแถบเอเชียตะวันออก มีผ้าไหมมีเครื่อง
เทศ ยุโรปก็มาค้าขายอะไรด้วย ทุนนิยมจริงๆ เริ่มต้นมาตั้งแต่ช่วง คริสต์
ศตวรรษที่ 14-15 เริ่มเห็นรูปแบบของการเปลี่ยนแปลง ในยุคนั้นเป็นยุคที่
เรียกว่ายุคมืด ยุคมืดกินเวลาเป็นพันปีเลย ตั้งแต่ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 5 ถึง
ประมาณ 15 หรือประมาณ 14-15 ยาวนานมาก เป็นยุคที่ไม่มีอำนาจรัฐเดี่ยว
นะ อำนาจทางการเมืองก็เป็นอำนาจทางการเมืองที่กระจายออกไป ภายใต
ระบบที่เรียกว่า ระบบ Feudalism คือระบบศักดินา ระบบศักดินาก็คือมี
กษัตริย์อยู่ก็จริง แต่ว่าขุนนางตามหัวเมืองต่างๆ มีอำนาจทางการเมือง ใน
ทางปฏิบัติ อำนาจทางการเมืองทางเศรษฐกิจจะสูงกว่ากษัตริย์ด้วยซ้ำ มัน
เกิดขึ้นหลังจากยุคที่มีรัฐขนาดใหญ่อย่างอาณาจักรโรมันล่มสลายไปแล้ว
เพราะฉะนั้น ความเป็นรัฐเดี่ยวที่เป็นศูนย์ ที่มีอำนาจเต็มกับผู้นำเนี่ย มัน
ไม่มี อำนาจกระจายออกไป เราเคยดูหนังหลายเรื่องก็สะท้อนภาพยุคนี้ใช้
ใหม่ฮะ ยุคที่มีขุนนางเจ้าที่ดินเป็นตัวละครหลักที่มีอำนาจหลักในหัวเมือง
ต่างๆ แล้วแต่ละคนก็มีปราสาทมีโบสถ์ใช้ใหม่ครับ แล้วก็มีแรงงานที่เรียก

ว่าไพร่นะทำงานอยู่รอบๆ ไร่ไหม ทำงานให้แล้วคุณก็ได้รับการปกป้อง มีสังกัดไร่ไหมอะ คนไม่ได้เป็นเจ้าของตัวเองอย่างเต็ม 100% ไร่ไหมครับ คุณก็ต้องเวลามีสักสงครามคุณก็ต้องเกณฑ์คนไปช่วยรบอะไร คุณผลิตของอะไรได้คุณก็ต้องกันส่วนหนึ่งไปให้กับคนที่ป็นขุนนางที่ปกป้องคุณอยู่ ระบบแบบนี้กินเวลายาวนานมาเป็นพันปี

อำนาจก็อยู่อย่างนี้ไปเรื่อยๆ ก็เริ่มมีการค้าขายระหว่างประเทศมากขึ้น พวกคนที่อยู่ข้างบนก็ต้องการค้าขาย ส่วนสินค้าที่ค้าขายก็เป็นพวกของที่เป็นของ exotic ทั้งหลายที่หาซื้อไม่ได้ในประเทศนั้น ของฟุ่มเฟือย เช่นเพชรพลอยต่อมอะไร ที่ไปซื้อจากดินแดนห่างไกล ด้วยความต้องการสะสมทรัพย์ากรพวกนั้นะครับ คนที่เป็นชนชั้นนำเวลาต้องการหาเงิน วิธีการที่ง่ายที่สุดก็คือไปกดคนข้างล่างไร่ไหมอะ กดคนข้างล่าง มันก็มีแรงจูงใจบางอย่างที่ผลักดันให้ต้องพัฒนาหลังการผลิต เปลี่ยนเทคโนโลยีในการผลิต เทคโนโลยีการผลิตที่เกิดขึ้นชัดเจนมากเลยในตอนนั้น ที่ถือว่าเป็นรากของการเกิดขึ้นของระบบทุนนิยมก็คือการล่อมรั้ว

ในยุคสมัยก่อน ที่ดินมีเยอะไปหมดเลย จนไม่ใช่ประเด็นแล้วละว่าใครเป็นเจ้าของที่ดิน เพราะมันมีเยอะจนใครอยากทำอะไร คุณก็มีที่ดินให้คุณทำ ให้ปลูกผัก ให้เลี้ยงสัตว์ ให้ทำไร่ แต่พอคุณต้องการพัฒนาหลังการผลิตในระบบ เพื่อให้ต้องผลิตมากๆ เพื่อที่ขุนนางจะได้มาเก็บส่วนเกินได้มาก ก็เริ่มเกิดการล่อมรั้วที่ดิน ไร่เนี่ยเป็นจุดเริ่มต้น ล่อมรั้วที่ดินแล้วมันเกิดอะไรขึ้นครับ

บอล มันเป็นกรรมสิทธิ์ของเรา

อ.ปกป้อง มันก็เกิดกรรมสิทธิ์ไร่ไหม มีคนเป็นเจ้าของ ความเป็นเจ้าของคือว่าคุณมีสิทธิ์ที่จะให้คนอื่นมาขุดก็ได้ หรือคุณมีสิทธิ์ที่จะไม่ให้ใครมาขุดก็ได้ แล้วเขาก็เชื่อว่าระบบกรรมสิทธิ์จะช่วยให้ ถ้ามีคนเป็นเจ้าของที่ดินชัดเจน คนที่เป็นเจ้าของก็อยากลงทุน เพราะพอลงทุนไปแล้วก็มีผลประโยชน์เกิดขึ้นมันก็จะเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ได้โดยที่ไม่ต้องแบ่งให้ใคร คุณจะเอาที่ดินคุณไปทำอะไรก็ได้ มันก็เกิดการล่อมรั้วที่ดิน เกิดการผลิตขึ้นมาขนาดใหญ่ แล้วก็ส่วนเกินก็ถูกส่งไปได้ไร่ไหมครับ ที่นี้การล่อมรั้วที่ดินก็เริ่มมีเจ้าของ ก็

ทำให้คนบางคนถูกผลักดันออกจากที่ดินที่เคยอยู่ ส่วนหนึ่งก็เข้าป่า ส่วนหนึ่งก็เข้าวัด ส่วนหนึ่งก็คืออะไรครับ เข้าเมือง เมืองในสมัยก่อนไม่ใช่เมืองในสมัยปัจจุบัน ที่เมืองเป็นที่อยู่ของคน แต่ชุมชนในยุค Feudalism เนี่ยเขาอยู่รอบๆ เมือง เขาเข้าเมืองไปทำอะไรเขาเข้าเมืองไปค้าขาย ประตุมืองมีปิดเคยดูในหนังไร่ไหม เมืองที่แบบไม่ใช่เมืองในทุกวันนี้ คุณต้องจินตนาการถึงยุคนั้นนะครับ เพราะคนทุกคนมีเบสมีฐานการผลิตอยู่ข้างนอก แล้วเมืองคุณก็แคไปเจอแล้วก็ไปค้าขายกันแล้วพอตกเย็นก็กลับ

การค้าขายบางทีในยุคนี้บางทีเขาเรียกว่ามันมี silent trade คือบางครั้งคนค้าขายกัน ไม่เจอกัน คุณไปจากต่างประเทศคุณเข้ามาคุณเอาของทิ้งไว้แล้วเขามาหยิบไปเขาเอาเงินวางไว้คุณกลับมาเอาเงินไป บางทีไม่เจอกัน แล้วบางครั้งการไม่เจอกันก็ดีเพราะว่ามันช่วยหลีกเลี่ยงความรุนแรงไม่ให้เกิดการแย่งชิงของกัน มันมีระบบของมัน ในยุคสมัยนี้เนี่ยนะครับ

ที่นี้พอคนถูกกันออกมาจากที่ดิน คนก็เข้าเมืองกันมากขึ้น พอเข้าเมืองกันมากขึ้น สิ่งที่คุณทำคืออะไร ก็เกิดกลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่ไม่มีการผลิต ไม่มีที่ดิน ไม่มีที่ดินละแต่ว่ามีแรงงาน ก็เริ่มเกิดชนชั้นใหม่ขึ้นมาที่เรียกว่าชนชั้นแบบเป็นแรงงานมาทำงาน ในสมัยก่อนไม่มีการแบ่งแยกชัดเจนแบบนี้ แล้วคุณก็ไม่สามารถเลี้ยงตัวเองได้เต็มที่ เพราะว่าคุณมีแรงงานแต่คุณไม่ได้ผลิตอย่างอื่น คุณทำการเกษตรไม่ได้ไร่ไหมครับ คนจำนวนหนึ่งทำการเกษตรไม่ได้ คุณก็ต้องการเงินแล้วเอาเงินไปทำอะไรครับ เอาเงินไปซื้อของที่คุณผลิตไม่ได้ เพราะฉะนั้นเงินก็เริ่มมีความสำคัญมากขึ้น ก็เป็นจุดเริ่มต้นของการเริ่มมีเงินในฐานะสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนที่เข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ ในตัวระบบเศรษฐกิจ มันก็ทำงานไปแบบนี้ครับ

พอเริ่มมีคนเข้ามา คนที่มีเงินหน่อยมีทุนน้อยก็มาทำหน้าที่ในบทบาทที่เรียกว่านายทุน คือเอาเงินที่มีไปลงทุนซื้อเครื่องจักรไปลงทุนซื้อแรงงาน แล้วให้นามันทำงานด้วยกัน พอมานั่งทำงานด้วยกันแล้ว ก็มีคนมาคุม แต่ละคนพัฒนาจากการทำอะไรทุกอย่าง มาแบ่งงานกันทำ ทำให้ผลิตสินค้าได้มากขึ้นเรื่อยๆ นั่นก็คือโรงงานขนาดเล็กที่เกิดขึ้นในเมือง ในยุคต้นของทุนนิยม ก็พัฒนาไป นี่เราพูดถึงสมัยยุคกลางนะ ยุคศักดินา นิยม ยุค

Feudalism ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าที่ดิน ขุนนางกับไพร่เนาะครับ ว่าพอเริ่มมีการล้อมรั้ว เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงพวกนี้ขึ้น แล้วก็เริ่มมีคนที่มีการผลิตแบบสมัยใหม่ในยุคนั้น คือการผลิตแบบดึงแรงงานมานั่งทำงานด้วยกันในโรงงานเล็กๆ มันมีผลผลิตออกมามากกว่าคนไปทำเองทุกอย่าง คนที่ทำเองทุกอย่างมันก็อยู่ไม่ได้ ก็ล้มหายตายจากไปมาก เพราะฉะนั้นคนที่เคยเป็นนายทูกกลายเป็นแรงงานก็เยอะขึ้นเรื่อยๆ มันก็ถูกผลักให้มาทางนี้ใช้ไหมครับ ระบบอย่างนี้ก็เริ่มๆ เกิดขึ้น พอเงินเริ่มแพร่หลายในการใช้จ่ายไพร่จำนวนหนึ่งก็เริ่มเอาเงิน เมื่อก่อนคุณต้องเอาแรงงานเอาตัวเองไปแลกในกระบวนการผลิต แต่ตอนนี้คุณเริ่มมีเงินละ คุณเอาเงินไปจ่ายให้กับขุนนางเจ้าที่ดิน แทนที่จะจ่ายเป็นแรงงานคุณจ่ายเป็นเงินแทน เขาเรียกว่า มันนี่เรนจ์ ^(money range) จ่ายเป็นมันนี่เรนจ์แทน คุณก็สามารถซื้ออิสรภาพได้ด้วยเงินจำนวนหนึ่ง คนก็เริ่มเป็นฟรีแมนมากขึ้นเรื่อยๆ แล้วก็เริ่มใช้เงินในระบบเศรษฐกิจมากขึ้นเรื่อยๆ คนเริ่มสูญเสียความสามารถในการผลิตไปเรื่อยๆ เข้าสู่ระบบเนี้ย แต่สมัยก่อนเทคโนโลยียังไม่มีใช้ไหมครับ แต่มันก็เริ่มต้นขึ้นแบบนี้แล้วสุดท้าย Feudalism ก็อยู่ไม่ได้เนาะครับ เพราะฐานที่มีคนข้างบนคอยกำกับคนข้างล่างมันเริ่ม...ความจำเป็นในทางสังคมในทางอะไรต่างๆ เริ่มหายไปเรื่อยๆ สุดท้ายพัฒนาการต่อมาก็คือคนก็เป็นอิสระ ก็เข้าสู่กระบวนการผลิตแบบใหม่ แต่ก็เป็นเรื่องของการพัฒนาเทคโนโลยี

จากเมื่อก่อนแค่เอามานั่งทำงานด้วยกัน แบ่งงานกันทำ ตอนนั้นเริ่มมีการผลิตเครื่องจักรที่ทำให้ได้งานให้ได้อะไรเร็วๆ ขึ้น มาเรื่อยๆ โรงงานก็เกิดขึ้น จนมาพัฒนามาเรื่อยๆ จนมาถึงช่วงปฏิวัติอุตสาหกรรม ช่วงที่ศตวรรษที่ 18 เริ่มมีการคิดค้นพวกเครื่องจักรพลังงานไอน้ำ ก็เริ่มผลิตขึ้นมาให้ได้เยอะๆ กระบวนการก็เริ่มค่อยๆ เกิดขึ้นมาเรื่อยๆ ความสัมพันธ์แบบการผลิตแบบทุนนิยมแบบนายจ้างกับลูกจ้างก็กลายเป็นความสัมพันธ์หลัก ระบบทุนนิยมมันคือระบบเศรษฐกิจที่ความสัมพันธ์หลักทางการผลิตคือระบบที่เขาเรียกว่า wage-labour relationship คือความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างเนาะครับ นายจ้างคือนายทุน มีเงินแต่ไม่ผลิตเอง ลูกจ้างไม่มีปัจจัยการผลิตอื่นมีแต่แรงงาน สิ่งที่ทำคือขายแรงงานแลกกับเงิน แล้วก็

เอาเงินไปซื้อของสินค้าต่างๆ ที่คุณผลิตเองไม่ได้ นายจ้างเอาทุนที่ไหนสะสมทุนต่อ ซึ่งส่วนใหญ่ที่ทำการก็คือการพยายามกดลูกจ้าง เก็บเกี่ยวส่วนเกินในการผลิตจากลูกจ้างให้ได้มากที่สุด ถ้าอำนาจต่อรองนายจ้างกับลูกจ้างไม่เท่ากันอยู่แล้วใช้ไหมครับ เพราะนายจ้างมีลูกจ้างเยอะ ยิ่งถ้าเกิดเป็นการผลิตแบบที่เอาใครก็ได้มาผลิต มันมีคนตั้งเยอะแยะที่ตกงานในสังคม ลูกจ้างไม่มีอำนาจต่อรองใช้ไหมครับ ไม่มีอำนาจเรียกเงินเดือนสูงๆ อย่างที่ต้องการเพราะว่าถ้าเกิดคุณเรียกเงินเดือนแพงผมก็ไปจ้างคนอื่น ทำงานได้เหมือนกัน ใช้ไหมฮะ เห็นไหมอำนาจต่อรองมันไม่เท่ากัน เพราะฉะนั้นสิ่งที่ทำก็พยายามกดให้ได้ค่างานน้อยๆ ที่สุด แต่ให้ทำงานได้เยอะที่สุด ให้ทำงานมากๆ ค่าจ้างน้อยๆ แล้วเก็บเกี่ยวส่วนเกิน เอาส่วนเกินที่ว่าไปลงทุนต่อ เอาไปขยายส่วนขยายทุนต่อไปเรื่อยๆ ฉะนั้น รูปแบบของ wage-labour relationship มันเป็นรูปแบบที่เพิ่งเกิดขึ้นในยุคสมัยทุนนิยม เป็นรูปแบบความสัมพันธ์หลัก มีแรงงานรับจ้างที่ต้องทำงานแลกเงิน แล้วด้วยความที่อำนาจต่อรองต่ำ โอกาสทางเลือกมันก็น้อย เพราะฉะนั้นคุณก็ถูกบังคับให้ต้องทำงานที่คุณไม่อยากจะทำ ชีวิตการทำงานคุณมันก็ไม่เป็นเนื้อเดียวกับชีวิตส่วนตัวของคุณ

เทียบกับการผลิตเมื่อก่อน เวลาคุณทำของสักชิ้นหนึ่ง คุณเป็นเจ้าของสินค้าทั้งหมดที่คุณผลิต แม้คุณคุณภูมิใจกับมัน แต่ตอนนี้ผลงานสุดท้ายที่ออกมา พลังแรงงานที่คุณลงไปเป็นแค่เสี้ยวส่วนเดียวของสิ่งทั้งหมดที่คุณผลิต ไม่นับคนที่ทำงานอิสระไม่นับพวกศิลปินใช้ไหมครับ คุณไปทำงานเป็นพนักงานสินเชื่อในแบงก์มันก็เป็นแค่เสี้ยวส่วนเดียวของระบบแบงก์ทั้งหมด ความภาคภูมิใจในผลงานของคุณมันค่อยๆ หายไป มาร์กซ์เรียกผลงานแบบนี้ว่า คนเริ่มมีความแปลกแยก ในกระบวนการผลิตมันเกิดเอเลี่ยนเนชั่น มีบางคนเขียนคำนี้มาด้วยเหมือนกัน บางคนรู้สึกแปลกแยกแยกระหว่างตัวเองกับงานที่ทำ ชีวิตมันหายไปครับ คุณจำเป็นต้องทำแล้วคุณไม่มีทางเลือกมาก

ผมเคยยกตัวอย่างให้ฟังเรื่อง sweatshop (หันไปหาแป้ง) ใช้ไหมครับ ที่อินโดนีเซีย ยกตัวอย่างซัดๆ sweatshop ก็คือพวกโรงงานนรก มันมีกลุ่มทุนขนาดใหญ่ใช้ไหมในโลกทุกวันนี้ บริษัทข้ามชาติต่างๆ บริษัทพวกนี้

สายป่านยาว ทุนเยอะ มีทางเลือกในการลงทุนต่างๆ ทั่วโลกเลย เพราะว่าโลกทุกวันนี้เป็นการเปิดเสรีใช้ไหมครับ เปิดเสรีบัญชีทุน เปิดเสรีการเคลื่อนย้ายเงินทุน เปิดเสรีการค้า เพราะฉะนั้นบริษัทขนาดใหญ่สายป่านยาวๆ มีช่องทางเลือกลงทุนเยอะ ทุกประเทศกำลังพัฒนาต้องการเงินลงทุนจากต่างชาติ เพราะลำพังเงินออมในประเทศไม่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจได้ เงินออมมันน้อย ไม่รู้จะเอาเงินที่ไหนไปลงทุนก็ต้องพึ่งพาทรัพยากรจากต่างประเทศในรูปแบบของเงินลงทุนข้ามชาติ ทุกประเทศแย่งชิงเงินลงทุน วิธีแย่งชิงก็คืออะไรครับ แข่งกันกดค่าจ้างแรงงานตัวเองให้ต่ำ ต่างประเทศจะได้อยากมาลงทุนเยอะๆ ลดภาษีแทนที่จะมีเงินเก็บภาษีเยอะๆ เอาไปพัฒนาประเทศก็บอกว่าจะลดภาษี ให้ธุรกิจต่างชาติอยากมาลงทุน ก็แข่งกันลดภาษี ทุกประเทศล้วนต้องการเงินลงทุน บริษัทมีทางเลือกในการลงทุนหลากหลายเราก็ทำได้ง่ายๆ ว่าอำนาจการต่อรองมันอยู่ที่ใคร อำนาจการต่อรองในโลกปัจจุบันมันก็อยู่ที่บอก ที่กลุ่มทุนขนาดใหญ่เหล่านี้ เหนือรัฐชาติ เหนือชุมชนใช้ไหมฮะ

ผมเคยยกตัวอย่างเคสหนึ่ง คลาสสิกมากเลย เป็นเคสของบริษัทรองเท้าชื่อดังแห่งหนึ่ง ขนาดใหญ่เลยทุกคนก็น่าจะรู้จักกันดีนะครับ จะไปลงทุนที่อินโดนีเซียทำโรงงานที่อินโดนีเซีย จะไปลงทุนมันก็ต้องทำหนังสือไปที่รัฐบาลอินโดนีเซียว่า ขอจ่ายเงินค่าจ้างให้ถูกกว่าเงินค่าจ้างขั้นต่ำได้ไหม ถ้าไม่อย่างนั้นจะไปลงทุนที่อื่นแทน เพราะเขามีทางเลือกเยอะ ประเทศแรงงานราคาถูกก็มีนอกจากอินโดนีเซียก็มีบังคลาเทศ เวียดนามอะไรต่อมิอะไร เวียดนามอาจจะสูงกว่าอินโดนีเซีย เอ่อ...ค่าจ้างขั้นต่ำที่อินโดนีเซียคือค่าจ้างที่คุณต้องจ่ายให้ต่ำกว่านี้ไม่ได้นะครับ คอนเซ็ปต์ของค่าจ้างขั้นต่ำก็คือรัฐบาลเห็นว่าค่าจ้างต่ำมากเลย เพราะฉะนั้นกำหนดว่าเป็นค่าจ้างต่ำสุดที่บริษัทจะจ่ายให้ได้ ฉะนั้นต้องจ่ายให้สูงกว่านี้เท่านั้นใช้ไหมฮะ ผมจำไม่ได้แล้วนะว่าวันละหรือชั่วโมงละ 1 เหรียญสหรัฐ 30 บาท ที่อินโดนีเซียมีคนว่างงานเยอะครับ ยังไม่ยอมจ่ายเลย บริษัทนี้ไม่ยอมจ่าย มาขอชะล่าช้า ค่าจ้างถูกกว่านี้ได้ไหม ก็บอกว่าถ้าเกิดไม่ให้เราไม่มาเขาก็ไปลงทุนที่อื่นอำนาจมันไม่มีใจครับ สุดท้ายก็ยอม นี่คือลักษณะที่เรียกว่า sweatshop

โรงงานนรกก็คือเข้ามาแล้วก็จ่ายค่าจ้างต่ำๆ ใช้เวลาทำงานกว่าวันละ 10 ชั่วโมง ห้องน้ำก็แค่ว่า โรงงานก็ไม่ปลอดภัย รัฐบาลเองก็หรีตาไม่สนใจบังคับใช้กฎหมายแรงงาน ที่ดูแลเรื่องสวัสดิการแรงงานที่ดี เพราะว่าเหตุผลหนึ่งที่เรารู้ได้ยิ่งยวดตลอดเวลาเลย เพื่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนจากต่างชาติใช้ไหมครับ เพื่อต้องการดึงดูดเงินลงทุนจากต่างชาติใช้ไหมครับ เศรษฐกิจจะได้พัฒนา แต่ถามว่า เฮ้ย คุณพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานของการเหยียบบ่าคนจนขึ้นไปใช้ไหม

หลายประเทศที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา พัฒนามิยทรศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ ในทางที่พัฒนาโดยการเหยียบบ่าคนจนขึ้น ไป ประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในนั้น

ในช่วงต้นของการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย รัฐบาลไทยต้องเก็บภาษีส่งออกข้าว ซึ่งก็ทำให้ราคาข้าวของเกษตรกรเนื้อถูก ราคาข้าวถูกค่าครองชีพจะได้ต่ำ ค่าจ้างแรงงานจะได้ไม่สูง จะได้เป็นฐานในการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม ยุทธศาสตร์การพัฒนามันส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน ในการพัฒนาของประเทศกำลังพัฒนามันมีการเหยียบ sector เพื่ออีก sector หนึ่งเสมอ เมืองไทยก็เหมือนกัน

กุนนิยมมีทางเลือกอยู่ 2 ทาง?!

ผมย้อนกลับไป ข้อดีของระบบทุนนิยมอันหนึ่งที่หลายคนพูดกันก็คือเป็นระบบที่คนมีเสรีภาพ คนมีทางเลือก มีเสรีภาพในฐานะผู้บริโภค ผู้บริโภคคือพระเจ้าใช่ไหมครับ อันนั้นคือด้านบวก แน่นนอนมันต้องมีมิติพวกนี้อยู่ แต่ผมตั้งคำถามที่ไปโยงกับ *Our Daily Bread* ที่เราดูกันไป เราฟังคร่าวๆ เสมือนว่าทุนนิยมเป็นระบบเศรษฐกิจที่อยู่บนฐานของปัจเจกชน ฐานเสรีภาพของปัจเจกชน เพราะฉะนั้นคนแต่ละคนควรจะเป็นตัวละครหลักใช่ไหม แต่ถามว่าเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในเชิงโครงสร้าง มันเป็นเศรษฐกิจที่ทำให้ตัวละครหลักพวกนี้ใช้ชีวิตอยู่ได้หรือเปล่า แล้วคนจริงๆ มันมีเสรีภาพในการเลือกจริงหรือเปล่า

ผมไปอ่านหนังสือเล่มหนึ่ง เขาตั้งคำถามได้นำสนใจมากเลย เขาบอกว่าแรงงานในระบบทุนนิยมเนี่ยมีเสรีภาพ มีทางเลือก มีทางเลือกอยู่ระหว่าง 2 ทาง หนึ่งก็คือคุณเลือกที่จะตงงาน หรือเลือกที่จะมีงานทำแล้วถูก exploit มี 2 ข้อเสีย นะครับ “being unemploy or being exploiting” (หัวเราะ) ถ้าคุณเรื่องมาก คุณก็ตงงาน หลายบริษัทในเมืองไทยก็เหมือนกัน มีคนที่พยายามตั้งสหภาพแรงงานเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของคนทำงานในบริษัท บริษัทไล่ออก แล้วบริษัทอื่นดีไล่ออกด้วยการจ่ายค่าชดเชยตามกฎหมายด้วยนะ แล้วก็อ้างเหตุผลอื่นในการไล่ออก แต่เดาไม่ยากว่าเป็นเพราะอะไร คนที่มันจะใช้คำว่าอะไรละ ถ้าใช้ศัพท์แบบอำมาตย์ก็ต้องเรียกว่าพวกกระด้างกระเดื่องใช่ไหม (หัวเราะ) มันก็ต้องจ่ายต้นทุนสูงนะ

คนที่เป็นไท้กับตัวเองที่มีจิตวิญญาณ
ขบถนิดหน่อยเนี่ย จะอยู่ยากนะในโลก อาจ
จะไม่ใช้แค่กุนนิยมนะ ชีวิตขอคนพวกนี้ก็จะ
อยู่ยากอยู่ แล้วไม่ว่าจะเป็นยุคสมัยไหน แต่

ว่าก็มีความภาคภูมิใจบางอย่างที่จะใช้ชีวิตแบบนั้น ใช่ไหมครับ

มีมิติพวกนี้อยู่ เราดูใน *Our Daily Bread* เนี่ย โห มันเป็นระบบเศรษฐกิจที่คนมีเสรีภาพในการเลือกแบบ (หัวเราะ) เสรีภาพแบบไหน นี่เสรีภาพแบบไหนเนี่ย (หัวเราะ) คุณตัดคอ ฉีบ ฉีบ ทุกวันเนี่ยใช่ไหม นี่หรือเสรีภาพในการเลือก คนพวกนี้ก็จะบอกว่าไม่มีใครบังคับให้คุณมาทำงานนี้ คุณก็อย่ามาทำสิถ้าไม่ยอมทำ ก็ไม่ผิดครับ แต่ไม่ทำแล้วจะเอาอะไรกินละครับ ไม่มีใครอยากถูก ^(เอาเปรียบ) exploit หรือก แรงงานอินโดนีเซียก็ไม่มีใครอยากได้หรือกวันละเหรียญหรือแม้กระทั่งชั่วโมงละเหรียญ

คำถามคือคุณมีทางเลือกขนาดไหน ไม่ใช่แค่นั้นนะ ทางเลือกมันขึ้นอยู่กับสถานะต่างๆ ทั้งหมดของตัวคุณ ณ ปัจจุบันด้วย ถ้าคุณมีการศึกษาน้อย คุณมีทรัพยากรน้อยเข้าไม่ถึงทรัพยากรด้านการศึกษา ด้านการดูแลตัวเอง โอกาสที่คุณจะยกระดับทางสังคมขึ้นมาอีกก็ยิ่งยากขึ้น ไม่ใช่ทำไม่ได้เลยนะ ก็มีหลายตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่าถ้าเกิดคุณสู้ แล้วคุณชนะได้ แต่ตัวอย่างที่ล้มเหลวก็มีมากกว่ามากมายมหาศาลเช่นกัน มันโยงกันไปหมดเลย แล้วรัฐบาลอยู่ฝ่ายไหน บางที่เราเห็นตัวอย่างแล้วก็ชัดเจนว่าคนที่เป็นรัฐบาลไม่อยู่ฝ่ายนี้หรือครับ ไม่อยู่ฝ่ายคนเล็กคนน้อยใช่ไหม รัฐบาลไม่มีรัฐบาลประเทศไหนอยู่ฝ่ายคนเล็กคนน้อย นอกจากคนเล็กคนน้อยนั้นจะไปสู้เอา นี่คือโลกทุกวันนี้ มันมีคำถามด้วย เฮ้ย ไอ้ระบบเศรษฐกิจที่บอกว่าอยู่บนฐานปัจเจกชน เอาเข้าจริงแล้ว ปัจเจกชนที่ควรจะเป็นตัวละครหลักมีสิทธิเสรีภาพอย่างที่คุณบอกไว้มากน้อยขนาดไหน นี่คำถามใหญ่เลยนะครับ คนที่ทำงานแบงค์ก็มีเสรีภาพคุณก็เลือกไปสมัครเอง ใช่ไหม แต่ว่าโลกมันไม่ง่ายขนาดนั้นใช่ไหมครับ

ในยุคทุนนิยม เราบอกว่าเป็นการผลิตให้ได้มากที่สุดโดยการใช้ต้นทุนต่ำที่สุด แต่เอาเข้าจริงเราเลือกใช้วิธีที่ให้ต้นทุนต่ำที่สุดแล้วผลิตให้ได้มากที่สุด ก็คือเราไปใช้เครื่องจักรใช่ไหม พัฒนาเครื่องจักรต่างๆ มากขึ้น แน่นนอนประโยชน์ข้อดีของมันมีเยอะเลย เราก็รู้กันอยู่แล้ว แต่คำถามคือว่า

เราต้องการเอาเครื่องจักรมาทำงานให้เรา หนึ่งที่เราดู *Our Daily Bread* ชี้ชัดเลยว่าคำถามมันกลับกัน เครื่องจักรมันเป็นทาสเราหรือเราเป็นทาสเครื่องจักร เพราะในระบบทุนนิยมบนสายพานการผลิต คนทำงานไปอะไรครับ ไปตามจังหวะของเครื่องจักร ไม่ใช่เครื่องจักรทำงานตามจังหวะที่คนต้องการอยากให้ทำงานครับ

ชีวิตเราถูกตัดต่อดัดแปลงให้มันเข้ากับ... fit in กับชีวิตของเครื่องจักรที่ไม่มีชีวิต จิตวิญญาณของความเป็นคน ความภาคภูมิใจในตัวเราเป็นสิ่งที่หายไป ในกระบวนการผลิตแบบนี้ มากบ้างน้อยบ้างก็แล้วแต่คน แล้วแต่วานที่ท่า

แต่ว่าปฏิเสธไม่ได้ว่าเรื่องพวกนี้มันคือโลกที่เรากำลังอยู่ เราก็อยู่แบบอิทธิพลเชื้อไข้ใหม่ เราลองไปเห็นภาพความโหดร้ายในอุตสาหกรรมอาหาร เราก็ต้องกินอาหาร เราเห็นภาพความโหดร้ายของระบบทุนนิยม แต่เราก็ต้องทนทำงานอยู่กับมัน เราจะอยู่กับมันยังไง เราจะทำมันยังไง เพราะสุดท้ายแล้ว แน่แน่นอนว่าเศรษฐกิจผู้ประกอบการที่เราคุยกันในตอนต้น ที่บอกว่าถ้าเกิดทุกคนเป็นนายตัวเองได้ มันก็ดี เศรษฐกิจก็มีฐานที่เข้มแข็ง ถามว่ามันไม่เกิดเพราะอะไร อันแรกเพราะเศรษฐกิจไทยไม่ใช่เศรษฐกิจแห่งโอกาส ที่มีโอกาสเปิดให้กับคนทุกคนไข้ใหม่ครับ โอกาสในการเข้าถึงสินเชื่อ ถ้าเกิดคุณไม่มีสินทรัพย์ ไอ้โห คุณขอสินเชื่อลำบากไข้ใหม่ครับ มันไม่ใช่เศรษฐกิจแห่งโอกาส มันเป็นเศรษฐกิจแห่งการผูกขาด ในทางตรงกันข้ามที่คนจำนวนน้อยเป็นเจ้าของทรัพย์สินจำนวนมากในระบบเศรษฐกิจ มันเป็นระบบเศรษฐกิจที่ถ้าเกิดคุณรู้จักมันอยู่ด้วย connection คนสามัญธรรมดา

ก็เลยลำบาก ทุกคนที่มี connection มันมีแต้มต่อเสมอในเศรษฐกิจผูกขาด เศรษฐกิจสัมปทาน เศรษฐกิจที่มีโอกาสให้คนข้างบนแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้มาก รัฐบาล นโยบายของรัฐบาลจำนวนมากเป็นนโยบายที่กดคนข้างล่างช่วยคนข้างบน อันนั้นก็ส่วนนึง แต่สิ่งที่สำคัญลึกไปกว่านั้นคือสิ่งที่มันผูกพันกับชีวิตพวกคุณทุกคนก็คือว่า

ถึงแม้เศรษฐกิจจะไม่เปิดโอกาสมากเท่าไรре ต้องลงแรงเยอะใช้แรงเยอะก็ตาม แต่สิ่งสำคัญที่สุดของการเป็นเศรษฐกิจผู้ประกอบการคืออะไรครับ ที่คนเป็นนายตัวเอง ก็คือ จิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ นี่คือสิ่งที่หายไป

ในความเห็นผมสังคมเศรษฐกิจไทย คนที่เป็นผู้ประกอบการได้ต้องเป็นยังไง มันต้องกล้า กล้าคิด กล้าคิดนอกกรอบ กล้าทำอะไรที่คนอื่นไม่เคยทำกันไข้ใหม่ ถ้าเกิดว่าคุณต้องไปแข่งกับเขาในการทำธุรกิจ ถ้าคุณไปอ่านตำราที่คนประสบความสำเร็จทางธุรกิจเขียน แล้วชีวิตนี้คุณไปเลียนแบบเขาอย่างเดียว คุณจะไปชนะเขาได้ยังไงล่ะ แล้วคนที่ประสบความสำเร็จคือคนที่ทำอะไรนอกตำราทั้งนั้น ในทางธุรกิจในทางเป็นผู้ประกอบการ คิดอะไรที่คนอื่นไม่คิด ล้มลุกคลุกคลานกันไป มองเห็นอะไรที่คนอื่นไม่เห็นไข้ใหม่ครับ ก็ต้องกล้า มันต้องมีวิถีสบายสบายอย่างอยู่ในตัว ต้องมีความคิดสร้างสรรค์

สู่ความสำเร็จของระบบการศึกษา

ถามว่าในสังคมไทยเนี่ย ความคิดสร้างสรรค์มันเปิดไหม ขนาดไหน ระบบสื่อมีความคิดสร้างสรรค์ไหม เดี่ยวนี่เซ็นเซอร์กระทั่งซิงกูล่าบ่น้ำเนี่ยมันจะสร้างสรรค์ไหม (หัวเราะ) *One Piece* มาฉายในเมืองไทยไม่ได้ เพราะเดี่ยวนั่นจิตตุดุหรี เดี่ยวก็มีไอ้ลูกกลมๆ มาปิดอยู่บนหน้าซันจิ คือไม่รู้ซันจิกินอะไร (หัวเราะ) หรือต้องเปลี่ยนบุหรีเป็นอมยิ้ม (หัวเราะ) มันเป็นระบบที่จะคิดอะไรนะครับ ทุกคนบอกว่า เฮ้ย อันนี้ผิดๆ ไอ้นี้ได้ ไอ้นั้นดูได้ ไอ้ที่คนไทยห้ามดู ไอ้ที่คนไทยดูได้ มันมีเทวดาอยู่นะ มันมีคุณพ่ออยู่มันมีคุณแม่อยู่จำนวนหนึ่งครับในนามของอะไรมั้ง สำนักเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมนี่ก็เป็นอาชญากรรีเปล่าเนี่ย (หัวเราะ) เฝ้าระวัง คอยแบบว่าเรื่องนี้ดูได้ หนึ่งเรื่องนี้ดูไม่ได้นะ สำนักเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม (หัวเราะ) มันเป็นหน่วยงานที่ไม่เคยได้ยินที่ประเทศไหนเลย มันจะเป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ยังไง รัฐบาลบอกว่ามันจะเป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ความสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นในสังคมสภาพแบบนี้ได้ยังไง ที่มีคุณพ่อรู้ดีคุณแม่รู้ดีมากอย่ก้ากับว่าอะไรที่คนไทยดูได้ อะไรที่คนไทยอ่านได้ อะไรที่คนไทยดูไม่ได้ อ่านไม่ได้

ลุงอ้อย เปลี่ยนเป็นสำนักเฝ้าระวังอาจารย์รับได้ไหม

อ.ปกป้อง (หัวเราะ) รับอะไรก็ได้เลย มันจะเป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้ยังไงใช้ไหมครับ ระบบการศึกษาที่พวกคุณเรียนมา อำนาจอยู่กับอาจารย์ คุณตอบข้อสอบตอบเหมือนที่อาจารย์เขาเขียน แล้วมันจะเป็น ไอ้โห ข้อสอบโอเน็ตเอเน็ตเป็นภาพสะท้อนที่ชัดที่สุดเลยนะครับ (หัวเราะ) เศรษฐกิจผู้ประกอบการจะเกิดขึ้นยังไง โดยที่อะไรนะ มีข้อสอบ ถ้ามีคู่รักแต่งงานมาในเมืองไทย คุณจะให้เขากินอะไร (หัวเราะ) ใช้ไหมครับ ผ้าปูโต๊ะสีไหน (หัวเราะ) เฮ้ย มันเป็นข้อสอบที่มันมีข้อสงสัยได้จริงหรือวะ ในกระบวนการเรียนการสอนเรามักเจออาจารย์ที่ออกข้อสอบที่มันบังคับให้คุณต้องตอบอะไรแบบโอเน็ตเอเน็ต คนแต่งเพลง เพลงท่อนแรกควรจะเป็น ควรจะเล่นด้วยเครื่องดนตรีอะไร (หัวเราะ) เพลงท่อนกลางควรจะร้องด้วยภาษาอะไร ไอ้โห ในฐานะอาจารย์นะครับเห็นข้อสอบแล้วช็อคมากๆ นี่คือการสร้างสรรค์

เอ็นทีไม่ติดนี้ไม่ใช่ปัญหาของพวกเราละ (หัวเราะ) เป็นปัญหาของพวกมันมากกว่า (หัวเราะ)

นี่คือการสร้างสรรค์ของระบบการศึกษาใช้ไหมครับ อำนาจอยู่กับอาจารย์ มีกี่คนที่กล้าท้าทายอาจารย์ ที่กล้ามีคำถามถึงพวกเรานี้เป็นพวกพิศดารอยู่แล้ว คงไม่มันคงไม่ได้มาเป็นกระต่ายกันหรือใช้ไหมครับ (หัวเราะ) เพราะเด็กปกติเขาไม่อยากจะกระต่ายกันหรือ (หัวเราะ) ใช้ไหมครับ มันต้องมีความคิดอะไรบางอย่างอยู่แล้ว แต่ถามว่าแล้วคนอื่นละ จะมีระบบแบบไหนที่ทำให้คนรู้สึกสนุกกับการเรียน ที่เรียนด้วยความสนุก เรียนไปแล้วตื่นเต้นนะ เพราะคนเราจะประสบความสำเร็จไม่ว่าจะเป็นการเรียนการทำงาน มันดูได้นะ ว่าคุณชอบสิ่งที่คุณทำรีเปล่า คุณดูง่าๆ เลยแวตามันมีรีเปล่า ใช้ไหม คนที่ชอบสิ่งที่คุณทำ อยากเป็นอาจารย์ชอบสอนหนังสือชอบเล่า เวลาเขาเล่าเวลาเขาพูด มันมีประกายใช้ไหม ในตาเขาจะมีประกาย คนที่ชอบเรียนในตาเขาจะมี... (หัวเราะ) ยังไม่หลับนะ ขอดูหน้าหน่อย (หัวเราะ) ยังมีประกาย (หัวเราะ) แต่ถามว่า เอ๊ะ ไอ้ประกายตาของคนในระบบทุนนิยมมันหายไปเยอะนะ เพราะว่ามันน้อยคนที่จะได้ทำอะไรอย่างที่เราอยากทำ

ยกตัวอย่างง่าย ๆ อย่างตอนที่คุณจะไปสอบเอ็นทรานซ์เข้ามหาวิทยาลัย ไม่รู้ว่าพวกคุณอาจจะไม่ใช่มีปัญหาดังนั้นนะ คือคุณได้เรียนในสิ่งที่ที่คุณอยากเรียนรีเปล่า หรือว่าเรียนตามเพื่อนเรียนตามพ่อแม่ เขารู้รีเปล่าว่าที่คุณเรียนนะเรียนอะไร คุณอยากเรียนจริงไหม หรือคุณ มายิ่งง่อยอย่างนี้ นะครับ เออ ผมเชื่อว่ามาที่นี้เป็นคนมีประกายตาแต่ที่ผมสัมผัสสัมผัสเด็กเอ็นทรานซ์ทุกปี แล้วผมเจอคนที่มีความแววตาเป็นประกายน้อยนะครับ อยากมาเรียนทำไม เศรษฐศาสตร์นี่เรียนอะไร ไม่รู้ละ แล้วทำไมมาเรียน ก็หนูไม่รู้จะเรียนอะไร มันก็กล้านะ (หัวเราะ) นบถือนะ (หัวเราะ) ผมก็เลยบอกว่าวันนี้ไม่รู้ไม่เป็นไร แต่ว่าถ้าเกิดอีก 4 ปีข้างหน้า ผมมาถามใหม่ก่อนออกไปหวังว่าจะพอเห็นอะไรบางอย่างนะ อยู่คณะเศรษฐศาสตร์จะมาเรียนอะไรยังไม่รู้เลย อย่างรู้จักอาจารย์ป่วยไหม ล่าสุดเพิ่งเจอปีนี่ครับ สอบสัมภาษณ์เด็กสอบรับตรง รู้จักอาจารย์ป่วยไหม “เออ อิม รู้จักอะ รู้จัก” อาจารย์ป่วยคือใครครับ “เออ ใช้คนที่ทำห้องน้ำอะไรรีเปล่าอะ” (หัวเราะ) นี่เรื่องจริงนะครับ

โอ้โห ซ้อคมมากเลย ไม่รู้ว่ามาจากไหนยังงั้นแต่มันเกิดขึ้นแล้วนะครับ มันเกิดขึ้นแล้ว มันเกิดขึ้นเสมอ นี่คือเรื่องจริง สุดยอดนะครับ

ประเด็นก็คือถ้าคุณจะเป็นผู้ประกอบการได้ก็ต้องชนะตัวเองใช้ไหมฮะ คุณก็ต้องรู้ว่าเราต้องการอะไร ชอบอะไรแล้ว ก็ต้องต่อสู้ อย่าเพิ่งยอมแพ้ง่ายๆ ไม่ว่าจะเรียนเรื่องทำงานเรื่องแฟนเรื่องอะไรเหมือนกันหมดแหละ (หัวเราะ) ถ้าเกิดคุณคิดว่าสิ่งที่คุณจะทำ มันคุ้มค่าที่จะทำ คุณก็ต้องสู้เพื่อมันนะ เพราะว่าไม่มีอะไรที่อยู่เฉยๆ แล้วได้มาใช้ไหมฮะ แต่ไม่ใช่ไปต่อสู้แย่งชิงไปเอาเปรียบใครนะ ก็คือว่าตามฝันไปให้สุด แล้วคุณก็จะได้เรียนรู้กับมันในกระบวนการพวกนี้

เวลาคุณยังไม่ได้ปะทะกับโลก คุณก็จะคิดอยู่ในหัว แล้วคุณก็จะมีอุดมการณ์บางอย่างอยู่ในหัวได้ แต่กระบวนการที่คุณจะเอาเรื่องในหัวคุณมาปะทะกับโลกแห่งความจริงมันจะเป็นเรื่องก็โตไปอีกขั้นนี้

คุณต้องเรียนรู้ที่จะอยู่กับมันโดยที่ยังรักษาตัวตนรักษาอุดมการณ์ของคุณไว้ได้อยู่ในขณะเดียวกันก็ทำให้คุณเดินหน้าไปได้ด้วย ทำให้โลกเดินหน้าไปได้ด้วยเพราะสุดท้ายแล้วโลกมันไม่ใช่ของเราใช้ไหม มีปัจจัยอะไรเยอะแยะเลยที่แวดล้อมอีกมาก เป็นกระบวนการที่ใช้เวลา ถ้าเกิดใครเจอสิ่งที่ตัวเองชอบ สิ่ง que ตัวเองอยากทำได้เร็วแล้วก็ตรงไปตามความฝัน ผมคิดว่าก็จะมีคามได้เปรียบนะ

ผมเล่าประสบการณ์ แשרน้อย ก็คือผมอยากเรียนเศรษฐศาสตร์ตั้งแต่มัธยม ผมก็ตั้งใจจะเรียนเศรษฐศาสตร์ แล้วผมก็ไปเรียน ผมก็ตั้งใจอยากจะเป็นอาจารย์ ผมชอบคุยชอบเล่าชอบอ่านหนังสือ ก็คิดว่าเป็นชีวิตที่เหมาะสมเพราะว่าผมชอบเขียนหนังสือ ชีวิตที่ดีก็คือชีวิตเนี่ยเป็นอาจารย์

ก็น่าจะเหมาะกับตัวเองที่สุดแล้ว ตั้งแต่ตอนเรียนมหาลัยปีแรกๆ ผมก็คิดแล้วว่าผมอยากเป็นอาจารย์อยากเขียนหนังสือ ใช้ไหม พอจบมาผมก็เป็นอาจารย์ คือคุณก็ต้องพยายามวางแผนไว้บ้าง เพราะว่าถ้าเกิดใครรู้เป้าหมายชัดเจน คุณก็เดินไปได้ใช้ไหมฮะ แต่ว่าถ้าใครยังไม่รู้ก็ไม่ใช่ปัญหามะในยุคช่วงเวลาแบบนี้ ก็ค้นหาไป ลองผิดลองถูก เฮ้ย ไม่ใช่อันนี้นี่นา แต่ถ้าเกิดใครเจอมันก็เจอนะ เรื่องพวกนี้ไม่ใช่เราเก่งกว่าคนอื่น แต่บางครั้งก็เป็นจังหวะชีวิต จังหวะชีวิตไปเจอคนที่น่าสนใจบ้าง เจอคนที่ช่วยให้เราคิดบ้าง ไปอ่านหนังสือที่เปลี่ยนชีวิตเราบ้าง ก็ทำให้เราเดินไปทางนี้ได้ แต่ก็ เป็นกระบวนการที่สนุกนะ การค้นหาตัวเองแล้วก็การตามฝันของตัวเองให้เป็นจริง อันนี้เป็นเรื่องใหญ่ นะครับ ถ้าเกิดใครไม่ชอบสิ่งที่ตัวเองเรียนก็ต้องเรียนนะ ครับ ถ้าเกิดเราจะเรียนต่อ เราควรจะต่อรู้ว่าเราอยากเรียนต่ออะไร ไม่ใช่แค่เรียนต่อเพราะอยากเรียนต่อ หรือเรียนต่อไปอย่างนั้นแหละไม่รู้จะทำอะไร ถ้าอย่างนั้นก็ไม่ได้เกิดประโยชน์อะไรเต็มที่ใช่ไหม ถ้าเกิดคุณยังไม่รู้ คุณก็ใช้เวลาไปทำอย่างอื่น (หัวเราะ) สู้ค้นหาตัวเองต่อไป ไปเรียนรู้โลก วิถีเรียนรู้โลกก็มีหลายทางใช้ไหม อ่านหนังสือก็เป็นการเรียนรู้โลก คุยกับคน คุยกับเพื่อน ท่องเที่ยว มีตั้งเยอะแล้วมันไม่ได้เป็นสูตรสำเร็จในความสำเร็จของคนนะ คนมันหลากหลายอะนะครับ

ลูจ้ออัย กระต่ายพาทำมาหมด (หัวเราะ)

อ.ปกป้อง เราก็คงค้นหากันไปนะ แต่ว่าสุดท้ายแล้ว มีคำหนึ่งที่อาจารย์ วรากรณ์ สามโกเศศ อาจารย์สอนผมมาตั้งแต่ตอนนั้นว่า ในโลกทุนนิยม ถ้าคนจะประสบความสำเร็จ ถ้าคนไม่เป็นคนแรกก็ต้องเป็นคนที่ดีที่สุด ไม่ก็ต้องเป็นคนที่แตกต่างกัน ใช้ไหม ถ้าคนไม่เป็น The first คือคิดอะไรได้ก่อน ชาวบ้านเขา ไม่ใช่ไปเอาไปตามหลังเลียนแบบเขาตลอด เป็นคนแรกที่คิดเรื่องนั้นๆ ได้เนี่ย นั่นคุณก็มีโอกาสประสบความสำเร็จ ถ้าไม่นั่นคุณก็ต้องเป็นคนที่ดีที่สุดในสิ่งที่มันมีอยู่แล้วใช่ไหมครับ เป็น The best หรือไม่มัน คุณก็แตกต่างจากชาวบ้านเขาใช้ไหมครับ คือเป็น The different ใช้ไหมครับ The best, The first, The different เนี่ยนะครับ มันก็มีทางของมัน แล้วมันไม่มีสูตรสำเร็จ ความสำเร็จที่ว่า ผมไม่ได้พูดถึงความสำเร็จ

ที่คุณมีงานเงินเดือนสูงๆ นะ มีคนชื่นชมอย่างนั้นนะครับ แต่ว่าความสำเร็จสุดท้ายก็อยู่ข้างในตัวคุณเอง ถ้าเกิดคุณชอบเล่นดนตรี การได้ออกเทป การได้ขึ้นเวทีหรือการได้เล่นให้คนอื่นฟังก็อาจจะประสบความสำเร็จของคุณใช้ไหมครับ อย่างพวกผมทำหนังสือกัน ผมก็มีงานอดิเรกในการทำหนังสือ ไม่ได้ทำเพราะว่าอยากให้มีหนังสือขายดีหรืออยากให้คนอ่านเยอะๆ แต่เราทำเพราะว่าเราอยากจะทำอะไรบางอย่างออกไป แล้วก็มีคนจำนวนหนึ่งได้อ่านได้มากุยกั๊กแล้วก็เกิดเป็นชุมชนเล็กๆ เกิดขึ้น ก็ถือว่าเป็นการประสบความสำเร็จนะ เราไปสอนก็ไม่ได้คิดว่าทุกคนจะต้องฟังเราหรือเชื่อเรา อย่างนี้ก็กรุณาอย่าเชื่อด้วยนะครับ (หัวเราะ) ไปคิดเยอะๆ นะครับ แต่ว่าถ้าเกิดการมาคุยกันสัก 2-3 ชั่วโมง มันมีบางคนได้คิดบางเรื่อง เอาหนังสือบางเรื่องมาให้ดูแล้วได้คิดต่อในบางประเด็นที่ไม่เคยคิดมาก่อน ก็ถือว่าประสบความสำเร็จนะ จริงๆ อาชีพอาจารย์ก็อยู่ได้ด้วยแบบเนี่ย นี่คือน้ำหล่อเลี้ยงคนที่เป็นอาจารย์ใช้ไหม เพราะว่าคุณสอนแล้ว มันมีคนที่ได้คิดในสิ่งที่ไม่เคยคิด ได้ตั้งคำถามกับสิ่งที่ไม่เคยตั้งคำถามมาก่อน ก็ถือว่าประสบความสำเร็จ ยังไม่ต้องมีคำตอบด้วยซ้ำในยุคในอายุแบบพวกเรา การพยายามหาคำตอบกับทุกเรื่องทุกอย่างก็พาเราไปสู่ความบ้าได้เหมือนกัน (หัวเราะ) ใจเย็นๆ อย่าเร่งมากนะครับ คิดเยอะๆ ไม่ต้องมีคำตอบสำเร็จรูปไม่ต้องมีคำตอบที่ด่วนสรุปฟันธงว่าอะไรคืออะไรไม่มีดี มันไม่มีอะไรแบบนั้น อยู่กับมันไปเรื่อยๆ ค่อยๆ คิดกับมันไปเรื่อยๆ นะครับ

ผมก็เจอคนหลากหลายจากการสอนหนังสือ วันนั้นก็คุยกับลุงอ้อย พวกหนึ่งก็คือคนที่อ่านแต่หนังสือเรียน ไม่สนใจเรื่องอื่นเลย รอบตัวคนพวกนี้เวลาเราไปคุยต้องคุยแบบนิ่ง ไปยุก็ต้องยุอีกแบบนิ่ง เวลาไปตบหัวต้องไปตบหัวอีกแบบนิ่งใช้ไหมครับ แต่อีกพวกหนึ่งหนังสือเรียนก็ไม่สนใจ (หัวเราะ) ทำกิจกรรมอย่างเดียวเลย (หัวเราะ) ก็ต้องคุยอีกแบบหนึ่งคือไม่ได้มีโลกแบบว่าอันไหนดีกว่ากัน แต่ว่าแต่ละคนมีจุดลงตัวไม่เหมือนกัน ทำยังไงให้คุณให้แต่ละคนไม่ได้ใช้ชีวิตอยู่แต่ในจุดที่ปลอดภัยสำหรับตัวเอง ทุกคนมันจะมี comfort zone อยู่ใช้ไหมครับ จุดปลอดภัยอยู่ ที่อยู่ตรงนี้แล้วจะไม่มีใครมารุกล้ำเรา แต่ว่าโลกมันสนุกกว่า ถ้าเกิดคุณก้าวเท้าออกไปจากจุดปลอดภัย

ที่ว่า เศรษฐกิจผู้ประกอบการมันเกิดขึ้นจากตรงนี้นะครับ ออกไปจากจุดปลอดภัย ยอมทำงานที่เป็นมนุษย์เงินเดือน ไปลองสู้สร้างธุรกิจของตัวเอง ที่อยากทำ แล้วคุณจะได้เจออะไรที่คุณไม่เคยเจอ นักกิจกรรมก็อ่านหนังสือเรียนบ้าง จะได้เห็นอะไรในหนังสือเรียน ในห้องเรียนก็ไม่ได้มีแต่ความเอ่อไว้สาระขนาดนั้นนะในความเห็นของบางคน เอ๊ย อาจารย์สอนอะไรก็ไม่รู้ นะครับ แต่ว่าถ้าอย่างนั้นคุณก็ต้องไปเลือกอาจารย์ที่คุณคิดว่าช่วยคุณได้ อ่านหนังสือที่คิดว่าช่วยคุณได้ มันมีนะครับ แต่คนที่อ่านแต่หนังสือเรียนนั่นคือว่าโลกนี้คงไม่ได้ตัดสินด้วยเกรดสูงๆ อย่างเดียวมั้ง คุณก็ต้องมี skill บางอย่างนะครับ แล้ว skill ที่สำคัญที่สุด ในโลกทุกวันนี้ไม่ใช่ skill จากเรื่องเรียนอย่างเดียว เพราะโลกมันซับซ้อนขึ้นเยอะ มันต้องการคนที่ทำอะไรเป็นหลายอย่าง แล้วก็รู้หลายเรื่อง

ผมคิดว่าการรู้รอบ ตอนนี้จะสำคัญพอๆ กับรู้ลึก ในยุคสมัยนี้เราถูกบอกว่ารู้อะไร ให้รู้ลึกไปเลยอย่างเดียว แต่ผมคิดว่าในโลกสมัยใหม่การเปลี่ยนแปลงมันเร็ว ถ้าเกิดคุณไปกุมตำราเล่มหนึ่ง เมื่อไหร่ที่ตำรานั้นไม่มีใครเชื่อแล้วมีตำราใหม่ที่ดีกว่า ทั้งชีวิตคุณหายไปเลยนะ กับการกอดตำราหนึ่งเล่มนั้น ที่คุณอ่านมันเนี่ย เพราะฉะนั้นคุณต้องอ่านหนังสือหลายๆ เล่ม แล้วสิ่งสำคัญที่สุดก็คือว่ามีองค์ความรู้ที่สังเคราะห์ขึ้นในหัวของคุณเอง อันเนี่ยเป็นเรื่องใหญ่ ที่ผมคิดว่าคนที่เรียนมหาวิทยาลัยควรจะต้องคิดว่าคุณจบ 4 ปีไปแล้ว สิ่งที่คุณได้ไม่ใช่ปริญญา ไม่ใช่เกรดดีๆ แต่สิ่งที่คุณได้คือระบบคิดของคุณเอง ที่ไปดึงเอามาจากลุงอ้อยบ้าง จากอาจารย์ปกป้องบ้าง จากอาจารย์อรรถจักรบ้าง ใครต่อใครบ้าง มาผสมกันแต่ไม่ต้องเชื่อใครเลยสักคนนะ แต่มีวิธีคิดของตัวเองมาฟอร์มชีวว่าเรื่องนี้อาจารย์คนไหนพูดอย่างนี้ๆ

สิ่งที่ทำให้คุณอยู่ในโลกแบบที่ปลอดภัย

แล้วก็เข้มแข็ง คือแต่ละคนมีความเป็นตัวขอ

ตัวเอง มีวิธีคิดของตัวเอง

สำคัญ เพราะว่าถ้าเกิดคุณอ่านหนังสือด้วยความกลัวเปล่า ก็เหมือนกับอะไรละ ก็เหมือนกับอ่านไปคุณก็จบ คุณก็ไม่ได้อะไร แต่คนที่อ่านหนังสือแล้วมีประโยชน์กับเขาคือคนที่มึระบบคิดของเขาอยู่ แล้วคุณอ่านหนังสือบางอย่าง คุณก็เอามาเติมเต็มบางอันที่ยังพร่องไปในลิ้นชักบางลิ้นชัก อ่านหนังสือเล่มนี้ใช้เวลาอ่านหนึ่งเดือน หนังสือหนา 500 หน้าคุณอาจจะมีอยู่นิดหน่อยที่คุณเอามาเติมลิ้นชักคุณใช้ใหม่ครับ แต่นิดๆ หน่อยๆ ก็มีความสำคัญเพราะโลกนี้นั้นเปลี่ยนจากอะไรเล็กๆ อย่างนี้นะครับ มันก็เปลี่ยนได้ คุณก็ต้องพยายามหาลิ้นชักของคุณ ผมคิดว่า ปี 4 มันต้องมีแล้วนะ ไม่ต้องรู้หรอกว่าทำอะไรแต่อย่างน้อยมีวิธีคิดของคุณ ว่าคุณคิดยังไง คุณมีแว่นตาในการมองโลกแบบไหน เพราะว่าคนที่เรียนเกสซ์ก็มีแว่นตาในการมองโลกแบบนึง คนที่เรียนศิลปะก็มีแว่นตาในการมองโลกแบบนึง รัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็มีแบบนึง บัญชีก็มีแบบนึงใช้ใหม่ซะ แต่ว่าแว่นตาที่พาดูรอดไม่ใช่แว่นแบบใดแบบหนึ่ง ถ้าผมมีแต่แว่นตาเศรษฐศาสตร์แล้วใส่ไปแต่ไอ้แว่นตาเศรษฐศาสตร์มองโลกเนี่ย มันจะเป็นคนที่น่าเบื่อมากเลย

ที่นี้ในโลกของการเรียนรู้ทุกวันนี้ ระบบการเรียนสมัยใหม่ชอบยิ่งเรียนยิ่งกันคอกตัวเอง คอกนี้มันปรุงแต่งกันทั้งนั้น กันเองนะ ไอ้เนี้ยเท่านั้นคือความถูกต้อง ไอ้เนี้ยเท่านั้นคือความถูกต้อง เฉพาะศาสตร์เราเท่านั้นที่มองโลกได้ดีกว่าศาสตร์อื่น นี่คือการกันคอกตัวเองแล้วคุณก็อยู่แต่ในคอกเล็กๆ แต่การเรียนจริงๆ ไม่ใช่ยิ่งเรียนยิ่งกันคอกให้คุณมีที่ทางเดินแคบลง คุณต้องฟังคอกออกไป ฟังคอกออกไปให้ได้มากที่สุดให้เป็นอิสระมาก แต่บางคนไปไม่ฟังไง เพราะว่าคุณฟังคอกนี้ไปคุณออกจากคอกนี้ไปคุณก็ไปสร้างคอกใหม่ไปเรื่อยๆ ใช้ใหม่ครับ แต่วิธีที่ยากที่สุดคือสลายคอกไปเลย ถึงเรียกว่าเป็นไทแก่ตัวเองอย่างแท้จริง แล้วการศึกษาคือการเรียนเพื่อความเป็นไทนะ ไม่ใช่เป็นไทย เป็นไทไม่มี ย.นะ แต่ถ้าเป็นไทยแบบมี ย.ไม่รู้ว่ดรีเปล่านั้น (หัวเราะ) ในแง่ถ้าเป็นไทยแบบไทยๆ แต่ว่าถ้าเป็นไทยแบบ ย. คือมี... เป็นเสรีชนนะ สุดท้ายคุณเรียนก็เพื่อเป็นเสรีชน หลุดพ้นจากพันธนาการทั้งปวง โดยเฉพาะพันธนาการทางอุดมการณ์ทางจิตใจหลายๆ อย่าง และนั่นนะคือจุดหมายปลายทางของการเรียน ผมหวังว่าแต่ละคนไปถึงพวกนี้ในการเรียน ไม่ใช่เฉพาะในห้องนะ เพราะการเรียนในห้องเป็นแค่สี่เหลี่ยมของการเรียนทั้งหมด

แลกเปลี่ยนจากประเด็นต่างๆ

อ.ปกป้อง ไม่รู้ว่าใครอยากคุยอะไรใหม่ เรื่องอะไรก็ได้ เรื่องอะไรที่เกี่ยวข้องเรื่องทุนนิยม เรื่องโลกาภิวัตน์ จะต่อยอดจากประเด็นไหนเล็กๆ น้อยๆ ตรงไหนก็ได้ครับ แล้วก็มาแลกเปลี่ยนกัน

วิทย์ เห็นด้วยกับคำที่ว่าสังเคราะห์ครับอาจารย์ ที่บอกว่ามันก็ไปเชื่อมโยงกับประเด็นที่บอกว่าที่มีลูกศิษย์พูดว่า ทุกวันนี้การศึกษาสอนให้เราเป็นลูกจ้างที่เชื่องนะครับ คือทำอะไรก็ตาม จงวิเคราะห์ แล้วก็วิเคราะห์ๆ แต่ผมกลับมองว่า เหมือนผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ คือกับสังเคราะห์ ผมว่าเป็นรักแต่ว่าคอนเซ็ปต์ที่เอามาใช้จริงๆ มันกลับเป็นการวิเคราะห์ มันเป็นหลักธาตุอาหารราก แต่คือคอนเซ็ปต์ที่จะเอามาใช้ประโยชน์จริงๆ ในสายตาผู้ประกอบการผมว่าการสังเคราะห์มากกว่า

อ.ปกป้อง ใช่ เห็นด้วยๆ นี่เป็นเรื่องใหญ่นะ เพราะว่าถ้าคุณจะสังเคราะห์ได้คุณไม่ใช่แค่อ่านหนังสือเล่มนั้น การวิเคราะห์ก็คือคุณอ่านหนังสือเล่มหนึ่งเวลาคุณอ่านหนังสือเล่มหนึ่งที่ยากที่สุดคืออ่านแล้วสรุปให้ฟังสิว่าหนังสือเล่มนี้ว่ายังไง แค่นี้ ผมคิดว่านักศึกษาจำนวนมากที่ผมเคยเจอ ก็ยังทำได้ไม่ตีพอ ในแง่ของการสรุปความนะ ว่าอ่านหนังสือแตกแล้วเข้าใจ เพราะเราอ่านหนังสือน้อยใช้ใหม่ครับ สังคมเราเป็นสังคมที่ไม่อ่านข่าวแต่จะฟังเล่าข่าวใช้ใหม่ เป็นสังคมที่ไม่อ่านหนังสือ ฟังๆ กับดู มันคิดเชิงลึกไม่ได้หรอกครับ หรือถัดไปเนี่ย นอกจากการอ่านแล้ว สรุปความก็คืออ่านแล้ววิเคราะห์ซิ เหมือนกับเรามีบทสนทนากับมัน แต่ว่าถ้าเกิดไปสังเคราะห์ เราต้องมีคุณความรู้ในตัวระดับหนึ่งใช้ใหม่ครับ แล้วก็ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเรากับเรื่องที่เราอ่าน เป็นบทสนทนาในระดับที่สูงขึ้นมาอีกหน่อย แล้วดูซิว่าหนังสือที่เราอ่านมันถูกจัดอยู่ตรงไหนในระบบความคิดของเรา เราคิดอะไรต่อได้บ้าง อันนี้คือฐานที่สำคัญ

เวลาผมสอนหนังสือ คุณรู้ใช้ใหม่ (หันมาหาเป้ง) เราเรียนกันอย่างน้อยหนึ่งใช้ใหม่ ข้อสอบนี่ออกอย่างนี้ใช้รีเปล่า ถ้าเกิดออกข้อสอบที่เรียนจะออกทำไมละ รู้หมดแล้วใช้ใหม่ครับ (หัวเราะ) เวลาสอนเราก็ดสอนไปตามทฤษฎีเป็นแบบนี้ แต่เวลาออกข้อสอบไป อย่างผมสอนเศรษฐศาสตร์การเมือง ผม

สอนเอาทฤษฎีเป็นยังไง เอาตัวอย่างไป ออกข้อสอบมา ผมก็ชอบออกข้อสอบเทคโฮม เดี๋ยวนี้ ผมออกข้อสอบส่วนใหญ่ถ้าเกิดเลือกได้ผมก็จะออกข้อสอบเทคโฮม เพราะเวลาคุณทำข้อสอบทำไมคุณต้องทำในห้องแคบๆ ละ ในเวลาจำกัดแค่ 2 ชั่วโมง 3 ชั่วโมง ผมไม่เห็นความจำเป็น ข้อสอบของผมเป็นข้อสอบที่ไปทำที่ไหนก็ได้ เพราะฉะนั้นคุณไปลอกใครไม่ได้อยู่แล้ว ไซ้ใหม่ครับ คุณก็ต้องไปค้นให้เวลาทำอาทิตย์นึง คุณเอาโจทย์ไปกลับมาเอามาส่งไปทำอะไรตามใจชอบ ผมก็ อ้าว ก็มีเครื่องมือเรียนในห้องไซ้ใหม่ การเรียนคือการเรียนเครื่องมือ เอาเครื่องมือไปไซ้ ผมก็โยนไป เค้าโครงเศรษฐกิจ อาจารย์ปรีดี เอาไปอ่านซิแล้วก็มีการถามให้ ไม่เคยอ่านกันนะในห้อง คุณไปอ่านเอาเองแล้วคุณก็เอาสิ่งที่คุณเรียนรู้ในห้องเอาไปวิเคราะห์ แล้วเอาไปสังเคราะห์ ไม่งั้นคุณตอบคำถามไม่ได้ไซ้ใหม่ครับ คุณก็ต้องอ่าน คุณก็ต้องเข้าใจมัน คุณต้องเชื่อมโยงให้ได้ว่าสิ่งที่คุณอ่านใหม่กับสิ่งที่คุณเรียนในห้อง สิ่งที่คุณเจอประสบการณ์สังคมไทย ในสมัยอาจารย์ปรีดีกับสมัยปัจจุบันมันต่างกันยังไง เพราะฉะนั้นกว่าจะตอบแต่ละอย่างคุณต้องรู้เยอะเลย แล้วแค่รู้อย่างเดียวไม่พอ คุณต้องเชื่อมโยงกันได้ด้วย ผมคิดว่าการเรียนต้องเป็นแบบนี้ เพราะสิ่งที่อาจารย์เป็นโจทย์ของผม คือคนเป็นอาจารย์ไม่ได้มีหน้าที่เป็นศาสดา ผมไม่เชื่อว่าอาจารย์คือศาสดาที่จะมาบอกคุณ แล้วบอกว่าจงเชื่อผมเถิด ผมไม่เคยอยากเป็นศาสดา (หัวเราะ) หน้าที่ผม ผมวางโพสิชั่นตัวเองชัดเจนตลอดในการสอนหนังสือ ผมเป็นแค่ไกด์พาเที่ยว เป็นไกด์ที่กวตั้นนิดหน่อย (หัวเราะ) ชอบเอาหนังสือไปตบหัวคนเล่น อย่างที่เอามาให้ดู ให้ไปคิดต่อ ตั้งคำถามให้คุณได้คิดต่อ ไม่ต้องมาตอบผมหรือตอบตัวเอง แล้วผมก็ทิ้งไว้ เป็นไกด์พาไปเที่ยว ผมสอนเศรษฐศาสตร์ก็พาไปท่องโลกของเศรษฐศาสตร์ แต่ไกด์มันก็เป็นแค่ไกด์ไซ้ใหม่ ถ้าเกิดคุณจะเข้าใจโลกนั้นได้คุณก็ต้องอ่านหนังสือ คุณก็ต้องไปฟังไกด์หลายๆ คนอย่าเชื่อไกด์คนเดียวไซ้ใหม่ครับ ถ้าคุณอยากรู้มากกว่าไกด์คุณก็ต้องอ่านหนังสือประวัติศาสตร์ใช้รีเปลา เวลาพาเราเที่ยว ไกด์ก็บอกนิดเดียวมีเวลานิดเดียวนะครับ อิม เนี่ยเรื่องสำคัญ ผมคิดว่าเราไปให้ความสำคัญกับการเรียนในห้องเยอะ แล้วก็พวกอาจารย์ในการสอนหนังสือเนี่ย สอนอยู่นั้นแหละที่อยู่แต่ในห้อง

หนังสืออ่านอยู่แล้ว หนังสือหนึ่งเล่มก็สอนไล่ไปตามบทๆ ๆ นั่นนะ ไซ้ใหม่ครับ อะโรมันมืออยู่ในหนังสือแล้วผมจะสอนทำไมละ (หัวเราะ) ไม่มีความจำเป็น สอนอย่างมากผมก็แค่เล่าให้ฟังว่าแก่นมันคืออะไรไซ้ใหม่ครับ มาคุยเรื่องอื่นกันดีกว่า คุยให้เยอะกว่าในตำราดีกว่า การเรียนหนังสือมันเรียนหนังสือจากหนึ่งเล่มไม่ได้หรอก ไซ้ใหม่ วิชาเนี่ย โอ้โฮ หนังสือร้อยเล่ม ถ้าคุณเรียนปริญญาเอกคุณต้องอ่านอะไรตั้งเยอะ เรียนปริญญาโทก็ต้องอ่านอะไรตั้งเยอะ ไซ้ใหม่ครับ เราเรียนกันง่ายไป ในประเทศเนี่ย เรียนกันง่ายไป ที่เราเรียนหนักเราเรียนหนักในสิ่งที่ไม่จำเป็น (หัวเราะ) ที่เราเรียนหนักเราอ่านแต่กันคอกตัวเองกันอยู่ แบกอะไรกันก็ไม่รู้ละครับ

ลุงอ้อย หมายถึงเรียนเกสซ์ด้วยหรือ (หัวเราะ)

อ.ปกป้อม ประสบการณ์ที่อื่นผมอาจจะน้อยนะครับ แต่ผมอาจจะรู้เฉพาะแมส..

ลุงอ้อย หมายถึงว่าเรียนทันตะด้วยรีเปลา (หัวเราะ) มีใครอยากจะแชร์ไหม

อ.ปกป้อม คุยกันก็ได้นะอะ เรามีเวลาอีกประมาณชั่วโมงครึ่ง ผมไม่อยากจะพูดคนเดียวนะก็คิดว่าเผื่อเวลาไว้ชั่วโมงครึ่ง ผมก็อินโทรเป็นจิ๊กซอว์ต่างๆ เนี่ยมาช่วยกันต่อจิ๊กซอว์กัน

ลุงอ้อย ท้อปมีอะไรเป็นประเด็นไหม

ท้อป ยังไม่มีครับ

ลุงอ้อย ยังไม่มีนะ

ท้อป คือระบบการศึกษาที่มหาวิทยาลัยผมจะแตกต่างจากที่อื่น อย่างเนี่ยครับ

อ.ปกป้อม อิม เป็นยังไงครับ

ท้อป พอตีผมเรียนมหิดล อินเตอร์นะครับ แล้วมหิดล อินเตอร์มันเป็นแบบเราจัดตารางเองได้ แล้วอาจารย์ก็สอนสไตล์คล้ายๆ กับที่อาจารย์บอก ก็คือเวลาเข้าคลาสมาอาจารย์จะถือว่าทุกคนได้อ่านหนังสือมาหมดแล้ว การเข้าเรียนในห้องเป็นการต่อยอดหมดเลย

อ.ปกป้อม เออตัวอย่างนั้น

ท๊อป จะไม่เข้ามาสรุปในห้องอะไรอย่างเนี่ยฮะ ถ้าอย่างนั้นถ้าเกิดคอมเมนต์ มันจะไม่ apply กับข้างนอกเลย

อ.ปกป้อง อืม ก็ถือว่าโชคดีมากเลยนะ

ท๊อป (หัวเราะ) ครับ

ลุงอ้อย แต่จริงๆ ท๊อปเขาก็แสวงหานอกห้องเยอะเหมือนกัน

ท๊อป ครับ

ลุงอ้อย เขาไปของเขา ไปจนเพื่อนอีกฉา (หัวเราะ)

อ.ปกป้อง อิจฉาอย่างเดียวไม่ได้ฮะ ต้องตามไปด้วย(หัวเราะ)

ลุงอ้อย เขาให้ตามไหม (หัวเราะ)

ท๊อป ก็ลากๆ กันไปครับ นี่ก็ลากไปตุรกี 2 คน ส่งข่าวต่อเรื่องไปญี่ปุ่นอะไร อย่างเนี่ยครับ อืม

ลุงอ้อย มีใครอีกไหม

วิทย์ อาจารย์ว่าอย่างปัญหาที่พูดมาอย่างเป็นระบบ คือด้วยพุทธนะ สามารถแก้บางอย่างได้ในที่ปัจจุบันเป็นไหมครับอาจารย์ มันตอบโจทย์รีเปล่าครับ

อ.ปกป้อง คือเรามีปัญหาในหลายระดับนะ ปัญหาในโลกทุกวันนี้มีปัญหา ระดับตัวเรา การจัดการที่ตัวเราก่อนกับปัญหาในการจัดการกับโลก ใหม่อ่า ถ้าปัญหาในการจัดการกับโลกนี้เรื่องใหญ่เลย มีตัวละครเยอะ เราก็เป็นเพียง ส่วนหนึ่งนั่น เราทำอะไรได้เท่าที่จำกัด แต่การเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ๆ เริงโครงสร้าง ผมไม่คิดว่ามันจะเกิดขึ้นได้ คือผมเชื่อในการเปลี่ยนแปลง แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงเริ่มต้นจากเราและโลกที่อยู่รอบตัวเรา คือการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่คงไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง เช่น ปฏิวัติล้มล้างทุนนิยมไปสร้างสังคมนิยมกันเถอะ แต่ว่าเราเห็นการปรับตัวของระบบทุนนิยมในพื้นที่ต่างๆ มากนะครับ แต่ว่ายังไม่ใช่พลังหลัก แต่เราเห็นตัวอย่างที่มีคนทำแล้ว

หนังสือที่ตีพิมพ์เยอะที่อยากจะแนะนำให้เห็นตัวอย่างของคนพวก นี้คือหนังสือ *ทุนนิยมที่มีหัวใจ* ไม่รู้เคยเห็นรีเปล่า ของคุณสฤณี อาชวา

นันท์กุล เพื่อนผมเนี่ยครับ คุณสฤณียกตัวอย่างให้เห็นว่าโลกทุนนิยมที่เรา คุยกันมาตั้งนาน ไม่ได้ให้ปฏิเสธทุนนิยมนะ แต่ถามว่าทุนนิยมก็มีข้อดีของมัน เรื่องนวัตกรรมใหม่ใหม่ครับ เรื่องเสรีภาพในบางมิติใช่ใหม่ฮะ แต่ว่าทำ ยังไงให้ทุนนิยมมีความเป็นธรรม เพราะความเป็นธรรมคือสิ่งที่หายไปจาก ทุนนิยมในปัจจุบัน

โลกาภิวัตน์ใจทย์มันไม่ได้อยู่ที่ว่า เราจะเอาหรือไม่เอาโลกาภิวัตน์ แต่ใจทย์อยู่ที่ว่าจะทำยังไงให้โลกาภิวัตน์มันเห็นหัวคนจนเห็นหัวประเทศ ยากจน เราไม่ได้สนใจแค่ประสิทธิภาพอย่างเดียว แต่เป็นโลกาภิวัตน์ที่สนใจ เรื่องความเป็นธรรมพวกนี้ด้วย หนังสือ *ทุนนิยมที่มีหัวใจ* ก็เป็นตัวอย่างหนึ่งที่พูดถึงโมเดลการพัฒนาของหลายองค์กรหลายประเทศหลายตัวอย่าง ซึ่ง ให้เห็นว่าทุนนิยมก็มีการปรับตัวของมันอยู่ ธุรกิจเพื่อสังคม แนวคิดการ บริโภคที่ยั่งยืน แนวคิดที่ข้ามพ้นระบบกรรมสิทธิ์ส่วนตัว แต่ว่าเป็นระบบ กรรมสิทธิ์รวมหมู่ เข้าใจว่าตอนไปนั่งฟังที่อาจารย์อรุณจักร์พูดแล้วเขาพูด ถึงเรื่องคอมมอนอะไรกันไปพอสมควรใช่ใหม่ฮะ ไม่ใช่แค่เรื่องคอมมอนอย่างเดียว แนวคิดที่สำคัญในยุคใหม่ก็คือพวกเรื่องโอเพนซอร์ซต่างๆ แนวคิดโอ เพนซอร์ซ ไม่โครซอฟเขียนโปรแกรมผูกขาดอยู่ใช่ใหม่ครับ คุณพัฒนาต่อ ไม่ได้ วิธิตัดพวกโอเพนซอร์ซ พวก code เปิดก็คือใครคิดอะไรไว้ก็เอามา ประกาศนะครับ ทุกคนเห็นทุกคนก็เอามาช่วยกันต่อยอดเอาพัฒนาให้ดีขึ้น เพราะว่าในอดีต ความรู้ไม่ได้เกิดขึ้นมาจากการผูกขาดอย่างเดียว แต่ความรู้ เกิดจากการช่วยกันคิดแล้วก็ต่อยอดกันไปเรื่อยๆ ใช่ใหม่ครับ แต่ในระบบ ทุนนิยมปัจจุบัน เราถูกทำให้เชื่อว่าระบบกรรมสิทธิ์แบบบุคคลเท่านั้นที่นำไปสู่ความรู้ พอคนไหนที่ค้นยาใหม่ได้คุณต้องให้อำนาจผูกขาดกับเขา เขา จะไม่มีแรงจูงใจที่จะคิดค้นยาใหม่ๆ มีแรงจูงใจที่จะลงทุนคิดค้นยาใหม่ๆ ได้ คุณต้องให้อำนาจผูกขาดกับเขาอย่างเต็มที่ในเวลาจำกัด แต่พอเอาเข้าจริงใน โลกแห่งความเป็นจริง เราพบว่า คนมีอำนาจผูกขาดคนที่ตั้งราคาแพงมากๆ แล้วมาเป็นสินค้าที่คนทุกคนต้องใช้ใช่ใหม่ คนต้องใช้แล้วคนเข้าไม่ถึงยากคน ก็ตาย เขาก็เลยเริ่มตั้งคำถามว่า เอ้ย ระบบกรรมสิทธิ์ระบบสิทธิบัตรยา มัน ควรจะมีการปรับเปลี่ยนยังไง ไม่ใช่ว่า ไม่จำเป็นต้องสุดขั้นนะ ว่าเอาหรือไม่

เอาระบบสิทธิบัตรยา แต่ประเด็นคือว่าระบบสิทธิบัตรยามันจะเปลี่ยนยังไง ให้คนที่คิดค้นยาขึ้นมาได้รางวัลในบางลักษณะ แล้วเป็นรางวัลที่ไม่นำไปสู่ การผูกขาด ในบ้านปลายที่ทำให้คนเล็กคนน้อยเข้าไม่ถึงยา

มีโจทย์อะไรแบบนี้ที่มันท้าทายขึ้นใจ โจทย์เมื่อก่อนมันจะง่ายใช้ ใหมครับ โจทย์กระแสหลักมันง่ายใช้ใหม่ครับ เอาหรือไม่เอา ชอบไม่ชอบ ดี เลว ชาวดำ แต่โจทย์ที่มีประโยชน์ในโลกทุกวันนี้ คือโจทย์ที่คุณสลาวยาว ดำไปเลย หาทุนนิยมที่มีหัวใจในความหมายของสฤณี ทุนนิยมที่มีธรรมะ กำกับ ในความหมายแบบพุทธ ก็มีอย่างอาจารย์พิชัย ท่านก็ศึกษาพุทธ เศรษฐศาสตร์ ตั้งคำถามหลายอย่าง เช่นโจทย์เศรษฐศาสตร์เริ่มต้นจากการ มีข้อสมมติว่า ความพอใจของคนไม่มีที่สิ้นสุด ทรัพยากรมีจำกัดจะใช้ ทรัพยากรยังให้คุ้มค่าที่สุด ตอบสนองความต้องการที่ไม่มีจำกัด แกกก็กลับ โจทย์ใหม่ใช้ใหม่ครับ ว่าทำยังไงให้พูดถึงความต้องการคนที่มีจำกัดขึ้น คน จะได้ไม่ต้องไปใช้ทรัพยากรให้มันมาก โจทย์มันก็พลิกกลับไปอีกด้านนึง ก็ มีคนที่พยายามทำอะไรแบบนี้ มีบางประเทศที่พยายามทำอะไรในแนวทาง พัฒนาที่แตกต่าง เราเคยเห็นเคสอย่างภูฏาน ที่เศรษฐกิจไม่ได้ตั้งอยู่บนฐาน ของ GDP แต่อยู่บนฐานของความสุใช้ใหม่ครับ จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ประเทศไทยนี้ พี่ไทยก็ไทยแลนด์แกรนด์เซลล์ตลอดเวลา (หัวเราะ) เวลาเรา เห็นป้ายติดนะ ผมเดินไปเห็นรู้สึกการเลือกใช้คำก็สะท้อน mentality หลายๆ อย่างเลยนะ (หัวเราะ) นี่เป็นคำที่การท่องเที่ยวใช้ไทยแลนด์แกรนด์ เซลล์ คือขายอย่างเดียว เป็นประเทศนี้ผู้ชายทุกอย่าง เฮ้ย มีเงินมาทำ นั้นนะ ทำได้ทุกอย่าง ทำให้ทุกอย่างนะครับ

แต่ว่าเขาจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวจะต้องเสียภาษีแพง มีที่ จำกัดอะไรอย่างเนี่ยนะครับ มีคนที่ทำอยู่แต่ยังไม่ใช้พลังกระแสหลัก กลับ ไปที่เรื่องสิทธิบัตรยาเมื่อกี้ ระบบหนึ่งที่นักเศรษฐศาสตร์อย่างเช่น สติกลิตซ์ (Joseph Stiglitz) ที่เคยได้รับรางวัลโนเบล ที่ไม่ใช่ นักเศรษฐศาสตร์กระแสหลักจำเลย สติกลิตซ์ เสนอระบบกรรมสิทธิ์ เช่น ควรจะมีเงินกองทุนคล้ายๆ IMF รู้จัก IMF ใหม่ ครับ IMF มีเงินกองทุนที่แต่ละประเทศคอนทริบิวท์เข้าไป แล้วเวลาประเทศ ไหนมีวิกฤติเศรษฐกิจก็เอาเงินตรงนี้ไปช่วย เขาบอกว่าโลกควรจะมีกองทุน

คล้ายๆ แบบนี้ เป็น กองทุนที่สำหรับให้รางวัลคนผลิตยา ใครผลิตยาใหม่ได้ ก็เอาเงินจากกองทุนที่แต่ละประเทศคอนทริบิวท์ตามรายได้ที่แต่ละประเทศ มีให้เขาไปเลย เป็นรางวัลตั้งต้น แล้วก็องค์ความรู้ทั้งหมดก็เป็นของโลก แล้ว คุณก็เอาไปพัฒนาต่อ ในแง่แบบนี้ก็คือว่าคนที่คิดค้นก็ได้รางวัลใช้ใหม่ครับ แต่ว่าความรู้นั้นก็เป็นของโลก คุณก็พัฒนาต่อได้ ตัวราคาก็จะไม่แพงอย่าง ที่เป็นอยู่ ก็เป็นระบบที่มันอยู่กันได้ แต่มาตุธุรกิจแบบปัจจุบันเนี่ย โอ้โห ใครคิดยาได้ไปจดสิทธิบัตร สิทธิบัตรไม่ได้จดแค่ไฟนอลโปรดักทีนะ แต่จด กระบวนการผลิตด้วยนะครับ จดกระบวนการผลิตด้วยจดไฟนอลโปรดักที ด้วยแล้วคุณก็มีอำนาจผูกขาดอยู่เป็น 10 ปีใช้ใหม่ครับ แล้วเราก็เห็นตัวอย่าง ว่าพอใกล้ๆ จะหมดอายุเขาก็เอายาชนิดๆ หน่อยๆ มาขายผสมใช้ใหม่ครับ แล้วก็ไปจดใหม่อีกใช้ใหม่ซะ ไปเรื่อยๆ มันก็เป็นกำแพงกันคนจำนวนมาก ที่เข้าถึงยาไม่ได้ แล้วเราก็พบว่าหนังสือชี้ให้เห็นว่า เฮ้ย รายได้บริษัทยา โอ้ โห มหาศาลใช้ใหม่ ไม่ต้องพูดถึงตัวรายจ่าย รายจ่ายจริงๆ ไม่ใช่รายจ่าย ในการลงทุน (Research & Development) แต่รายจ่ายส่วนใหญ่ของบริษัทยาคือทำ มาร์เก็ตติ้ง เป็นสัดส่วนมากเลยนะครับ มาร์เก็ตติ้งให้โรงพยาบาลให้หมอ ให้โฆษณาให้คนอยากใช้ยา ตรงนี้ต่างหากที่มันสูง เพราะฉะนั้นในแง่เนี่ยเราก็ พบว่าคนที่ผลิตยาส่วนใหญ่จริงๆ แล้วคือนักวิจัยในมหาวิทยาลัยนี่แหละ ที่บริษัทยาไปจ้างแล้วก็จ่ายราคาถูกๆ ถูกกว่าประโยชน์ที่ตัวเองจะได้รับ ในอนาคต แล้วก็แสวงหาส่วนเกินทางเศรษฐกิจต่อไป คือเป็นระบบที่ไม่มี ความเป็นธรรม อันนี้ไม่ว่าจะเป็นนักเศรษฐศาสตร์ฝ่ายซ้ายฝ่ายขวา ผมคิด ว่ามันเห็นแหละเรื่องยานี้ และคิดว่าเป็นระบบที่อยู่ไม่ได้ เราเห็นใช้ใหม่ซะ เรื่องในอินเดียใช้ใหม่ครับที่เขาพาไปดูคนที่ผลิต **เจนิติ ดรักส์** ในอินเดียเมื่อ ก็ดูทันใหม่ครับ ดูถึงใหม่ซะ

Hatch-U ไม่ถึงค่ะ

อ.ปกป้อง ดูไม่ถึงเหอครับ โอ้โห ยาทุกราคาที่เป็นเจนิติ ดรักส์ ถูกกว่า ยาที่จดสิทธิบัตรมหาศาลเลยนะครับ แล้วเขาก็ตั้งคำถามว่า เขาไม่ได้บอก ว่ามันควรจะต่อมีกำไร มันควรจะต่อไม่มีกำไรนะ มันควรจะต่อมีกำไร แต่ว่าเป็นกำไรแบบที่มัน sensible มันสมเหตุสมผล ราคาขายตอนนี้ไม่สม

เหตุผลผล แล้วการปล่อยให้ธุรกิจจรรยาบรรณวิชาการเป็นตลาดนำแล้วมันมีปัญหาหะ มีปัญหาเพราะว่ามันเกี่ยวพันกับชีวิตของคน ไม่ใช่เฉพาะธุรกิจจรรยาบรรณเรื่องอุตสาหกรรมยา อุตสาหกรรมการศึกษา การศึกษาก็เป็นอุตสาหกรรมใช้ไหมครับ เพราะแต่ละมหาวิทยาลัยก็แข่งขันกันหาเงินนำดูแลใช้ไหม ซึ่งถ้าเรื่องเหล่านี้มันเกี่ยวพันกับสิ่งที่ลึกซึ้งไปกว่าการแลกเปลี่ยนในโลกในในตลาด มันถูกทำให้เป็นสินค้า ระบบทุนนิยมเป็นระบบที่พยายามทำทุกอย่างให้เป็นสินค้า มีกระบวนการที่เรียกว่า commoditization ทำทุกอย่างให้เป็นสินค้า มันจะนำมาซึ่งปัญหาในบั้นปลาย ถ้าเกิดคุณมีการศึกษา คุณแปรรูปเป็นสินค้า เก็บค่าเรียนแพงๆ เรายังไม่ต้องไปพูดถึงเรื่องความเหลื่อมล้ำในทางโอกาสในการศึกษา เคยได้ยินใช้ไหมครับ จ่ายครบจบแน่ อะไรอย่างเนี่ย มันไม่ใช่ละ (หัวเราะ) มันมีอย่างนี้ไง ผมเห็นตัวอย่างรูปธรรมในโฆษณาในหนังสือพิมพ์ผมยังเก็บไว้เลย (หัวเราะ) เปิดรับสมัครปริญญาเอก จบภายใน 2 ปี เรียนวันเสาร์-อาทิตย์ ไม่ต้องสอบภาษาอังกฤษ มีที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นคลินิกให้หะครับ สมัยวันนี้แถมโน้ตบุ๊กเท่านั้นเท่านี้ เฮ้ย มันมหาวิทยาลัยหะครับ โครงการปริญญาเอกเนี่ย จ่ายครบจบแน่ อีกหน่อยเมืองไทยจะมีดอกเตอร์เต็มไปหมดเลย ใช้ไหมครับ ตอนนี้อะ ก็มีดอกเตอร์เยอะแยะแล้วใช้ไหม

ลุงอ้อย ตอบโจทย์ละ (หัวเราะ)

อ.ปกป้อง บางมหาวิทยาลัยรับนักศึกษาปริญญาเอกปีนึง 40 คน ไอ้โห กำลังการผลิตสูงมากเลยนะ สูงกว่ามหาวิทยาลัยเมืองนอกที่มีประสบการณ์ยาวนานหะอีก ทำได้ยังงั้นวะ ปริญญาเอก 40 คน (หัวเราะ)

ลุงอ้อย เขาต้องมาดูงานที่ประเทศไทยหะฮะ (หัวเราะ)

อ.ปกป้อง ครับ แล้วก็มาเจอคนเรียนนี่คือใครครับ ส่วนใหญ่ที่เรียนกันนักการเมือง เมียนักการเมือง ใช้ไหมครับ(หัวเราะ) ข้าราชการอะไรทั้งหลายแหละเนี่ย ไอ้โห นักธุรกิจ จ่ายครบจบแน่ (หัวเราะ) ไม่ต้องสอบภาษาอังกฤษทำอีชีส จบ 2 ปี สมัยวันนี้ได้โน้ตบุ๊กฟรี ไอ้หะไรอย่างเนี่ยที่มันเป็นปัญหา

ลุงอ้อย เพราะฉะนั้นเราก็อยู่ในประเทศที่สามารถได้พวกนี้อย่างไม่ลำบากเลยนะ (หัวเราะ)

อ.ปกป้อง โรงพยาบาลเอกชนเคยไปอยู่ใช้ไหมครับ เป็นหัวธรรมดาเดี่ยวนี้ก็เท่าไร่ 1,000 อีพ เกือบ 2,000 ใช้ไหมครับ หมอไม่ได้ให้ยาปกติยาแก้อักเสบเดี่ยวนี้ก็เม็ดละ 40-50 บาท เป็นเล็กเป็นน้อยคือก็ให้ยาแพงไว้ก่อนแล้วในเมืองไทยไม่รู้ว่ เอ้อ ทางเภสัชขี้ความรู้อยู่กว่าผมเยอะหะครับ ก็มีเคยอ่านหนังสือเจอที่บอกว่า ประเทศไทยนี่คนดีอย่าแก้อักเสบเยอะมากเพราะว่าเป็นอะไรเล็กๆ น้อยๆ หมอก็ให้ไว้ก่อน ทั้งที่เมืองนอกนี่ตอนที่ผมไปเรียน ถ้าเป็นหวัดหรือเป็นอะไรเนี่ย เขาจะไม่ให้จนกว่าเขาจะทำทดสอบก่อนหะครับ ว่าคุณอักเสบจากเชื้อจริงรึเปล่า ถ้าเป็นไวรัสเขาไม่ให้ ถ้าเป็นแบคทีเรียเขาถึงให้ ของเราให้ไว้ก่อนใช้ไหม เม็ดใหญ่ๆ ไม่ได้หะ ต้องเม็ดละ 50 บาท

เน็ด แบบว่าพวกที่มันแพงๆ ที่มันแรงๆ นะหะ มันจะหายเร็ว

อ.ปกป้อง ใช่

เน็ด แล้วมันก็จะแพงกว่า จะเกรดเอกว่าแต่พอหายเร็ว มันก็เหมือนกับว่าเชื้อจะดีอย่าใช้ไหมหะ คือยาแรงไปนะหะ ก็เลยหาย ก็เลยจะดีมากขึ้นๆ ก็จะต้องหายาที่มันแพงขึ้นๆ ไปเรื่อยๆ ก็หายาก

ซับไพร์ม

(Subprime Crisis)

อ. ปกป้อง ผมยกตัวอย่าง วิกฤติล่าสุดที่เกิดขึ้นในโลกก็คือวิกฤติซับไพร์ม เคยได้ยินใช่ไหมหะ คำว่าซับไพร์ม ซับไพร์มก็คือพวกหนี้ชั้นรอง ไพร์มนี้คือชั้นดีใช่ไหมหะครับ เขาไม่อยากจะเรียกว่าหนี้แล้ว เขาก็เรียกว่าลูกหนี้ชั้นดีหน่อย (หัวเราะ) ก็คือซับไพร์ม จริงๆ คือพวกหนี้ที่มีความเสี่ยงเยอะๆ คนที่ไปกู้ก็คือใครครับ ก็คือพวกเหล่านี้ทั้งหลาย รู้จักนินจาไหมครับ no income, no job, no asset (หัวเราะ) ไม่มีรายได้ ไม่มีงาน ไม่มีสินทรัพย์ ไม่มีอะไรอย่างนี้ เขาปล่อยกู้ได้อย่างไร เขาปล่อยกู้ได้เพราะว่าในช่วงหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน ทุกคนจำเหตุการณ์ 11 กันยายนได้ใช่ไหมหะครับ ที่เครื่องบินบินไปชนตึกเวิลด์เทรดแล้วตึกถล่มลงมา คนตายเยอะเลยใช่ไหมหะครับ เศรษฐกิจก็มีปัญหา รัฐบาลก็ใช้นโยบายขยายตัว ใช้จ่ายเพื่อกระตุ้นการบริโภค กระตุ้นการใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจ ธนาคารกลางอเมริกาที่เรียกว่า เฟด ก็ใช้นโยบายลดดอกเบี้ย ตรึงดอกเบี้ยในระดับต่ำ ดอกเบี้ยต่ำๆ ก็แสดงว่าต้นทุนในการผลิตในการใช้จ่ายของคนที่จะถูก เพื่อกระตุ้นให้คนบริโภค ดอกเบี้ยต่ำๆ ก็เพื่อต้องการกระตุ้นเศรษฐกิจ แต่ในทางเศรษฐกิจเนี่ย การแก้ปัญหาหนึ่งมันจะนำมาซึ่งอีกปัญหาหนึ่งเสมอเลย ดอกเบี้ยต่ำๆ ก็เป็นที่ดีสำหรับการเกิดฟองสบู่ในอสังหาริมทรัพย์ เพราะฉะนั้นราคาบ้านในอเมริกาตั้งแต่ช่วง 2002-2003 มาจนถึง 2006 ราคาบ้านขึ้นดับเบิลเลย ราคาบ้านแพงมากสูงมากครับ พอราคาสูงๆ เรายุ่จึกคำว่าเศรษฐกิจฟองสบู่ใช่ไหมหะครับ คือเศรษฐกิจที่มันโตแบบกลวงนะ เจาะแล้วก็แตก เป็นการโตที่ไม่มีพื้นฐานที่แท้จริง พอราคาเริ่มสูง คนก็เริ่ม เฮ้ย ราคาบ้านมันสูงขึ้นเรื่อยๆ รีบซื้อกันดีกว่า ซื้อวันนี้เอาไว้ขายวันหน้าไม่ต้องอยู่เองก็ได้

เศรษฐกิจฟองสบู่คือเศรษฐกิจที่มันโตจากไม่ใช่ฐานเพื่อความ ต้องการใช้ แต่เป็นเศรษฐกิจที่มันโตจากการเก็งกำไร ซื้อวันนี้ไปขายวันหน้า คนก็แห่ซื้อ ราคาบ้านก็สูงขึ้นไป ราคาบ้านสูงคนก็ยิ่งยอมซื้ออีกเพราะว่าอะไร เพราะว่าในอนาคตมันจะสูงขึ้นไปอีก อ้าวก็ซื้อกันเข้าไป ซื้อไป เพราะฉะนั้นราคาบ้าน ผมจำตัวเลขไม่ได้ ไม่มีคอมฯ ใช่ไหมครับ ผมมีตัวเลขนิด

หน่อย ไม่เป็นไร ถ้าเกิดถามต้นๆ ผมจำไม่ได้ 2002-2003 อะไรช่วงนั้น ถ้าราคาสัก 100 หนึ่งร้อย มา 2006 มัน 200 อย่างนี้ครับ ราคาบ้านสูงเท่าตัวเลย นี่คือดัชนีราคาบ้านนะ ราคาสูงมาก

พอราคาบ้านสูงแบบนี้แล้ว แบงก์ก็อยากปล่อยกู้ใช่ไหม เพราะระบบการทำงานแบงก์ แบงก์เขาไม่ได้มีเงินมาจากไหนใช่ไหมหะ แบงก์เอาเงินฝากของเราไปปล่อยกู้ต่อแล้วก็เก็บส่วนต่าง เพราะฉะนั้นในภาวะเศรษฐกิจปกติไม่มีโอกาสน้ำขึ้น สิ่งที่แบงก์ทำคือก็อยากปล่อยกู้เยอะๆ เพราะว่ายิงปล่อยกู้เยอะยิ่งเก็บส่วนต่างพวกนี้ได้มาก เพราะฉะนั้นแบงก์ก็อยากปล่อย แล้วแบงก์ทำไมถึงยอมปล่อยกู้ให้พวกคนที่เป็นพวกนินจา เพราะว่าถ้าเกิดไม่มีปัญญาใช้คืนแบงก์ก็ยึดบ้านสิครับ แล้วราคาบ้านมันสูงขึ้นไปเรื่อยๆ แบงก์ไม่ขาดทุนอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นช่วงนั้นแบงก์ก็อยากปล่อยกู้ในด้านนี้ก็เป็นโอกาสที่ดีที่ทำให้คนแต่ละคนที่ยากจะมีบ้านคนที่ถูกกันออกจากตลาดสินเชื่อได้มีบ้าน อันนี้ไม่ถึงถึง แต่ว่ามันมีปัญหาอะไร มีปัญหาตรงที่กระบวนการได้มา เดี่ยวผมจะค่อยๆ เล่านะครับ

ในด้านนี้แบงก์อยากปล่อยกู้ แบงก์ไม่ได้ปล่อยกู้เองโดยตรงทั้งหมด แบงก์ก็ไปให้โบรกเกอร์ปล่อยกู้ ก็เป็นคนที่ทำหน้าที่ปล่อยกู้บ้านพวกนี้เขาได้รายได้จากไหน เขาได้รายได้จากค่าคอมมิชชั่นในการปล่อยกู้ เพราะฉะนั้นเขาไม่ได้เป็นคนรับความเสี่ยงว่าถ้าเกิดคนที่มากู้เงินไม่มีปัญญาใช้คืน แบงก์เป็นคนรับ เขาได้ก็ต่อเมื่อเขายิงปล่อยกู้ได้มากเขาได้คอมมิชชั่นมาก เพราะฉะนั้นโจทย์เขาก็คือว่าปล่อยกู้

ในยุคก่อนซับไพร์ม การปล่อยเป็นไปอย่างหละหลวมมาก มีสิ่งที่เรียกว่า lies loan คือเงินกู้แบบโกหก ก็คือว่าคุณสามารถเฟดได้เลยว่าคุณมีงานทำยังไง คุณมีเงินเดือนเท่าไร ไม่ต้องมีใบรับรองทำงาน แบงก์ก็อยากปล่อยอยู่แล้วเขาไม่สนใจ พวกนี้ก็เกิดขึ้นเยอะนะครับ ที่นี้ในระบบการกู้เงินซื้อบ้านแบบเมืองไทย มันเป็นระบบที่ง่างๆ ตรงไปตรงมา ผมอยากมีบ้านผมเดินเข้าไปที่แบงก์ ผมเป็นลูกหนี้ แบงก์เป็นเจ้าหนี้ถูกไหมครับ ผมจ่ายเงินตรงให้กับแบงก์ทุกเดือนใช่ไหมหะครับ เวลาแบงก์จะตัดสินใจว่าจะปล่อยกู้หรือไม่ปล่อยกู้ให้ผมเนี่ยแบงก์ก็ดูว่าผมมีปัญหาใช้คืนหรือเปล่า เพราะแบงก์

เป็นคนรับความเสี่ยง

เมื่อที่เราพูดถึงกระบวนการทำทุกอย่างให้เป็นสินค้าภายใต้ระบบทุนนิยม สิ่งที่ถูกทำให้เป็นสินค้าภายใต้ระบบทุนนิยมที่สำคัญนำมาซึ่งปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจของโลก ตั้งแต่ปี 2007 มา คือการแปลงความเสี่ยงให้เป็นสินค้า การแปลงหนี้ให้เป็นสินค้า นี่คือฐานของวิกฤติซับไพรม์ ไม่ใช่วิกฤติที่เกิดขึ้นจากคนไม่มีเงินมาขอกู้เงิน เป็นลูกหนี้ชั้นรองที่มีความเสี่ยงแล้วไม่มีเงินใช้คืน แล้วแบงค์เจ๊ง มันไม่ได้ง่ายอย่างนั้น ระบบแบบนี้เราไปอยู่กับโบรกเกอร์บ้างกับแบงค์บ้างใช้ไหมครับ แบงค์เป็นเจ้าของ แล้วหนี้พวกนี้ถือว่าเป็นหนี้เสี่ยง เพราะว่าคนกู้จะรายได้น้อย ทรัพย์สินน้อย งานก็ไม่ค่อยดีนะครับ คือความเสี่ยงสูงแบงค์รับไป แบงค์แปลงหนี้ให้เป็นทุนที่เรียกว่าผ่านกระบวนการที่เรียกว่า securitization แปลงหนี้ให้เป็นทุนออกตราสารใหม่ๆ เราเคยได้ยินไหม CDO เคยได้ยินใช้ไหม (หันไปถามแป้ง) ต้องเคยนะ แป้งต้องเคยนะ (หัวเราะ)

แปลงหนี้ให้เป็นสินค้า คือแบงค์ก็เอาหนี้พวกนี้ไปหนุนหลังในการออกตราสาร แล้วเอาไปขายกับนักลงทุน คำถามก็คือว่าทำไมนักลงทุนอยากซื้อ ก็เพราะว่าหนี้พวกนี้ เขาก็ยังคิดว่า ณ วันที่ขาย คนที่เป็นลูกหนี้คงจะไม่เจ๊งพร้อมกันหมด ถ้าเกิดมันอยู่เดี่ยวๆ โดดๆ อาจจะเป็นหนี้ที่มีความเสี่ยง แต่ถ้าคุณไปเอาหนี้ชั้นรองหรือว่าหนี้ซับไพรม์พวกนี้จากแต่ละที่ จากที่โน่นบ้างที่นี้บ้างมาผูกรวมกันไว้ มันคงไม่เจ๊งพร้อมกันหมด บางที่มันอาจจะเจ๊ง แต่ว่าบางที่มันก็ยังอยู่ เพราะฉะนั้นก็มีความเสี่ยงในระดับที่น้อยหน่อยแล้ว ก็ยอมรับได้ แต่ในอีกด้านหนึ่งคือถ้าเกิดคุณจะเล่นกับเรื่องหนี้พวกนี้ ที่มีความเสี่ยงเยอะๆ คุณก็ต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราสูงๆ เพื่อดึงดูดให้นักลงทุนอยากมาลงทุน ใช้ไหมครับ เขาก็เลยจัดชั้นมา 3 ชั้น พวกหนี้ซับไพรม์ที่ค่อนข้างดี รองลงมาหน่อยก็ค่อนข้างแย่ หนี้ข้างบนที่ดีๆ น้อย บริษัทจัดอันดับเรตติ้งก็จัดอันดับดีเลยนะ ให้ A รองลงมาหน่อยก็ B อันล่างไม่ต้องจัดถ้าไม่มีใครซื้อ แบงค์ก็เก็บไว้เองแล้วก็จ่ายดอกเบี้ยให้ตัวเองสูงๆ ถ้ามีใครซื้อก็คงเป็นนักลงทุนที่มีความเสี่ยงสูงมากๆ ใช้ไหมครับ เขาเอามาออกหลักทรัพย์แล้วก็ขายต่อมันแปลว่าอะไร หนี้เดิมที่แบงค์เป็นคนรับภาระต้นทุนอยู่ รับภาระ

ความเสี่ยงอยู่ ความเสี่ยงก็ถูกผลักออกไปจากแบงค์ใช้ไหม ไปสู่นักลงทุน เพราะความเสี่ยงมันถูกขายไปแล้ว หนี้มันถูกซื้อขายไปแล้ว ความเสี่ยงผูกติดอยู่กับหนี้ใช้ไหมครับ สิ่งที่แบงค์ทำไม่ได้จนแค่นั้นเพราะว่าแบงค์ไม่ได้ตัวเอง แบงค์ของอเมริกาหลายแบงค์ก็ไปตั้งบริษัทนิติบุคคลพิเศษที่เรียกว่า (special purpose vehicle) SPV บริษัทนิติบุคคลพิเศษ SPV ที่เกาะที่เสี่ยงภาษีทั้งหลาย เคย์แมนไอส์แลนด์ อะไรต่างๆ แล้วบริษัทเหล่านี้ก็ไปอยู่ในนั้น โอนหนี้ไปที่บริษัทเหล่านี้ แล้วให้บริษัทเหล่านี้ เอาหนี้ไปออกหลักทรัพย์ แล้วขายให้นักลงทุนโดยเฉพาะนักลงทุนสถาบันคือพวกกองทุนต่างๆ เพราะฉะนั้นพวกหนี้ที่มีความเสี่ยงเยอะๆ ก็ถูกผลักออกมาจากแบงค์ เราดูงบดุลจะไม่เห็น เพราะพวกนี้เป็น off-balance sheet นะครับ เป็นสิ่งที่ย่อยนอกงบดุล ถามว่าทำไมได้ไง ทำได้ เพราะว่าโลกตั้งแต่ยุค 1980 เป็นต้นมาเป็นโลกเสรีนิยมใหม่ โลกเสรีนิยมใหม่คือโลกที่เชื่อมั่นในอุดมการณ์เศรษฐกิจแบบเสรี ก็คือว่ารัฐบาลที่บทบาททางเศรษฐกิจน้อยๆ ปลอมให้ตลาดทำงาน การกำกับดูแลทางการเงินในตลาดการเงินน้อยไปมาก รัฐบาลมีบทบาทน้อยมากในระบบสถาบันการเงิน แบงค์อยากทำอะไรทำ in the name of ความเจริญทางเศรษฐกิจ ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจอะไรต่างๆ เหล่านี้

เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้ มันก็ทำได้จนครบ เรามองไม่เห็น ไม่มีใครมองเห็น มันจะมองเห็นก็ต่อเมื่อมันแตก แล้วเจ๊งใช้ไหม พอเขาเอาไปขายต่อ มันหลายชั้นครับ แบงค์โอนหนี้ให้กับ SPV ที่เป็น special purpose vehicle แล้ว SPV เอาหนี้ไปหนุนหลังสร้างหลักทรัพย์ใช้ไหมครับ เป็นหลักทรัพย์ที่หนุนหลังด้วยหนี้ที่เอาหนี้ซับไพรม์จากหลายๆ ที่มาผูกรวมกัน ไม่ใช่แค่ชั้นเดียว เพราะว่าหลักทรัพย์ชั้นแรกเขาเอาไปหนุนหลังในการออกหลักทรัพย์ชั้น 2 หลักทรัพย์ชั้น 2 หนุนหลังออกหลักทรัพย์ชั้น 3 แล้วก็ขายต่อไปเรื่อยๆ เพราะฉะนั้นนี่เรากำลังซื้อขายอะไรกันครับ เรากำลังซื้อขาย โอ้โห มันไม่ใช่ของจริงเลย การซื้อนี่ยังเป็นของจริงใช้ไหมอะ กินได้จริง แต่พวกเครื่องมือทางการเงินต่างๆ พวกนี้มันไม่ใช่ของจริง มันถูกผูกกับอะไรที่ไม่ใช่ของจริง แต่คนเชื่อว่ามันมีความจริงเสมือน เชื่อว่ามันทำรายได้ได้ใช้ไหมอะ เท่านั้นยังไม่พอ หลักทรัพย์ต่างๆ พวกนี้ยังมีการเอาไปทำประกัน

ได้อีก บริษัทประกันใหญ่ๆ ก็ทำประกัน คือถ้าเกิดสมมติในอนาคต ไม่มีปัญหาใช้คืน ลูกหนี้ไม่มีปัญหาใช้คืนหลักทรัพย์พวกนี้ ก็มาเอาเงินจากประกันก็ได้ ก็ไปซื้อประกัน บริษัทประกันก็จะกินพรีเมียมเขาไปใช้ไหมครับจากการทำประกัน นี่คือระบบมันทำงานแบบนี้ ระบบแบบนี้จะไม่มีปัญหาอะไรเลย ถ้าฟ้อง訴ไม่แตก ถ้าราคาบ้านมันยังสูงขึ้นเรื่อยๆ ๆ ๆ ถูกไหมครับ แต่ว่าทุกอย่างมันจะชะงักทั้งหมดเลย แล้วทุกคนจะได้รับผลกระทบหมดเลยถ้าเกิดฟ้อง訴แตก ถ้าเกิดลูกหนี้ไม่มีปัญหาจ่ายเงินใช้ไหมครับ flow มันก็จะหายไปหมดเลย ใช้ไหมครับ เพราะฉะนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นคืออะไรครับ ในยุคที่กระแสเงินยังหมุนเงินคืออยู่ ทุกคนก็เอ็นจอย ทุกคนอยากมีบ้าน ก็มีบ้าน แบงก์ก็เก็บส่วนเกินได้เยอะ นักลงทุนก็มาซื้อหลักทรัพย์พวกนี้ ก็ได้ผลตอบแทนจากการลงทุนสูงกว่าการเอาไปลงทุนในสินทรัพย์อื่นๆ ใช้ไหมครับ เพราะตอนนั้นราคาบ้านมันสูงขึ้นเยอะ แล้วก็เป็นอย่างนี้เหตุผลหนึ่งทำไมพวกนักลงทุนถึงอยากซื้อ เพราะในยุคที่เกิดฟ้อง訴ประสพการณ์ในโลกนี้ที่คนไม่เคยเรียนรู้ก็คือเมื่อเกิดฟ้อง訴แล้ว ฟ้อง訴มันแตกเสมอทุกครั้ง แต่เราไม่เคยเรียนรู้เพราะว่า ณ วันที่มีฟ้อง訴อยู่ คนมันเอ็นจอยกับราคาที่ดินเพิ่มขึ้น อย่างตอนหุ้นขึ้น หุ้น 2 อาทิตย์ คือหุ้นไทยเป็นหุ้นที่ไม่สามารถจะเป็นตัวชี้วัดอะไรได้เลยใช้ไหม (หัวเราะ) มาชุมนุมกันหน้าดู หุ้นมันขึ้นไป 100 จุดอย่างเนี่ย อธิบายไม่ได้ด้วยอะไรทั้งสิ้น แล้วคนก็ไม่ขายหรือเพราะว่าคนเอ็นจอยใช้ไหมครับ เมื่อวาน 600 ปลายๆ แต่ตอนนั้นมัน 780 แล้วนะ 760 หรือ 780 อะไรประมาณเนี่ย ใช้ไหมอะ

ราคาบ้านสูงขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีใครคิดหรือว่าวันนึงมันจะตกมา เพราะเขายังเอ็นจอยก็ยังซื้ออยู่เพราะคิดว่าเขาจะได้ในราคาดีๆ เหตุการณ์ก็ดำเนินต่อไปเรื่อยๆ แล้วถึงจุดฟ้อง訴ก็จะแตก เมื่อฟ้อง訴แตกราคาบ้านก็จะกลับไปสู่ราคาที่เราจะเป็นแบบจริงๆ คือราคาบ้านตก คนก็เริ่มตั้งคำถามว่าแล้วจะผ่อนแพงๆ ไปทำไม เพราะเมื่อก่อนราคาบ้านมันแพงเราต้องผ่อนแพงใช้ไหมครับ คนเงินเดือนน้อยก็ผ่อนไม่ได้ละไม่มีปัญหาผ่อน หนักก็เสีย พอ flow ของการส่งเงินรายเดือนมันก็ไม่เกิด เพราะฉะนั้นเงินที่จะไปจ่ายให้กับนักลงทุนที่ถือหลักทรัพย์มันก็ไม่มี และหลักทรัพย์ที่ว่าไม่ใช่แค่มีของมาซื้อใช้

ไหมครับ แบงก์ก็มาซื้อด้วย แบงค์ลงทุนมาซื้อด้วย บริษัทประกันก็ด้วย แบงค์ก็ไปซื้อประกันด้วย มันก็ไปเป็น flow ของมันอย่างนี้ พอคนไม่มีปัญหาใช้คืน เงินมันก็ไม่ไหล เขาก็ไม่มีเงินไปจ่ายรายเดือนให้กับคนที่ถือหลักทรัพย์ แล้วทุกคนก็บอกว่างั้นก็ไม่ใช่เพราะว่ามีประกันอยู่ บริษัทประกันมันทำประกันอยู่ ที่ว่า credit default swap - CDS เนี่ยเป็นประกัน ถามว่าบริษัทประกันจะเอาเงินที่ไหนจ่าย นึกถึงสภาพที่เราไปทำประกันสุขภาพอะเรื่องบริษัทประกันมันยอมขายประกันสุขภาพอะเรื่องเพราะเขารู้ว่าทุกคนไม่ได้ป่วยเป็นมะเร็งพร้อมกันหมด (หัวเราะ) แต่วิกฤติมันเกิดขึ้นก็เพราะว่าคนมันเป็นมะเร็งพร้อมกันหมด (หัวเราะ) ในเมื่อคนมันเป็นมะเร็งพร้อมกันหมด บริษัทประกันไม่สามารถจ่ายให้ใครได้ทั้งนั้น เพราะว่ามันแข็งแน่นอน เพราะฉะนั้นที่บริษัทประกันยักษ์ใหญ่ของโลกอย่าง AIG ล้ม ไม่ได้ล้มเพราะคนป่วยนะครับ มันล้มเพราะบริษัทประกันเอาเงินไปลงทุนในหลักทรัพย์พวกนี้มหาศาลเลย แล้วก็ไม่เงินจ่ายค่าประกันด้วย ธนาकरจึงไม่ใช่เพราะว่าลูกหนี้ไม่มีปัญหาจ่ายอย่างเดียวนะ แต่ธนาकरก็เอาเงินไปลงทุนในพวกหลักทรัพย์ที่หนุนหลังด้วยหนี้ซัพไพร์มสูง ทุกคนก็เงี้ยกันหมด พอมันเงี้ยต้นทางก็เริ่มเห็นแล้วว่าเกิดการขาดทุนขึ้นมาใช้ไหมครับ บริษัทนิติบุคคลเฉพาะที่แบงค์ไปเปิดแล้วขาดทุนซึ่งแบงค์ถือหุ้นใหญ่เพราะฉะนั้นการขาดทุนก็ไปปรากฏในงบดุลของแบงค์ละ มันก็ไล่กันมา เพราะฉะนั้น flow แห่งความเจริญรุ่งเรืองตลอด 3-4 ปีที่ผ่านมา ในช่วงก่อนหน้าเกิดวิกฤติที่ทุกคนล้วนเอ็นจอย มันพังลง แล้วพอพัง มันไม่ได้พังเฉยๆ มันพังทลายเลย มันเงี้ยกันหมดเลย แล้วเงี้ยหนักด้วยเพราะมันทั้งระบบ สูดหายใจแล้วในทางเศรษฐกิจมันไม่ได้กระทบแต่พวกสถาบันการเงินเหล่านั้น มันมากกระทบต่อชีวิตคนเดินถนนที่ชีวิตนี้ไม่เคยรู้จัก CDS คืออะไร SPB คืออะไร CDO คืออะไร CMO คืออะไร เกิดมากไม่เคยได้ยินคำพวกนี้มาก่อนเลย แต่รู้ว่าตกงาน (หัวเราะ) รู้ว่าเงินฝากที่อยู่ในแบงค์หายไปแล้ว เพราะว่าแบงค์เงี้ย เพราะทุกแบงค์ซื้อหมด นี่คือเบื้องหลังที่เกิดขึ้นของวิกฤติซัพไพร์ม ฐานล่างสุดไล่ชุดรากไปลึกๆ แล้วคืออะไร ก็คือ greed ความโลภนะ ที่คุณพยายามทำทุกอย่างให้เป็นสินค้า แล้วคุณคิดว่าคุณมีตราสารทางการเงินใหม่ๆ เยอะๆ แล้วมันจะ

(Chief Marketing Officer)

ช่วยลดความเสี่ยง แต่กลายเป็นว่าเจ้าภาพในการดูแลความเสี่ยงมันถูกผลักไปเรื่อยๆ ไข่มุขครับ มันไม่ตรงไปตรงมาแบบลูกหนึ่กับเจ้าหนึ่ แบงค์คิดว่าเรามีปัญญาใช้หนึ่รีเปลา่ก็จะให้กูไม่ให้กู หนึ่เนี่ยแบงค์ก็ไม่ค่อยสนใจเพราะว่าแบงค์ก็เอาหนึ่ไปขายต่อ เพราะฉะนั้นมันถูกผลักออกไปเรื่อยๆ ไม่มีเจ้าภาพดูแลเรื่องความเสี่ยง เพราะฉะนั้นในโลกโลกาภิวัตน์ คุณสมบัติอันหนึ่งของมันก็คือ มันเป็นโลกที่เต็มไปด้วยความเสี่ยงสูงมาก ด้วยความไม่แน่นอน ความผันผวนเยอะ อะไรที่ตัวนี้วันรุ่งขึ้นอาจจะแยะไปเลยก็ได้ ประเทศหนึ่งดีๆ อยู่ อ้าว เพื่อนบ้านเป็นหวัดเป็นไข้เศรษฐกิจแย่ ประเทศเราเศรษฐกิจแย่ไปด้วย เพราะนักลงทุนบางที่ รั้บรู้อ๋ อ๋อ ความเข้มแข็งของเศรษฐกิจบางที่ดูทั้งภูมิภาคนะ มันคล้ายกัน อย่างนี้เป็นต้น

เรื่องซัพไพร้มเป็นเรื่องสนุกมากเลย แล้วมีมิติหลายมิติไม่ใช่แค่เรื่องเศรษฐกิจล้วนๆ มันเกี่ยวพันกับเรื่องการเมือง เกี่ยวกับเรื่องเชิงสังคม เกี่ยวกับเรื่อง greed เรื่องอะไร ถึงที่สุดก็เป็นแบบนี้ละครับ

พีซัง ซึ่งอะไรเหล่านี้คือเป็นระบบแบบเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่วารีเปลา่คะ

อ.ปกป้อง ทุกคนมันก็เอ็นจอยนี้ก็คือ ทุกอย่างฐานอยู่บนอุดมการณ์เสรีนิยมใหม่ ในความเห็นผมนะ คือโลกตั้งแต่ยุค 60 มา เป็นโลกที่เปิดเสรีตลอด เปิดเสรีทั้งการค้าการเงินการลงทุนนะครั้บ รัฐบาลลดบทบาททางเศรษฐกิจ มันกระบวนที่เรียกว่า โฟร์ ที่แปลว่าสี่ โฟร์-เอชั่น^(4-ation)

อันแรกก็คือ Liberalization คือการเปิดเสรี

อันที่สองคือ Deregulation คือการลดบทบาทของภาครัฐในการกำกับดูแลเศรษฐกิจ รัฐบาลปล่อยให้เอกชนเป็นตัวละครหลักรัฐบาลเป็นแค่ตัวประกอบอยู่ขอบเวที ให้เอกชนเป็นพระเอก

อันที่สามคือ Privatization อันนี้ทุกคนรู้จักใช้ไหมครั้บ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจเพิ่มความเป็นเจ้าของ เพิ่มกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในของของรัฐ ที่มีคนเป็นเจ้าของเยอะๆ แล้วไม่มีเจ้าภาพไม่มีประสิทธิภาพ

และอันสุดท้ายก็คือพวก Stabilization โดยเฉพาะ Privatization คือการให้ความสำคัญกับการลดเงินเพื่อให้ต่ำผ่านนโยบายกำกับ กำหนด

เป้าหมายอัตราเงินเฟ้อนะครั้บ

นโยบายเศรษฐกิจหลักที่ใช้คือทำยังไงให้เงินเฟ้อต่ำ ต่างกับยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่โจทย์คือทำยังไงให้คนมีงานทำเยอะๆ โจทย์มันกลับกันนิดหน่อย เพราะฉะนั้นโฟร์-เอชั่นก็คือผู้พิทักษ์ของเศรษฐกิจในช่วงตั้งแต่ 80 เป็นต้นมา แล้วในช่วง 80 ในอังกฤษมีแทชเชอร์ ในอเมริกา มีเรแกน แล้วทั้ง 2 คนนี้ก็เป็ architect ที่สำคัญในการขยายอุดมการณ์เสรีนิยมทางเศรษฐกิจผ่านรูปธรรมนะครั้บ รัฐบาลลดบทบาท ในยุคเรแกน สภาพาทประท้วงไล่ออกหมดเลยใช้ไหมฮะ อ๋อ คุณเงินเฟ้อให้ต่ำ แทชเชอร์ มีนโยบายแปรรูปรัฐวิสาหกิจในอังกฤษ ในช่วง 80 เปิดเสรีการค้าอย่างมาก ช่วง 90 IMF ยึดหลักนโยบายเปิดเสรีการเงิน ทำให้ประเทศทุกประเทศในโลกเปิดเสรีการเงิน ประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในนั้น แล้ว end up ด้วยวิกฤติเศรษฐกิจในปี 97 ใช้ไหมฮะ พูดเรื่องการเปิดเสรีการเงินในขณะที่เรายังไม่พร้อม ในขณะที่เทคโนโลยีในการกำกับดูแลช่องทางเงินที่เข้ามากับเงินที่ไปสู่ภาคเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพทำได้ไม่ดีพอ ก็นำมาซึ่งวิกฤติ

รากขอปัญหาคือความโลภ

ลุงอ้อย อาจารย์จะเจ็บคอรีเปลา (หัวเราะ) พุดเยอะ เตี้ยवलองเปิดให้เด็กเขา...

อ.ปกป้อง ได้ครับ

ลุงอ้อย ผมว่าอันนี้เขาก็อาจจะยังตามไม่ทันในกลไกใช้ไหม พอเบรกแล้วก็เลยหลุดไป จริงๆ แล้ว มีความซับซ้อน มันถูกออกแบบมาก่อนรีเปลา ไอ้เหตุการณ์ ที่เอาละ ฉันทจะเอาหนึ่มาเป็นสิ่งที่เอามาขายมาอะไรได้ มันถูกออกแบบไว้ก่อนแล้วหรือครับ

อ.ปกป้อง ก็เป็นไปตามธรรมชาติของตลาด คือคนที่ทำผลิตภัณฑ์ก็ต้องคิดหาวิธีทำยังไงให้ได้กำไรเยอะๆ ทีนี้เขาก็ต้องหาสินค้าใหม่ๆ ออกมา แล้วก็เมื่อราคาบ้านมันสูง ก็มีช่องทางให้ทำ หาเงินจากมันได้ แล้วกระบวนการ (การเปิดตลาด) sterilization ก็ทำมานานแล้วเหมือนกันในมิตินั้นๆ คือทุกอย่างให้เป็นสินค้าหมด อย่างเช่นถ้าเกิดลงไปเที่ยวต่างประเทศตอนนี้ มันยังมี sterilization ที่ผูกติดกับอากาศเลย ทำประกันความเสี่ยงเรื่องอากาศ คือถ้าเกิดต่อไปไปต่างประเทศ แล้วอุณหภูมิต่างประเทศมันหนาวจัดกว่าที่ตกลงกันไว้ เขาก็จ่ายเงินให้ คือทุกอย่างเป็นสินค้าได้หมดในโลกการเงินตอนนี้

ลุงอ้อย ความเสี่ยง ผมมองภาพว่าคนที่เก่ง มีคนที่ช่วย มีคนที่โชคดีในเหตุการณ์นี้ สมมติว่าผมบอกว่าคนที่เก่ง ไอ้โห มันซับซ้อนมากเลย ไอ้ความเก่งมันอยู่ที่ใคร อยู่ที่นักเศรษฐศาสตร์รีเปลา หรืออยู่ที่...

อ.ปกป้อง พวกนักการเงินไง พวกการเงินเขาก็พยายามทำเขาก็เล่นแร่แปรธาตุ เสกพรหมขึ้นมา

ลุงอ้อย คือผมกำลังจะเชื่อมในคำที่อาจารย์ให้ไว้ ก็คือเรื่องของความโลภกับความเก่งทางด้าน...คือของนักการเงินเนี่ย แปลว่านักการเงินมันไม่ได้คำนึงถึงเรื่องของความช่วยของคนบางคนรีเปลา

อ.ปกป้อง เขาก็คิดถึงตัวเองนั่นแหละ ทำยังไงให้ได้เงิน

ลุงอ้อย เพราะฉะนั้นคำว่า ณ ปัจจุบันที่บอกว่าทุนนิยม คือใครที่นิยมทุนหรือทุนเนี่ยนิยมใคร คือดูแล้วคนช่วยมีตลอดเวลาใช้ไหม คือเราใช้คำ

ว่าทุนนิยมเหมือนกับว่าทุนเป็นสิ่งที่ถูกนิยมใช้ไหมครับ ทีนี้ถ้าผมทำความเข้าใจจากคำเนี่ย ทุนมันถูกนิยมโดยใคร หรือใครละนิยมแนวทางของทุนที่ว่า

อ.ปกป้อง นายทุน

ลุงอ้อย ใช้ไหมอะ

อ.ปกป้อง ก็คือนายทุน

ลุงอ้อย อ้าว สมมติว่าอย่างนั้น ทุนตัวนี้มันก็เพื่อนายทุน

อ.ปกป้อง ใช่ครับ

ลุงอ้อย มันไม่ใช่เป็นทุนเพื่อคนที่ช่วยตลอดเวลา

อ.ปกป้อง ไม่ๆ สิ่งที่มีมาร์กซ์บอกก็คือว่าทุนนิยมเป็นระบบที่ในกระบวนการสะสมทุนเนี่ย คนที่ถูกกดโทษคือคนข้างล่างที่ทำงานให้ อย่างเช่นคนในโรงงานผลิตสินค้า เขาทำการผลิตสินค้าที่ตัวเองไม่เคยใช้ ใช้ไหม ด้วยราคาที่ถูกใช้ไหมครับ ด้วยคุณภาพการทำงานที่แย่ เพราะฉะนั้นในสิ่งที่เศรษฐศาสตร์การเมืองพยายามจะบอกก็คือ มันเป็นระบบที่มันกดคนข้างล่าง

ลุงอ้อย เพราะฉะนั้นอันนี้เป็นสิ่งที่ยอมรับได้หรือ

อ.ปกป้อง ไม่ได้บอกว่ายอมรับได้ แต่ว่ามันเป็น...

ลุงอ้อย นั่นซิ แต่ว่ามันเหมือนว่าคนช่วยก็เป็นเหมือนลูกโป่งอันนึงเหมือนกัน ซึ่งเหมือนฟองสบู่เหมือนกันแต่อาจจะจะเป็นฟองสบู่ที่สีไม่เหมือนไอ้การ flow หรือการเต่งขึ้นของเรื่องเงิน แต่มันเป็นอีกฟองนึงที่มันเต่งขึ้นเรื่อยๆ เหมือนกัน

อ.ปกป้อง เพราะฉะนั้น เศรษฐศาสตร์การเมือง เขาจะสนใจว่าคนข้างล่าง สตรักเกิลยังไงเพื่อที่จะออกไปจากวงจรการถูกกดอย่างนี้ได้

(struggle / ตีรบ)

ลุงอ้อย คือมันแตกได้เหมือนกัน ตรงลูกโป่งของความช่วยเนี่ย มันแตกได้เหมือนกัน

อ.ปกป้อง แตกในแง่ไหนครับ

พีซัง คือหมายความว่ามันเริ่มแบบ...

อ.ปกป้อง ความไม่พอใจใช้ไหมอะ

ลุงอ้อย ใช่ๆ มันก็แบบแสดงออกมา

พีซัง เริ่มรู้สึกมันรุนแรงแล้ว

อ.ปกป้อง ใช่ครับ อันนี้คือปัญหาที่เกิดขึ้นในปัญหาทางการเมือง ปัญหาทางสังคม โดยเฉพาะในละติน เราเห็นหลายประเทศเลยที่ช่วงหลังพรรคการเมืองที่ได้รับชัยชนะเป็นพรรคการเมืองจากข้างล่าง พวกซ้ายใช้ (Luiz Inácio Lula da Silva) ไหมฮะ พวกอย่างบราซิล ที่ลูล่า นี่เป็นพวกขบวนการ ไช้ไหมฮะ ในซีกที่เป็นพวกซ้ายนะฮะ ปัญหาที่เกิดขึ้นในเมืองไทยก็เหมือนกัน เพราะว่าวิกฤติการเมืองไทย รากในความเห็นของพวกนักเศรษฐศาสตร์การเมืองก็คือมันเกิดจากความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่ากัน แล้วมันถูกกด

ลุงอ้อย ซึ่งก็คือเหมือนกับถูกเห็นแล้วเห็นอีก เห็นแล้วเห็นอีกอยู่

อ.ปกป้อง ใช่

ลุงอ้อย แล้วในกรณีอย่างนั้นฮะ สมมติว่าเป็นคำถามของผมนะ แล้วการเห็นแล้วเห็นอีกเนี่ยมันเป็นตัวที่ทำให้เราพูดได้ใหม่ว่านักการเมืองมันไม่มีวิชั่น ไม่มีปัญญา

อ.ปกป้อง มันไม่ใช่แค่วิชั่นเขาไม่มีความจำเป็นต้องทำ ถ้าเกิดมองในมุมเขา คน...

ลุงอ้อย แล้วความจำเป็นของนักการเมืองคืออะไร

อ.ปกป้อง คนที่อยู่ในสภา คนที่เป็นเกษตรกรไม่ได้เป็นตัวแทนของเกษตรกร ไช้ไหมครับ แต่เป็นตัวแทนของหัวหน้ามุ้งที่เป็นคนไฟแนนซ์เขาให้เข้าสภาได้ ไช้ไหมครับ เพราะฉะนั้นคนที่เป็นคนเล็กคนน้อยในระบบการเมืองของประเทศกำลังพัฒนา มันไม่มีตัวแทน เข้าไม่ถึงอำนาจรัฐ ไม่มีตัวแทนในสภา กฎหมายที่เราพูดถึงกันมา 20 ปี 30 ปี ภาษีที่ดิน

ลุงอ้อย อย่างนั้นก็เปลี่ยนเป็นนักการเมืองเสียยังจะดีกว่า

อ.ปกป้อง ภาษี ภาษีมรดก ไช้ไหมครับ ถ้ามว่าถ้าคนในสภา สส.เต็มไปด้วยคนที่มีที่ดินเยอะๆ ไม่มีเหตุผลที่เขาจะออก หมายถึง...

พีซัง เขาก็ไม่ออกภาษี ไม่เก็บภาษีที่ดินแพงอยู่แล้ว

อ.ปกป้อง ไม่มีเหตุผลที่เขาจะอยากออกกฎหมายที่ทำให้เขาต้องจ่ายเงินแพงๆ ไช้ไหมครับ

ลุงอ้อย ก็ไม่กล้าเสี่ยง

อ.ปกป้อง ผมไม่ได้บอกว่าอะไรควรไม่ควรนะ แต่ว่ากำลังอธิบายว่าทำไมถึงเป็นแบบนี้ เพราะว่ามันไม่มีตัวแทนคนใจ คนไม่มีพื้นที่นะ สภาไม่ใช่ตัวแทนของภาคของประชาชนที่เป็นประชาชน เพราะถ้าคุณเป็นเกษตรกร คุณไปสมัครเลือกตั้ง คุณไม่มีทางเข้าสภาได้ นอกจากคุณเป็นเกษตรกรที่คุณไปสังกัดมุ้งไหนสักมุ้งหนึ่ง แล้วคุณก็ไปทำงานให้กับหัวหน้ามุ้งคุณ คุณก็เป็นเรพรีเซ้นเททีฟของวังน้ำเย็น วังน้ำยมอะไรก็ว่ากันอย่างนั้น (หัวเราะ) มันทำกันแบบนี้ แล้วสิ่งที่ทำได้คือการสตรักเกิลนอกสภา ไช้ไหมครับ ซึ่งผมคิดว่าระยะยาวมันก็ดี เสียungskตั้งขึ้นเรื่อยๆ แต่ว่าในแง่การเปลี่ยนแปลงเชิงข้างบน คาดหวังได้ยาก ไช้ไหม คาดหวังได้ยากแล้วก็เร็วไม่ได้ ไช้ไหม แต่ว่า

(frustrate / ทำให้
ท้อแท้ ผิดหวัง ไม่
สมหวัง หมดความ
อดทน)

มันก็จะฟรีสเตรท คนทำงาน ไช้ไหมฮะ คือเราเห็นความไม่เป็นธรรม เห็นความยุติธรรมแต่ระบบคือในทางศึกษาการเมืองมองว่าโครงสร้างข้างบนของทั้งระบบกฎหมาย ระบบการเมือง ระบบอุดมการณ์ความเชื่อในสังคม เป็นผลพวงของฐานเศรษฐกิจการเมือง แล้วฐานเศรษฐกิจการเมืองแบบทุนนิยมเป็นฐานเศรษฐกิจการเมืองที่พวกนายทุนมีอำนาจต่อรองเหนือคนที่ เป็นลูกจ้าง เป็นระบบเป็นฐานที่มันไม่มีความเป็นธรรมในเรื่องพวกนี้ เพราะฉะนั้นตัวกฎหมายก็ดี ระบบการเรียนการสอนในโรงเรียน สื่อมวลชนก็ถูกผลิตซ้ำในการอุ้มชูอุดมการณ์แบบทุนนิยมที่มีความไม่เท่าเทียมกันอยู่ มัน เป็นผลพวง อันนี้คือมองแบบมาร์กซ์นะ มาร์กซ์มองเรื่องพวกนี้เป็นผลพวง เพราะฉะนั้นคุณไม่สามารถจะมีกฎหมายที่ขึ้นค่าแรงให้ได้เยอะๆ ผ่านสภาได้ เองง่ายๆ ผมยกตัวอย่างเคสล่าสุดเลย กฎหมายประกันสุขภาพของโอบามา กฎหมายประกันสุขภาพของโอบามาที่โอบามาเพิ่งเซ็นไป 2 วันก่อน เนี่ย โอ้โฮ ใช้เวลาปีนึงสู้กันน่าดูเลย เพราะว่ามันจะเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของพวกบริษัทประกันสุขภาพในอเมริกา คือบริษัทประกัน จะมีโอกาสหาเงินหาทองหาส่วนเกินได้น้อยลง รัฐบาลจะเข้ามาบีบบทบาท ในระบบประกันสุขภาพและการันตีเรื่องประกันสุขภาพมากขึ้น โอ้โฮ มัน เป็นดีเบทที่เข้มข้นมากเลยตลอดปีที่ผ่านมามาในอเมริกา

ลุงอ้อย ซึ่งโอบามาเขาเซ็น

อ.ปกป้อง เพิ่งผ่านไปเนี่ยนะครับ เพิ่งผ่านไปแบบสั้แหลกลานเลยครับ แต่

อันนั้นก็มีเบบอื่นๆ ที่น่าสนใจอีกนะครับ

กฎหมายอย่างค่าแรงขั้นต่ำ ถ้าในสภาอเมริกาเป็นสภาที่เต็มไปด้วยรีพับลิกัน (Republican) เนี่ยไม่เคยได้ออกนะครับ ไม่เคยขึ้นค่าจ้างขั้นต่ำเพราะรีพับลิกันเป็นตัวแทนของกลุ่มทุน เป็นตัวแทนของกลุ่มทุนขนาดใหญ่ แต่ว่าในสังคมนการเมืองแบบอเมริกามันค่อนข้างเปิด คือคนเสรีชนเป็นสส.ได้นะ แต่ว่าในสังคมนการเมืองไทย เสรีชนที่เป็นสส. มันน้อยมากด้วยระบบการเมืองแบบที่เป็นอยู่ คนธรรมดาสามัญอยากไปเล่นการเมืองคุณวอล์คอินเข้าไปเป็นสส. เนี่ย ผมไม่คิดว่าคุณจะได้รับเลือกตั้งง่าย ๆ ไม่ใช่แค่คนธรรมดาสามัญเอาง่ายๆ เอาอย่างผม ผมบอกว่าครั้งหน้าผมจะลงเลือกตั้ง คิดว่าผมจะได้เป็นสส. ได้เหวอ ไม่มีทางหรอกครับ ใช่ไหมครับ ไม่มีทาง ในอเมริกา โอบามาสมัครหาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดี หาเสียงทั่วประเทศเลยนะ ทั่วประเทศ โอบามาไม่ได้ใช้เงินสักบาท แล้วก็ไม่ได้รับมาจากทุนไหนเพราะกฎหมายที่อเมริกาเขาบังคับว่าบริษัทห้ามบริจาคเงิน บริจาคได้แต่ตัวปัจเจกบุคคล บริจาคเงินได้แต่บริจาคได้เต็มที่ 2,000 กว่าเหรียญ แต่สิ่งที่โอบามาทำก็คือการระดมเงินจากทางเว็บไซต์แล้วก็ได้เงินมหาศาลแบบที่ไม่เคยมีใครทำได้มาก่อนในประวัติศาสตร์การเมืองอเมริกา มีคนบริจาค 10 กว่าล้านคน เยอะมากนะครับ ระดมเงินได้ประมาณ 5-6 ร้อยล้านเหรียญสหรัฐ มันเปิด

ถามว่าถ้าเกิดเอาลุงอ้อยจะลงเลือกตั้ง ลุงอ้อยไม่มีเงินเลย วัฒนธรรมไทยมันจะมีไหม อ้าว บริจาคให้ลุงอ้อยแกชกคนละพันสองพัน จะได้มีเงินไปสู้สิทธิ์เลือกตั้ง (หัวเราะ) ใช่ไหม โอ้โฮ มันยากในชีวิตนี้มันยาก คุณจะทำให้คุณก็ต้องมีสังกัด ทำยังไงให้พรรคเลือกใช่ไหมครับ แต่อเมริกาคนที่เห็นหน้าพรรคไม่ได้เป็นคนเคาะนะว่าจะเอาใครลงสมัครรับเลือกตั้งใช่ไหมครับ เขาใช้ระบบที่เรียกว่าเป็นระบบ Primary election อย่างเดโมแครต จะหาตัวแทนพรรคไปลงชิงตำแหน่งประธานาธิบดีในนามพรรคเดโมแครต ถ้าเกิดใช้ระบบแบบเมืองไทย อ้าวคุณมีหัวหน้าพรรค โอบามาเขาไม่มีทางได้เป็นตัวแทนพรรคหรอก เขาต้องเลือกคลินตันอยู่แล้วใช่ไหมครับ เงินเยอะ อำนาจการเมืองเยอะใช่ไหมครับ เป็นอดีตเมียประธานาธิบดี เก่งทางการเมือง โอบามาเป็นใครมาจากไหนเมื่อ 4 ปีก่อน ไม่มีใครรู้จักเลยใช่

ไหมครับ แต่ว่าระบบการเมืองอเมริกามันไม่มี เพราะว่าพรรคไม่มีหัวหน้า พรรคมันเป็นพรรคของประชาชน มันไม่มีหัวหน้าพรรคนะ มีแต่ประธานที่ประชุมพรรคก็คือมีหน้าที่ไปนั่งเป็นประธานเวลาที่มีประชุมพรรค แต่ไม่มีหัวหน้าพรรค เพราะฉะนั้นเวลามีใครอยากสมัครลงเลือกตั้ง สมาชิกพรรคที่ต้องการลงมาแข่งกันเอง ให้สมาชิกพรรคเลือก โอบามาต้องมาแข่งกับคลินตันก่อน ประชาชนเลือกใคร ประชาชนเลือกโอบามา คลินตันก็ทำยังไงล่ะ รวยขนาดไหน มีอำนาจขนาดไหนก็ไม่มีทางได้ลง แล้วไม่ใช่แค่แค่ ประธานาธิบดีไม่ว่าคุณจะมีใครผู้ว่าการรัฐ อัยการรัฐ นายกรัฐมนตรี สว. สส. วุฒิสภา สส.เนี่ยไม่มีใครมาเคาะให้คุณเลือกได้ ทุกคนต้องไปแข่งในสนามหมดเลย เพื่อที่จะได้เป็นตัวแทนพรรคเพื่อไปแข่งกับอีกพรรคหนึ่ง

มันเป็นระบบที่คนธรรมดาสามัญเข้าสู่อำนาจทางการเมืองได้ แต่ระบบการเมืองไทยใครเป็นคนเคาะใช่ไหมครับ ว่าใครจะส่งใครลงรับสมัครเลือกตั้ง ก็ตัวหัวหน้าพรรคอย่างดีก็นายทุนพรรค ผู้บริหารพรรค เพราะฉะนั้นคุณเบนไปเถอะ 5 ปี สุดท้ายคุณเบนพอ 5 ปี พอเมียมาคุณยุบพรรคครั้งที่ 2 อ้าวเบนเมียไปอีก 5 ปี ลูกมาใช้ใหม่ ลูกชายบ้างพอหมดก็มาลูกสาวแล้วยังมีลูกบ้างอ้อ มันระบบมันเป็นแบบนี้ (หัวเราะ) เพราะฉะนั้นคุณได้รับเลือกตั้งเพราะว่าคุณไม่ได้พิสูจน์ตัวเองนะครับ นามสกุลมีฐานเสียง มันทำงานกันคนละแบบ ที่พูดมาทั้งหมดนี้ไม่ได้แปลว่าไม่ควรเลือกตั้งนะ ก็เป็นวิธีเดียวที่จะทำให้เรา...

ลุงอ้อย ไม่สิ้นหวังนะ (หัวเราะ)

อ.ปกป้อง มันก็เป็นวิธีเดียวที่ทำให้เราใกล้ชิดกับอำนาจทางการเมืองได้ดีกว่า มีเทวดามาบอกว่าการเมืองมันควรจะเป็นยังไง เป็นระบบที่ดีที่สุดแล้ว แต่ถามว่าในการเลือกตั้งแบบไทยก็มีข้อจำกัด มีข้อจำกัดเหล่านี้ อยู่นะครับ ยังไม่ใช่ระบบของเสรีชนนะ คือสิ่งที่ขาดหายไปในเมืองไทยผมคิดว่าคือความเป็นไท ไม่มี ย.นะ ความเป็นเสรีชนใช่ไหม จะถูกกำกับไม่ว่าจะด้วยอำนาจเงินอำนาจรัฐ แล้วก็ถูกกำกับด้วยอำนาจอุดมการณ์ความเชื่อ บางอย่าง ความเชื่อบางอย่างทำไม่ได้ ความเชื่อบางอย่างถ้าทำหายแล้ว คุณจะเป็นแกะดำของสังคม คือไม่สามารถหลุดพ้นเป็นตัวของตัวเอง

ได้อย่างเต็มที่นะ ข้อจำกัดมันเยอะ เพราะฉะนั้นในเงื่อนไขที่ประชาธิปไตยมันอยู่ในสภาพเศรษฐกิจการเมืองสังคมแบบนี้ ภายใต้อิทธิพลที่ที่มีความเหลื่อมล้ำมากขนาดนี้ เหมือนประเทศไทยมี 2 ประเทศอยู่ ก็คือประเทศกรุงเทพฯ กับปริมณฑลและเมืองใหญ่ๆ กับประเทศที่เหลือรอบๆ เนี่ยนะครับ มันก็ทำให้ต้องมีความแตกแยกแบบนี้แหละ เป็นสิ่งที่เข้าใจได้ว่าทำไมถึงเกิด สุดท้ายแล้วมันก็ต้องเกิด เพราะนี่ไม่ใช่ปัญหาอยู่ที่ใครคนใดคนหนึ่งหรือปัญหาอยู่ที่สถาบันใดสถาบันหนึ่ง แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือกรรมรวมหมู่ที่สังคมไทยร่วมกันสร้างขึ้นมากคนละเล็กคนละน้อยรวมถึงพวกเราด้วยใช้ไหมอะ เพราะว่าพวกเราคนกรุงเทพฯ และคนที่ยังพอมีเงินอยู่บ้าง เราก็มีทรัพยากรแบบที่มีอยู่ทุกวันนี้ ในด้านนี้ไม่ว่าเราจะรู้ตัวหรือไม่ก็คือมีคนต่างจังหวัด เอาเปรียบพี่น้องในภาคอื่น ไม่ใช่จากเรา อาจจะจากเราก็บางส่วนใช้ไหมครับ แต่ว่าในกระบวนการการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐ นโยบายของรัฐไทยนี่ก็คนข้างล่างขึ้นข้างบน หลายนโยบายเลยที่เห็น

เพราะฉะนั้น ตั้งแต่ปี 43-44 มา มีรัฐบาลที่ชูนโยบายประชานิยมที่ช่วยคนข้างล่างมาก ก็ไม่น่าแปลกใจว่าจะมีความจับใจใช้ไหมครับ จะมีความจับใจแล้วก็เป็นสิ่งที่คนรู้สึกว่ามันจับต้องได้อะ แล้วก็กินได้ อาจจะเป็นครั้งแรกๆ เนี่ยเป็นระบบใช้ไหมครับ คุณป่วยคุณก็สามารถรักษาพยาบาลได้ในราคาถูกใช้ไหมครับ ในหมู่บ้านมีกองทุนมาให้ เพราะฉะนั้นเราก็เริ่มเห็นแล้วว่า เฮ้ย การเมืองมันแมปเปอร์กับชีวิตคน แต่ว่าเราต้องวิจารณ์ต่อไปได้ว่านโยบายเหล่านี้มันเป็นนโยบายที่ไม่ได้แก้ปัญหาเชิงโครงสร้างทั้งหมดที่เราคุยกันมาเรื่องใหญ่ๆ ใช้ไหมครับ แต่ถามว่าระยะสั้นมันช่วยไหม เมื่อเทียบกับนโยบายอื่นที่มีแต่รัฐมาสูบทรัพยากรจากเขา กลายเป็นรัฐเอาทรัพยากรมาให้เขา แน่นนอนคนก็จับใจ

ปัญหาเชิงโครงสร้างใหญ่มันไม่จบแค่ว่าความจนไม่ได้เกิดขึ้นเพราะว่าขาดของกายภาพ แล้วทำยังไงให้แก้ปัญหาความ

ยากจนว่ายากมากเลยตัดถนนไปสิ เอาไฟเข้าเอาอะไรเข้าแล้วก็เอาเงินให้ แต่ถามว่าถึงเอาเงินให้ มี infrastructure (โครงสร้างพื้นฐาน) ต่างๆ ครบแล้ว ปัญหาความยากจนหมดไปไหม มันไม่หมดหรอกครับ เราไปคุยกับคนควหาเงินใช้ไหมครับว่ารากของปัญหามันคืออะไร รากปัญหาส่วนนี้ก็คือเรื่องสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรใช้ไหมครับ

เข้าใจว่าทางภาคเหนือที่เราไปมาก็คงจะพูดเรื่องพวกนี้ได้ดีมาก คอนเซ็ปต์เรื่องป่าชุมชนที่อาจารย์อรุณจักร์พูด ดีเบทเรื่องพวกนี้เรื่องใหญ่นะครับ มีปัญหาขาดแคลนน้ำ จัดการปัญหาน้ำยังงั้น ผมนึกเล่นๆ นะ เหมือนในหนังสือ ช่วงที่ใช้หวัดสายพันธุ์ใหม่ระบาด มีข่าวว่ามีเชื้อวัคซีนมาใช้ไหมครับ จากยุโรปล้านโดส ผมถามว่า ถ้าเกิดว่านี่ไม่ใช่ใช้หวัดสายพันธุ์ใหม่ เป็นใช้หวัดที่เป็นแล้วตายแล้วก็ระบาดอย่างรุนแรง เองง่ายๆ ใครจะมีสิทธิ์เข้าถึงไอ้ล้านโดสนั้น ฝืนไปเถอะไซรีเปลา ไซรีเปลาในสภามีกี่คน ระบบรัฐบาลมีกี่คนใช้ไหม ภาคราชการมีกี่คนนะครับ แล้วไม่ใช่แค่คนนั้นนะครอบครัวญาติพี่น้องจะมาถึงคนที่...เนี่ยคือเศรษฐกิจไทยมันอยู่บนฐานของการเปราะบางพวกนี้ ตัวอย่างง่ายๆ รูปธรรมเลย ถ้าเป็นใช้หวัดระบาดแล้วล้านโดสเนี่ยใครได้ นี่คือตัวอย่างเดียวกับถ้าเกิดอีกหน่อยมีปัญหาวิกฤติน้ำวิกฤตสิ่งแวดล้อมหรือวิกฤตที่ดินทำกิน ใครได้ใครเสียคำตอบมันชัดเลยในระบบรัฐไทย ในระบบการเมืองแบบไทยก็คือว่าคนเล็กคนน้อยก็อยู่กันไป เพราะวาระระบบที่เป็นอยู่มันไม่ได้ช่วยเหลือผู้คุมแบบพวกเราใช้ไหมครับ ถามว่าเราพอใจกับมันไหม ไม่พอใจหรือครับแล้วถามว่าทำยังไง อ้าว เมื่อกี้คุณลุงคุยกันตอนที่

เมื่อก็พักกันอยู่เนี่ย ว่า เอ้ แล้วสภาเราจะฝากความหวังได้ไหม แล้วถามว่า ใครอยู่ในสภาเป็นตัวแทนของใครใช้ไหมครับ เป็นตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ แบบไหน อย่างผมยกตัวอย่างว่าเกษตรกรที่ในสภาไม่มี แต่ถามว่าเกษตรกร ไม่ได้สู้เพื่อเกษตรกรในสภา คือเกษตรกรก็เป็นตัวแทนของหัวหน้ามุ้ง ไม่ใช่ของชนชั้นเกษตรกรนี่ก็ออกใหม่

เพราะฉะนั้น คือผมมองการเมืองไทยในอนาคตทั้งวิกฤติระยะสั้น ความขัดแย้งระยะสั้น แล้วก็เรื่องเชิงโครงสร้างยาวๆ เราอยู่ในวังวนนี้ไปอีกนาน ผมยังไม่เห็นแสงสว่าง นี่เป็นความเห็นส่วนตัวนะครับ ยังไม่เห็นแสงสว่างว่ามันจะออกจากความขัดแย้งนี้ยังไง เพราะปัญหามันไม่ได้อยู่กับคนใดคนหนึ่ง สถาบันใดสถาบันหนึ่งอย่างที่บอกไว้ มันเป็นกรรมรวมหมู่ที่เราผูกปมเงื่อนไขมัดแน่นเลย แล้วแก้ยากมากเลย แล้วไม่ได้เพิ่งเกิด มันเป็นปมที่ผูกกันมาตั้งแต่ 50 กว่าปีมาแล้ว เพราะฉะนั้นเราต้องเรียนรู้ประสบการณ์ที่เห็นเยอะ ในต่างประเทศมีประสบการณ์ที่จัดการตรงเงื่อนไขที่ผูกกันไว้เอง บางประเทศก็ไปแบบบราซิลนิดหน่อยไม่มีเลือดตกยางออก บางประเทศก็มีเลือดตกยางออกมีความขัดแย้งรุนแรง เพราะฉะนั้นสิ่งสำคัญก็คือว่าทำยังไงไม่ให้นันพัฒนาไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงมาก

ลุงอ้อย ขอทวนความนิดนึงตะก็กำลังกินกันอยู่ข้างนอกนะ จากที่อาจารย์เล่าเรื่องซัพไพร์ม ก็ไม่รู้ละเอาความเสี่ยงมาเป็นสินค้ากันได้ ในท้ายที่สุดนะ

อ.ปกป่อง ขนาดหนี้เนี่ย นะ ที่ไม่มีใครต้องการ เอามาผูกก็มีการขายแล้วขายได้แพงด้วย รายได้ดี

ลุงอ้อย เรื่องนี้ลุงสงสัยว่าในกระบวนการนี้ ฟังแล้ว โอโห มันมีความซับซ้อน มีความแยบยล ตั้งแต่ต้นเหตุมาจนกระทั่งถึงผลที่เกิดความยุ่งยากอะไรขึ้นมา ในภายหลัง ลุงตั้งคำถามเพื่อถามอาจารย์ดูว่าในกระบวนการนี้มีคนเก่ง มีคนที่โชคดีแล้วมีคนที่จะช่วยจากกระบวนการนั้นะฮะ ใครคือคนเก่งในกระบวนการนั้นะฮะ เพราะดูแล้วความซับซ้อนขนาดนี้ เราคงแบบคิดไม่ออกหรือว่าจะเอาโอโหนี่หรือความเสี่ยงนี้มาเป็นสินค้าได้ มันต้องมองโอกาสมองบรรยากาศ มองอะไรอีกเยอะแยะซับซ้อนมากเลย โอโห สมอง (หัวเราะ) อย่างเราๆ ชาว

บ้านเนี่ย อาจารย์ก็จะให้ความเห็นว่าคนชวยยังงั้นมันก็ชวยมาตลอดนะ คือ มาร์กซก็บอกพวกนี้แหละ คือมันก็ต้องรับกรรมอย่างนี้มาตลอดอย่างนี้นะ แต่ในขณะที่คนเก่งคือพวกนักการเงินที่มันบอกว่าอย่างโน้นอย่างนี้สิ ความเก่งฉลาดอันนี้ก็ถูกขับหรือถูกดันด้วยความโลภ เพราะฉะนั้นคนที่โชคดีก็เลยกลับมาตรงคำว่านายทุน

ที่นี้ลุงก็ถามต่อว่าทุนนิยม แล้วใครละ หรือว่าใครละที่มันนิยมทุน หรือทุนเนี่ยมันนิยมใคร ทำยสุดคนชวยก็ยั้งคือคนชวยคือคนที่อยู่ข้างล่าง (หัวเราะ) แล้วก็โยงมาถึงเรื่องของประเทศไทย ซึ่งนักการเมืองหรืออะไรต่างๆ มุ้งต่างๆ ที่จริงๆ แล้วก็มุ้งหน้าที่จะทำให้คนข้างล่างเนี่ยจะมีความสุขความอะไรด้วย แต่ก็ไม่เคยได้ ซึ่งลุงก็บอกว่า อ้าว อย่างนั้นไอ้ข้างล่างนี้ มันถูกบีบอัดเรื่อยๆ ก็เหมือนลูกโป่งลูกนึง ซึ่งเหมือนพองสปูอันนึงเหมือนกัน กับพวกนักการเมืองพองสปูแตก ไอ้เนี่ยก็ความกดดันก็เป็นพองที่แบบโตขึ้น ๆ อยู่เหมือนกันแล้วก็อาจจะแตกได้วันนึง อันนี้ก็คุยกันไปเรื่อยๆ เมื่อกี้เพื่อที่เข้ามาทีหลังจะได้ ประติดประต่อได้ลูกนะครับ

อ.ปกป่อง มันมีช่วงทั้งระยะสั้นและระยะยาวนะครับ ในช่วงระยะสั้นที่มันเอนจอยพองสปูกันเนี่ย คนเก่งก็อาจจะได้ประโยชน์แต่ว่าในมิติสภาเมื่อพองสปูมันแตกแล้ว พวกคนเก่งพวกคนที่ได้ประโยชน์เหล่านั้นก็เจ๊งกันไปหมดใช้ไหมฮะ เราเห็นการล้มของธนาकर โอโห น่าจะนับพันแห่งใช้ไหม

ลุงอ้อย อ้าว แล้วที่เขาบอกว่าล้มบนฟูกละอาจารย์

อ.ปกป่อง มันจริงๆ ก็ล้มกันเยอะนะครับ ล้มที่รัฐบาลไปชวยก็มีนะครับ อย่างรัฐบาลอเมริกาที่ไปชวยก็จะชวยบริษัทประกันใช้ไหม แต่ขณะบริษัทคนที่ทำธุรกิจขนาดใหญ่ แบงค์ขนาดใหญ่อย่าง Lehman Brothers อะไรอย่างนี้ ล้มก็ล้มไปเถอะ บริษัทประกันเขาคิดว่ามีคนที่ทำประกันสุขภาพ ประกันโน่นประกันนี้ คนธรรมดาไปมีสัมพันธ์กับเขาเยอะ เพราะฉะนั้นก็ต้องชวยไว้เพราะไม่อย่างนั้นคนพวกนี้ก็จะพลอยมีปัญหาไปด้วย แม้ว่าตัวเองจะไม่ได้ไปซื้อไอ้ประกันอะไรยากๆ อย่างแบบ CDS อะไรอย่างนี้ ที่เล่าให้ฟัง คือในระยะสั้น บางครั้งเรามองว่าเราอาจจะได้แต่ถ้าเกิดมองยาวๆ ไปในอนาคต เราก้เห็นแล้วว่าวิกฤติเศรษฐกิจแทบทุกครั้งจะเริ่มต้นแบบนี้ นี่

ไม่ใช่ครั้งแรก เนื้อหาของวิกฤติอาจมีความแตกต่างกันไป สาเหตุอาจมีความแตกต่างกันไปอันนี้ไม่เถียง แต่ว่าลึกๆ แล้ว สิ่งที่เหมือนกันเสมอในการเกิดวิกฤติก็คือเรื่อง greed ความโลภเนี่ยนะครับ อย่างคราวนี้ การเอาหนี้เข้าไปหนุนหลังออกหลักทรัพย์เอาไปขายต่อๆ กันไปเรื่อยๆ มันก็เป็นวิธีโง่ๆ คือทำยังไงนะครับ มีสินทรัพย์ทางการเงินใหม่ๆ ยังไงได้บ้างที่ทำกำไรสูงสุดได้ ที่มีกำไรเยอะๆ เขาก็ไปคิดค้นเอาอีกพวก math genius ทั้งหลายแหละ นักการเงิน พ่อมดการเงินทั้งหลายก็มาคิดกันอะไรยากซับซ้อนกว่าจะได้สูตรมาขายเท่าไร ไอ้โห ใช้ equation ใช้สมการอะไรเยอะแยะไปหมดเลย คนธรรมดาไม่รู้หรอกนะครับ คนธรรมดาเขาเห็นว่าคือมีอะไรมาขายเราบ้าง อู๋ย อันนี้ขายแพงประโยชน์น่าจะเยอะเราน่าจะซื้อ เราไม่ค่อยสนใจความเสี่ยง คนที่ไม่ค่อยรู้เรื่องการเงินเห็นอะไรเยอะๆ ชอบเอาไว้อ่อนแต่ไม่ได้มองเห็นว่ายิงผลตอบแทนเยอะมันมีความเสี่ยงผูกติดมาด้วยเสมอแล้วเราไม่ได้มีแต่โลกที่มันมีแต่ได้ๆ ง่ายๆ อย่างเดียว ในโลกโลกาภิวัตน์โลกเศรษฐกิจมันมีได้เยอะก็เสียเยอะ ในทางตรงกันข้ามก็ต้องคำนึงถึงเรื่องพวกนี้

ยกตัวอย่างในวิกฤติเศรษฐกิจเมื่อปี 40 ของเมืองไทย ก็เหมือนกัน วิกฤติเศรษฐกิจปี 40 คราวนั้น เกิดจากการ... รากมันก็คือเปิดเสรีการเงิน (Bangkok International Banking Facility) นี่นะครับ ที่เรียกว่า BIBF การเปิดเสรีทางการเงินก็ทำให้ภาคธุรกิจไทยโดยเฉพาะธนาคารเข้าถึงแหล่งเงินราคาถูกจากเมืองนอกได้ง่าย เพราะเปิดเสรีแล้วเมื่อก่อนกว่าจะเอาเงินเข้าเงินออกเนี่ยมีกฎกติกาต่างๆ เยอะแยะ ก็ไม่ค่อยสะดวก ตอนนี้อัดแล้วที่สะดวก สิ่งที่เกิดขึ้นตอนนั้นก็คือว่า ในช่วงหลายปีก่อนเกิดวิกฤติเงินไหลเข้ามาเยอะ ส่วนใหญ่เป็นเงินที่เราไปกู้เขามาเพราะว่าประเทศไทยตอนนั้นใช้นโยบายตรึงดอกเบี้ยสูงเพื่อดึงดูดให้เงินไหลเข้ามาประเทศเยอะๆ ใช้นโยบาย ตอนนั้นเราตรึงอัตราแลกเปลี่ยนที่ 25 บาทด้วย การตรึงดอกเบี้ยสูงทำให้ค่าเงินไม่อ่อน เพราะเรามีปัญหาขาดดุลการค้า ดอกเบี้ยเมืองนอกเนี่ยถูก ดอกเบี้ยไทยเนี่ยสูงเพราะฉะนั้นเงินมันวิ่งจากที่ที่ผลตอบแทนต่ำไปยังที่ที่มีผลตอบแทนสูง แล้วสิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ เราเห็นเลยตอนนั้นแบงก์พาณิชย์ไทยหาเงินง่ายมากเลย ไปกู้เงินราคาถูกจากเมืองนอกเอามาปล่อยกู้แพงๆ ในเมืองไทยเก็บส่วนเกิน เพราะฉะนั้น

ยอดหนี้ต่างประเทศในช่วงก่อนเกิดวิกฤติเนี่ยสูงเป็นแสนล้านเหรียญสหรัฐ ระดับแสนล้านเหรียญสหรัฐ ทุนสำรองเรามีประมาณ 3 หมื่นล้าน แต่เรามีหนี้ประมาณแสนล้านเหรียญสหรัฐนะครับ แล้วเราตรึงอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ไว้ที่ 25 บาทด้วย แล้วตอนหลังพอค่าเงินเราอ่อน คือคนมาโจมตีค่าเงินเราเอาเงินไปปกป้องอัตราแลกเปลี่ยน เราเอาทุนสำรองไปปกป้องอัตราแลกเปลี่ยน ทุนสำรองสุดท้ายก่อนเราจะเข้า IMF เนี่ย เราเหลือแค่ 8 พันล้านเหรียญสหรัฐ หนี้เรามีเป็นแสนล้านเราไม่มีปัญญาใช้ เราก็ต้องไปให้ IMF มาช่วยเรา ตอนนั้นก็เป็นปัญหา ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจในยุคป่าเปรรมเป็นวิกฤติที่เกิดจากรัฐในยุคก่อนหน้าที่ใช้จ่ายเยอะ แล้วก็บวกกับวิกฤติเศรษฐกิจของโลก วิกฤติการณ์น้ำมันอะไรต่างๆ เหล่าเนี่ย รัฐบาลขาดดุล แต่ว่าวิกฤติในช่วงปี 40 เป็นวิกฤติที่เกิดจากภาคเอกชน

ตอนนั้นพวกคุณยังเด็กกันมากใช้ไหมครับก็จะไม่เห็นว่าการมฉฉของยุคสมัยนั้นก็คือนำเข้าเยอะ ชอบไปซื้อของราคาแพงของฟุ่มเฟือยอะไรเยอะๆ ใช้น้ำมัน แล้วเราก็ขาดดุลการค้าทุกปี แล้วเยอะขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่การส่งออกเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เศรษฐกิจไทยเติบโต ส่งออกเราเติบโตขึ้นทุกปีนะ ปีละ 20% ก็เยอะนะ แต่การนำเข้าเราเติบโตเยอะกว่าคือปีละ 30% เพราะฉะนั้นประเทศไทยขาดดุลบัญชีเดินสะพัดปีหนึ่งประมาณ 7-8 % ของ GDP ช่วงนั้น 5% ไปจนถึง 7-8% ของ GDP เพราะฉะนั้นค่าเงินมันต้องอ่อนใช้ไหมครับเมื่อมีการขาดดุล แต่ว่าเราก็ไม่ยอมให้ค่าเงินอ่อนเพราะเราตรึงค่าเงินคงที่ สุดท้ายแล้วก็ถูกนักเก็งกำไรมาโจมตีมันก็อยู่ไม่ได้ สุดท้ายรากของปัญหาก็คือนี้แหละ พอเราเปิดเสรี เราพยายามหากำไรสูงสุดก็คือหาวิธีทำยังไงเราไปกู้เงินนอกมาเยอะ แต่เราไปกู้มาเกินกำลังของเรา ธุรกิจเองก็ลงทุนเกินกำลังของเราของตัวเอง มีเงินนิดเดียวเงินออมน้อยก็ไปกู้ การกู้มันไม่ใช่เรื่องเลวร้ายทั้งหมดนะครับ ถ้าเกิดเรากู้มีแผนที่ดีแล้วเป็นการกู้ที่ก่อให้เกิดรายได้ในอนาคตก็ไม่เป็นไร เพราะว่ามีเงินไปใช้คืนเงินกู้แล้วก็ยังมีเงินเก็บเหลืออยู่ แต่ว่าเมืองไทยบางที่กู้เงินมันไม่ได้กู่มาลงทุน มันกู่มาบริโภค กู้เอาไปเล่นหุ้น กู้เอาไปเก็งกำไร กู้เอาไปทำงานในภาคกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดการผลิต ไม่ก่อให้เกิดการจ้างงาน ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในอนาคต มันก็

เป็นปัญหา เพราะฉะนั้นฐานมันอยู่ที่เดียวกันเลยในการเกิดวิกฤติแต่ละครั้ง คือฐาน ฐานความโลภเนี่ย แล้วก็การแสวงหาทางเลือกต่างๆ ที่เป็นไปได้ในการทำยังไงให้ความโลภของเราเนี่ยถูกตอบสนองออกมาเป็นวัตถุให้ได้มากที่สุด วิกฤติซบไพร์มเป็นตัวอย่างที่ชัดที่สุดเลยในเรื่องนี้

ลุงอ้อย อาจารย์ ทุนนิยมมันเป็นเพื่อนสนิทกับความโลภเลยรีเปล่า (หัวเราะ)

อ.ปกป้อง

ฐานของทุนนิยมนะครับ คือความโลภ เลย มันไม่ได้เป็นเพื่อนสนิท แต่เป็นหัวใจขอ มันเลย (หัวเราะ)

เวลาเราเรียนเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์กระแสหลักจะบอกไว้ก่อนเลยว่าคนคือสัตว์เศรษฐกิจ ข้อสมมติคือคนเป็นสัตว์เศรษฐกิจ สัตว์เศรษฐกิจคืออะไร คนแต่ละคนมีพฤติกรรมในทางที่ทำอะไรก็ตามให้ตัวเองได้ประโยชน์มากที่สุดภายใต้เงื่อนไขความจำกัดต่างๆ ที่ตัวเองเผชิญ แล้วนี่แหละคือฐานของทุนนิยมล่ะ เพราะทุนนิยมคือฐานปัจเจก ปัจเจกที่แต่ละคนล้วนเป็นสัตว์เศรษฐกิจ ผู้ผลิต ผลิตยังไงให้ได้ผลผลิตมากที่สุด ผู้บริโภค บริโภคยังไงให้ได้ความพอใจมากที่สุด ภายใต้เงินที่มีจำกัด สังคมในความหมายในมุมมองของนักเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก สังคมมาจากปัจเจกบุคคล บวกรวมกัน เพราะฉะนั้นถ้าเกิดทุกคนทำให้ตัวเองได้ประโยชน์มากที่สุด แล้วสังคมส่วนหนึ่งก็จะดีขึ้นไปด้วย เพราะสังคมมันจากทุกคนนะครับ

ลุงอ้อย มันเป็นความเชื่อหรือยัง

อ.ปกป้อง มันคือความเชื่อที่นักเศรษฐศาสตร์เชื่อว่ามันคือความจริง

ลุงอ้อย อาจารย์ผมอยากจะย้อนกลับไปตรงหนึ่งเมื่อเข้าดินนิ่ง คือผมดูแล้ว อันนิ่งที่ผมเห็นคือตอนพักกินข้าวกลางวัน เขากินอยู่คนเดียว โดดเดี่ยวเลยนะ เจียบนะอะ เคี้ยวไปหรือตอนเบรกนิดๆ เขาก็กินกาแฟแล้วก็สูบบุหรี่

อยู่คนเดียว ภาพของคนๆ เดียวกับจะเป็นห้องทุ่งนาหรือไอ้ไร่ใหญ่ หรือไอ้โรงงานที่ ไอ้โห สุดลูกหูลูกตา กับคนทำงานไม่กี่คน มัน...ภาพนั้นมันทำให้ผมรู้สึกว่ามันคือตัวเล็กอะนะ แล้วพวกนี้อยู่ในระบบประเทศที่บอกว่าประเทศ G หรือประเทศอุตสาหกรรม

อ.ปกป้อง ในยุโรปนะครับ ในภาพที่เห็นเป็นยุโรปนะครับ

ลุงอ้อย ครับ ผมเห็นอันนี้ก็เป็นเยอรมันหรือภาษาที่เขียนก็มีจุดๆ เหมือนภาษาเยอรมัน

อ.ปกป้อง หนังสือนี้เป็นหนังสือออสเตรีย

ลุงอ้อย อ่าอะ ก็โชนันนั้นนะ

อ.ปกป้อง ครับ แถๆ นั้น

ลุงอ้อย เราก็ก็นึกเหมือนกับสเกลนะอะ มนุษย์ที่ทำงานแล้วรับจ้าง แล้วก็ถึงบางอันเขาก็แทรกมาบางอันในเรื่องของคนมีอำนาจอะ ซึ่งอาจจะมีการได้รับบริการจากสวัสดิการหรือการกินที่แตกต่างกับคนที่ เป็นสีผิวขาวๆ นะ คือแบบมีอะไร สะดวกสบายหน่อย แต่อันนี้อาจจะต้อง ห่อมาเองแล้วก็ไปอยู่ในห้องแคบๆ 2 คน แล้วก็พวกที่เหมือนกับแรงงาน ต่างชาติ ห่อมากินเองแล้วนั่งกินใต้ต้นไม้ เพราะฉะนั้นคนพวกนี้ ถ้าเทียบกับ พื้นที่ที่เห็น มันเหมือนกับพื้นที่นี้ใหญ่มากเลย อันนั้นก็เรียกว่าเป็นขนาดของ อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ซึ่งเหมือนกับว่าพวกนี้ก็คือเป็นมนุษย์ที่กินค่าแรง หรือกินเงินค่าจ้าง จะเป็นเงินรายวันหรือเงินเดือนก็ตามแต่ ก็ไม่รู้ว่าพวก เราจบการเรียนออกไปแล้วจะไปนั่งอยู่ในแล็บที่คอยควบคุมเรื่องของการเอา น้ำเชื้อไปเก็บ ดูคอมพิวเตอร์หรือว่าจะไปส่องกล้องดูคนที่กำลังทำงาน โดย ตัวเองควบคุมเนี่ย ดูว่ามันทำงานจริงรีเปล่า มันทำถูกรีเปล่า คือมันใหญ่จะ เดินไปดูมันก็ได้ไม่ใช่ไหม สิ่งเหล่านี้คนตัวเล็กๆ แล้วก็กลับมาตรงภาพที่เขา นั่งกินอาหารกัน สิ่งเหล่านี้คือประเทศอุตสาหกรรมหรือเป็นลักษณะของ อุตสาหกรรมใช้ไหมอะ เราเองก็เคยพยายามที่จะทำให้ตัวเองเป็นประเทศ อุตสาหกรรมใหม่หรืออะไรก็ตามแต่ อันเนี่ยเป็นภาพของความจริงที่เราดู แล้วเราก็คิดตามไปอย่างลุงยังไม่ถึงช่วงที่แบบว่าความอยากที่จะให้เป็นยังไง เอาว่าดูตามดูแล้วก็รู้สึกอะไรกับมันบ้าง ก็รู้สึกแบบที่ดูจากหนังสือ ซึ่งหนังสือ

นี่ก็ชอบหนังตรงที่ว่าเสียงประกอบที่เป็นความจริงนั้นนะมีพลังมากที่ทำให้เราเข้าใจอื่นๆ เขาต้องมีไอ้ตัวปิดหูเพราะว่าเขาอยู่ท่ามกลางเทคโนโลยีเรื่องของเสียงเรื่องอะไร เหมือน *Modern Times* ที่อาจารย์ยกตัวอย่างของชาลี แชลลินในตอนแรก ซึ่งหนังอันนี้ถ้าถามว่าทำสัก 10 ปีที่ผ่านมาได้ ก็ยังทิ้งช่วงห่างกับแชปลินน่าจะ 50 ปี ซึ่งภาพมันทำไม...จากตรงนั้นถึงตรงนี้ทำไมความเปลี่ยนแปลงเรื่องนี้มันเหมือนกับว่า เอ๊ะ มันเป็นอย่างนี้ได้เลยนะ

อ.ปกป้อง ผมจำได้ละ *Modern Times* ตอนปี 1936 ไม่ใช่ 5 กว่าๆ

ลุงอ้อย ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2

อ.ปกป้อง ฮะ เป็นช่วงเป็นภาพสะท้อนช่วง Great Depression ของอเมริกา

ลุงอ้อย สงครามมัน 1945

อ.ปกป้อง ใช่ สงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อ 1945

ลุงอ้อย ฮะ

อ.ปกป้อง ก็เป็นช่วงตั้งแต่ 1929 ในอเมริกา เป็น 10 ปี มันมีภาวะที่เรียกว่า The Great Depression หรือวิกฤติเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ แล้วก็ตกต่ำไปทั่วโลกด้วยนะครับ คือช่วงประมาณรัชกาลที่ 7 บ้านเรา

ลุงอ้อย อายากจะทวนพวกเราลองคิดนะครับ จากสิ่งที่เราเห็นด้วยกันจากหนังนะ คือคนตัวเล็กๆ ที่เวลาที่จะพูดคุยกันในหนัง ที่ลุงเห็นก็มีช่วงเวลาเดียวที่จะพูดคุยกันได้ ได้ยินเสียงอะไรหน่อยบนรถบัสที่กำลังจะถูกส่งให้ไปลงไปทำงานในไร่ แต่ในโรงงานอะไรนี่ตรงนี้ก็ปิดไว้ (หมายถึงต้องใส่ที่ครอบหู) คือเรื่องคุยกันนี่เป็นเรื่องที่แบบไม่ต้องปิดก็คุยกันไม่รู้เรื่องอยู่แล้ว ต่างคนต่างก็ทำแบบตามกลไกของมันจริงๆ เลยนะฮะ แล้วคือในข้อตึงที่ยังแอบเห็นความเป็นมนุษย์อยู่นะ ผู้หญิงคนหนึ่งที่ลูกโก่ตักอะ แล้วก็แบบรีบ ฮะฮะ เหมือนกลัวว่ามันจะเจ็บอะ แต่ตอนที่หยิบไปให้มันเหน็บปากหรือว่าอะไรไม่ได้กลัวเลย เป็นกลไกจริงๆ เลยนะฮะ

แล้วอันหนึ่งที่เห็นก็คือว่ากระบวนการคิดเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยมีคนตัวนิดนึงเข้าไปอยู่ในกระบวนการ ทุกๆ อย่าง ก่อนที่จะผลิตเป็นตัวอาหาร แพ็คใส่กล่องไอ้แบนด์ติดออกมาให้เรากิน กระบวนการที่

เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตอื่นๆ กระบวนการที่ท่ากลงมาให้ตรงนี้ละ กระบวนการที่ออกแบบรถที่ดูสิว่าที่ลงไปอยู่ใต้ดินที่เอาความรู้สึกจะเป็นโปแตสนะ ที่เป็นแร่สำคัญทางอุตสาหกรรมนะ มหาศาลที่เวลาที่เขาคุยกันจนได้ความเนี่ย ลิฟท์ถึงจะถึงใต้ดินนะ แล้วลงไปใต้ดินมันมีอาณาจักรอีกกว้างเลย รถถ้าเราดูล้อมันแล้วเทียบกับคนขับรถนะ มันน่าจะ 50 คนยืนด้วยกันได้ น่าจะเท่าขนาดล้อ 1 ล้อเนี่ย มันเหลือคันนิดเดียวในภาพที่เราเห็นนะ ใช่ไหม เพราะฉะนั้นเราไม่รู้เลยว่าเนี่ยตอนนี้ประเทศไทยมีเหมืองของประเทศไหนอยู่ใต้ประเทศไม่รู้ได้เหมือนกันนะ (หัวเราะ) คือเขาอาจจะเจาะไปเอาโปแตสที่อีสานรีเปล่าเราก็ไม่รู้เนาะ (หัวเราะ) เพราะว่ามันลึกขนาดคุยกันได้ความเลยเพิ่งจะถึงนะ แล้วตรงนั้นในระยะเวลาที่ขนาดนั้นความกดอากาศขนาดไหน เขาต้องเอาอากาศลง เขาใช้ไฟใช้อะไรอีกมหาศาล นี่คือกระบวนการก่อนที่จะมาเห็นเนื้อที่มันสไลด์เป็นชั้น หรือฝักที่อยู่ในกล่องอะไรพวกนี้ มันไม่ใช่แค่ที่เราเห็นภาพที่ปรากฏ มันมีก่อนหน้าแล้วมันมีต่อไปอีก แล้วมีกระบวนการต่อไปเราจะคุ้นชินกันมากพูดกันมากเลยก็คือขยะโซ่ไหม ที่เราพูดกันแบบปลายทางของมันแล้ว แต่ไอ้ต้นทางพวกนี้มันมีอะไรอีกมากเลยซึ่งชวนให้เราน่าจะลองคิดดู ในมุมมองถ้าเราบอกว่า อ๋อ เราจะพูดถึงในเรื่องของสิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาตินะ

เศรษฐศาสตร์การเมืองหรืออะไรมันผนวกันจับมือกัน โอ้โฮ มันโยงโยงกันจนเราบางที่เรารู้สึก ฮะฮะ ไม่เอาแล้วว้ย ไม่ฟังแล้วว้ย มันผูกเชื่อมโยงไม่ได้ งง แต่ว่าเราไม่น่าจะทิ้งความงงของเราให้มันหายไปเลยๆ น่าจะเอาความงงนั้นนะมาทำให้มันกระจ่าง เพราะว่าในสิ่งหนึ่งที่เรจะต้องถามหากันว่า เอ้ มันไม่เป็นอย่างนี้ได้ไหม มีทางออกไหมอะไรต่างๆ นานา ก็ไม่เห็นมีการเสนอทางออกก็มีมาเรื่อยๆ แต่ก็ยังมีปัญหาใหม่ๆ มาเรื่อยๆ อีกเหมือนกัน เพราะฉะนั้นจากคนเล็กๆ ที่ลุงพูดเป็นตัวตั้งเอาไว้ ว่านั่งกินข้าวก็ดูเขาเหงานะ ดูหาเพื่อนไม่ได้ อันนี้คิดไปเองนะฮะ แต่ว่าภาพ อารมณ์ของภาพก็บอกเราให้เกิดความรู้สึกว่าสีหน้าของเขา และความแตกต่างที่ว่า ฉันทเป็นคนงานที่เป็นเจ้าของประเทศ ฉันทเป็นคนงานที่มาจากที่อื่น ฉันทเป็นคนงานที่ผิวสีอะไรก็ตามแต่ เขาก็เหมือนกับจะจงใจให้เราเห็นอยู่เหมือนกันในนั้น

เทคโนโลยีต่างๆ ที่ใส่เข้ามาเราบอก โอ้โฮ แล้วการที่เขาไปเข้าใจธรรมชาติ แล้วเอาประโยชน์จากธรรมชาติ วัณนี้ไม่ได้มีความสุขเลยกับการที่จะสร้าง ผ่าพันธุ์ต่อไปนะฮะ พอตัวเองขึ้นหลังโดนเอาไปที่ไหนแล้วไม่รู้ (หัวเราะ) ซึ่งอาจารย์พุทธทาสบอกว่ามันมันคือรางวัลของการที่จะต้องเหนื่อยยากกับการสืบพันธุ์ต่อไป (หัวเราะ) แต่พวกก็หลอก (หัวเราะ) ไซ้ใหม่ ทั้งในแง่ของเอาน้ำเชื้อ แล้วในแง่ของการที่ให้ตัวเมียตั้งท้อง เราก้เห็นภาพจากตรงนี้ไซ้ใหม่ แล้วพวกที่เป็นไก่เป็นเป็ด เป็นไก่นี้เราส่วนใหญ่เราเห็นคนงานเป็นผู้หญิงหมดเลยไซ้ใหม่ พอเป็นหมูเริ่มเห็นผู้หญิงกับผู้ชาย พอเป็นวัวนี้ผู้ชายหมดล้วนๆ เลยที่เขาทำงานในเรื่องตรงนี้นะ แต่ยังไม่ถึงตามแต่ลูกก็เห็นวัยหรือสีหน้าของคนทำงานเนี่ยเราสสารนะ เลยบางทีก็นึกถึงเหมือนกันว่า เอ๊ะ หนังสือนี้ทำให้ใครดู หรือใครควรจะดูหนังสือนี้บ้าง คือถ้าเราเอาหนังสือนี้ไปให้คนที่เขาเป็นดารายอยู่ หรือเป็นตัวแสดงเนี่ยเขาจะรู้สึกยังไง ไม่รู้เขาได้ดูรึยังนะ (หัวเราะ) หรือคนที่อยู่เบื้องหลังตรงนี้เลยที่เราไม่เห็นภาพเขาเลย แต่เขาได้ประโยชน์กับกระบวนการนี้ตลอดที่เรียกว่านายทุน นายทุนพวกนี้จะเป็นยังไงบ้างก็ไม่รู้ละนะ แต่เรามีความรู้สึกว่า โอ้ มันต้องมีเงินเยอะจริงๆ ละ ที่จะจัดการกับสิ่งเหล่านี้ได้แล้ว แม้กระทั่งอยู่ในเรือไซ้ใหม่ ประมงระบบสายพานทั้งหมดที่ลูกเห็นอันนี้แล้วลูกเข้าใจเลยนะ คือเคยเจอ เปิดสมุดหน้าเหลือง เออ มีธุรกิจขายระบบสายพาน เอ๊ะ มันอะไร เราไม่เห็นมันจะอะไรนั่นเลย โอ้โฮ มันอยู่ในทุกๆ ที่ของกระบวนการผลิตเลย เพิ่งเคยเห็นวัวลูกกรีดนมโดยที่ไม่ต้องเดินเข้ามาในที่ดูดี แล้วก็ออกไปโดยที่ตัวเองยืนเฉยๆ นะ นมออกไปแล้ว(หัวเราะ) เราเคยไปมวกเหล็กกัน ตอนที่พาไปมวกเหล็กเข้าวัดเดินเข้ามาในของไซ้ใหม่ ก็สูบดูออกไปแล้ว อ้าวเดี๋ยวก็ออกทุ่งไป อันนี้เข้ารางมาแล้วก็เดินใช้พื้นที่นิดเดียวเองนะ แล้วก็ห่มเทให้กับกระบวนการ เอ้อ สะอาด สะอาดเพื่อใคร สะอาดเพื่อที่เราซึ่งเป็นผู้บริโภค สะอาดเพื่อเงื่อนขาทางการตลาดหรืออะไรก็ตามแต่เนอะ ช่วงที่เห็นเนี่ย โอ้โฮ มันบอกอะไรทั้งที่มันเห็นได้ แล้วก็ที่เราเห็นไม่ได้ก็เยอะแยะมากมายเลยนะครับ

อ.ปกป้อม ชื่อ *Our Daily Bread* เนี่ยเป็นท่อนึงใน เข้าใจว่าในไบเบิล

นะครับ

ลุงอ้อย อ้อ เหรอครับ

อ.ปกป้อม ครับ เป็นพูดเหมือนกับว่าขอบคุณพระเจ้าที่ให้ขนมปังของ...กับพวกเราทุกวันอะใช้อย่างเนี่ย

ลุงอ้อย อ้อ

อ.ปกป้อม แต่ว่าอันนี้ผมก็เพิ่งรู้มา เพราะว่าเทอมที่แล้วผมสอนสัมมนา เศรษฐศาสตร์การเมือง แล้วผมก็ใช้วิธีนี้คือเอาหนังสือแล้วก็ตอนนั้นมีเวลาเยอะกว่านี้ ก็เลยให้ดูหนังสือแล้วก็ให้คุณไปเขียนวิจารณ์ ไปเขียนบทความยาวๆ เลยนะ 4-5 หน้าหนึ่งอาทิตย์ อีกอาทิตย์ข้างหน้าก็มานั่งคุยกันทั้งชั่วโมงแล้วก็ฉายหนังเรื่องใหม่ แล้วก็เรียนรู้อะไรเรื่องทุนนิยม เรื่องโลกเรื่องอะไรอย่างนี้ด้วยกัน เรื่องปรัชญาการเมือง ก็มีลูกศิษย์คนนึงเข้าใจว่าเป็นคริสต์เขาก็เขียนมาเล่าให้ฟังว่า เอ้อ มันอยู่ในพระเจ้า เพราะว่าเมื่อที่ต่อจากที่คุณลูกพูดเมื่อก็เนี่ย ในคัมภีร์ไบเบิลเราขอบคุณพระเจ้าไซ้ใหม่ ที่ให้อาหารให้ขนมปังกับเรา แต่ว่าในหนังสือ คนที่เป็นคนงานกว่าจะได้ขนมปังมาเป็นชิ้น เขาต้องเสียอะไรบ้างไซ้ใหม่ครับ กับสิ่งที่เขาว่าจะได้มาต้องทำงานแบบนี้ ซึ่งผมคิดว่าถ้ามีทางเลือกคงไม่มีใครอยากจะทำหน้าที่เราเห็นกันหรือไซ้ใหม่ อันนั้นก็ที่เราเห็นอันนี้ แต่ในอีกด้านนึงลูกศิษย์ผมคนนึง เขาก็เขียนมาว่าตอนนั้นมีมนุษย์ก็เล่นบทพระเจ้าไซ้ใหม่ เล่นบทพระเจ้าเหมือนกับว่ามนุษย์เป็นพระเจ้าของกระบวนการนี้ กระบวนการที่จะตัดสินว่าใครควรจะได้ตายควรจะได้สืบพันธุ์เมื่อไหร่ จังหวะไหนไซ้ใหม่ครับ ใครเกิดใครตายยังก็เหมือนกับเล่นบทในพระเจ้านั่นก็ดู แล้วเครื่องจักรก็เป็นตัวสะท้อนให้เห็นว่าเป็นความพยายามในการเอาชนะธรรมชาติของคนไซ้ใหม่ฮะ เราเห็นการปลูกพริกที่ไม่ใช้ดินไซ้ใหม่ครับ เราเห็นอะไรหลายๆ อย่างเลยนะครับในเรื่องนี้ที่คนพยายามจะเอาชนะธรรมชาติ เร่งกระบวนการให้เกิดในสัตว์หลายประเภทไซ้ใหม่ เร่งกระบวนการให้โตเร็วๆ

แต่ในอีกด้านหนึ่งผมก็คิดต่อจากที่คุณลูกบอก อันนี้มันมีเสน่ห์ตรงนี้นี่ในด้านนี้คนเป็นพระเจ้า แต่ในอีกด้านนี้เราก้เห็นว่าคนมันเล็กเหลือเกินในกระบวนการที่ยิ่งใหญ่ไม่ต้องพูดถึงถึงทั้งโลกนะ ในแค่นโรงงานนั้นก็

เพียงเสี้ยวส่วนเดียวในระบบอันกว้างใหญ่ ถัดจากโรงงานคนมันก็ยิ่งเล็กเข้าไปใหญ่ในโลกที่กว้างใหญ่ นี่คือโลกทุกวันนี้ นี่คือชีวิตของผู้คนในโลกทุกวันนี้ ก็คือชีวิตที่เราต้องต่อสู้ สตรัคเกิลไปกับโคเลเลมมา ^(dilemma / สภาวะกัณโณไม่เข้าค่ายไม่ออก) ความย้อนแย้งอย่างนี้ครับ ภาวะย้อนแย้งระหว่างกลายเป็นที่อยู่เหนือธรรมชาติและกลายเป็นคนที่อยู่ใต้ธรรมชาติ ความย้อนแย้งระหว่างสิ่งที่เราไม่อยากทำกับสิ่งที่เราอยากทำ การที่เราต้องอยู่กับสิ่งที่เราไม่ชอบสิ่งที่เราไม่อยาก เรามีความจำเป็นอะไร ภาวะอิหลักอิเหลื่อใช้ไหมที่เราต้องอยู่ว่าเราจะอยู่กับมันยังไง เราดูเสร็จ เราก็ต้องไปกินหมู แล้วเราจะไปยังไงต่อ เพราะนี่คือชีวิต ชีวิตของพวกเขาทุกวันนี่แล้วผมคิดว่าชีวิตในทุนนิยมเป็นชีวิตที่มันพรสเตรทกว่ายุคอื่นนะ มันมีปัจจัยที่มันปรุ่งแต่งเยอะไปหมดเลยรอบๆ ตัวเรา

ลุงอ้อย ก็มีใครจะแชร์ไหม ก็ 4 โมงจะครึ่งแล้วนะฮะ

ที่อป อายากจะถามอย่างนึง คือพยายามคิดว่าสรุปแล้วอะไรคือมูลเหตุจริงๆ ของปัญหาที่เราคุยกัน ก็เลยคิดว่ามันเป็นคำถามปรัชญาอันนิ่งรีเปล่าที่บอก ว่าจริงๆ แล้วเรามีชีวิตอยู่บนโลกนี้เพื่ออะไร แล้วดูเหมือนว่าคนปัจจุบันจะให้คำจำกัดความอันนี้ว่าเรามีชีวิตอยู่เพื่อต้องประสบความสำเร็จ แล้วความสำเร็จนั้นก็เหมือนกับเชื่อมโยงไปถึงเรื่องเงิน แล้วเรื่องเงินมันก็มาด้วยความโลกอะไรประมาณเนี่ย ก็เลยแบบต่อๆๆ ไปเหมือนอะไรละ ก็เลยคิดว่าถ้าเกิดเราสามารถมาให้คำจำกัดความใหม่กับความหมายของการมีชีวิตของมนุษย์ได้ ก็อาจจะมีความสุขก็ได้ที่เราใช้ชีวิตอยู่บนโลกนี้ โดยความสุขนี้อาจจะเป็นความสุขจากการอยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์อย่างสงบ อย่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ฟังพาอาศัยกัน ถ้าเกิดเราจำกัดความอย่างนี้ เอ้อ รูปแบบทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองมันก็จะเป็นอย่างอื่นแบบนึง พลิกไปเลย ก็เลยคิดว่า เออ มันเกี่ยวกับคำถามปรัชญาอย่างนี้รีเปล่า

ลุงอ้อย อืม

อ.ปกป้อง ครับ ผมคงไม่ได้จะเห็นต่างอะไรนะครับ ก็เป็นข้อสังเกตที่น่าสนใจ ผมนึกถึงเรื่องเล่าหลายๆ เรื่องหนึ่งที่เราได้ยินกันบ่อยๆ นะใช้ไหมฮะ ที่เป็นเหตุการณ์เกิดขึ้นในแอฟริกา ที่มีคนชาวแอฟริกันนอนพักไม่ได้ทำอะไร

อยู่ได้ต้นไม้ มีนายทุนใหญ่มาจากยุโรปแล้วก็มาบอกว่า “อ้าว นี่ไม่ทำอะไรทำไมมานอนอยู่เฉยๆ ทำไมไม่ไปทำงานทำการ” เขาก็บอกทำไปทำไม ก็บอกว่า “ทำงานจะได้มีเงินทองเยอะๆ ไร” เขาก็บอกว่า “มีเงินทองเยอะๆ เอาไปทำไม” คนนั้นก็บอกว่า “มีเงินมีทองเยอะๆ อีกหน่อยจะได้มันนอนอยู่เฉยๆ ไม่ต้องทำอะไร” เขาก็เลยบอกว่า “ก็นี่ไงเขาก็ทำอยู่ไม่ใช่หรอ” (หัวเราะ) อะไรอย่างเนี่ย คือเป็นภาวะที่คล้ายๆ กัน มันคงไม่มีคำตอบที่เป็นสูตรสำเร็จแต่ว่าการคิดค้นในการตั้งคำถามแบบนี้เป็นความจำเป็น ในการมีชีวิตอยู่ไม่ว่าจะเป็นในฐานะอะไร ว่าเราอยู่ไปทำไม เราอาจจะไม่ต้องตั้งคำถามในเชิงแบบชีวิตอภิปรัชญาใหญ่โต แต่แค่เรารู้ว่าเรามีหนึ่งชีวิตนะ มีเวลาจำกัดในโลกอย่างมากก็ 80-90 ปี คนปกติก็ซึก 60 ปีที่ทำอะไรได้เป็นเรื่องเป็นราวใช้ไหมครับ เราควจะใช้เวลาทำอะไรบ้าง มีมิติอื่นบ้าง ในบางยุคสมัย คนบางคนบอกว่า ทำงานเยอะๆ ใช้ไหม ชีวิตคือการ ทำงานใช้ไหมครับ แต่ว่าบางคนก็บอกว่า ชีวิตมันก็มีมิติอื่น ถึงแม้จะเป็นงานที่เรารักนะ แต่ก็มิอะไรมากกว่านั้นเยอะ ช่วงหลังก็มาเห็นบางคนที่เขารักในงานของเขาจริงๆ แต่เขาก็ทิ้งชีวิตเขาทิ้งชีวิตจมจ่อมอยู่กับงาน เมื่อก่อนเรารู้สึกชื่นชมนะ แต่เดี๋ยวนี้ผมก็มีคำถามบางอย่างว่า ใ้มิติอื่นในชีวิตล่ะที่คุณสามารถทำได้ มันก็มีนะครับ สูตรสำเร็จในการใช้ชีวิตของแต่ละคนมันก็ไม่เหมือนกัน แล้วผมว่าชีวิตมันมีความหลากหลายนะ ก็อยากจะให้ใช้ให้เต็มที่

ตอนนี้ผมกำลังทำหนังสือเล่มนึง ช่วงที่ลุงอ้อยเข้าไปคุยกับทีมงานก็กำลังปิดเล่มนั้นอยู่ มันเป็นหนังสือแนวเศรษฐกิจการเมืองที่โอเพนทำ ชื่อ *October* มีบทความนึงในนั้นของพีโตมร พีโตมร สุขปรีชา ตอนนี้เป็นบรรณาธิการหนังสือ *GM* สนุกมากเลย เขียนเรื่องสิทธิที่จะชื้อเกียจ เรามีสิทธิที่จะชื้อเกียจจะครับ เราเคยถูกตั้งคำถามว่าความขยัน เพราะเขาบอกว่าความขยันคืออุดมการณ์ที่คนพยายามจะสอน เพราะว่ามันเป็นอุดมการณ์ที่รับใช้ทุนนิยมในความหมายที่คุณเป็นพนักงานใช้ไหม คุณผลิตของคุณได้แต่ค่าจ้างนิ ประโยชน์ที่ได้คือประโยชน์ส่วนเกินที่ได้คือคุณอยู่แบงค์กรุงเทพ คุณจะขยันขนาดไหน คุณก็ได้เงินเดือนใช้ไหม อย่างมากก็โบนัส แต่ไอ้ส่วนมูลค่าที่คุณทำได้เป็นปริมาณมันไปอยู่กับเหล่าโสภณพนิชทั้งหลาย มันไม่

ได้อยู่กับคุณหรือใช้ใหม่ แต่คำถามก็คือว่าด้วยการถูก...ทุนนิยมมันอยู่ได้ จากฐานความขยันตรงนี้ครับ การถูกกล่อมเกลามาให้คนขยันในความหมาย ที่ตั้งใจทำงานเยอะๆ ไม่ว่าจะตัวเองจะได้มากได้น้อย ซึ่งในแง่นี้ ทุนนิยมมัน เกิดขึ้นจากฐานรากหลายฐาน ฐานหนึ่งคือพวกฐาน ^(Renaissance) เรอเนซองส์ที่คนเชื่อใน พลังอำนาจของคน ฐานมนุษย์นิยมใช้ใหม่ซะ ที่คนเชื่อพลังอำนาจของคนใน การเปลี่ยนแปลงโลก ฐานวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ที่เชื่อว่าเอาชนะธรรมชาติ ได้ ฐานโปแตสแตนท์ที่คุณธรรมอย่างหนึ่งในระบบโปแตสแตนท์คือขยันหมั่น เพียร คือคุณธรรมในการเข้าถึงพระเจ้าในเซ็นส์แบบนี้ คือฐานที่มารองรับ ทุนนิยมใช้ใหม่ครับ เพราะฉะนั้นในบทความที่โตมรกี้จะตั้งคำถามแบบว่า เอ๊ะ ในประเทศที่มันทุนนิยมเข้มจัดๆ เลยอย่างอเมริกา วันหยุดมันน้อย นี้ ไม่ต้องพูดถึงเมืองไทยนะ แต่ในยุโรปเนี่ยเราเห็นใช้ใหม่ครับในรัฐสวัสดิการ หยุดกัน 3 เดือน แล้วก็ทำงานกันแค่ 8 เดือนบ้าง 9 เดือนบ้างอะไรอย่างนี้ วันหยุดเยอะๆ เพราะว่าคนมันต้องมีมิติอื่นนอกเหนือจากนั้น ไม่ได้ให้ คนชี้เกียดในความหมายแบบชี้เกียดๆ นะ นี้เรากำลังพูดถึงว่าการไม่ขยัน ในความหมายแบบทุนนิยม เราไม่ได้แปลว่าคุณชี้เกียดในความหมายแบบ ไทยๆ (หัวเราะ) นะ ความหมายมันไม่ได้มีขาดำแบบนั้น แต่ว่าผมอยาก ให้มองเห็นว่ามันมีมิติอื่น

เรื่องพวกนี้เมื่อก่อนผมไม่เข้าใจนะ ผมไม่เข้าใจเรื่องพวกนี้เพราะ ว่าในยุคสมัยนี้ผมเป็นคนโคตรขยันเลย แล้วก็บ้าทำงาน แต่ว่าตอนหลังมา เข้าใจเรื่องพวกนี้มากขึ้นจากการอ่านหนังสือ จากการคุยกับคนแล้วก็จาก ประสบการณ์ส่วนตัวที่เจ็บไข้ได้ป่วย จากการทำงานมากๆ ก็เลยตั้งคำถามว่า เอ๊ย แล้วชีวิตมันควรจะต้องบาลานซ์ยังไง หรือว่าเห็นประสบการณ์อาจารย์ บางท่านที่เคารพเสียชีวิตไปทั้งที่ยังอายุยังไม่เยอะ ทำประโยชน์อะไรให้กับ บ้านเมืองได้อีกเยอะเลย กับวงวิชาการได้อีกเยอะเลยนะครับ แต่ว่าเรานึกถึง ถ้าเกิดวันนี้ อีกสัก 1 เดือนเราจะตาย วันนี้เราควรจะทำอะไรอย่างนี้ ผมคิด ว่าหลายคนไม่ได้ทำอย่างที่คิดว่าตัวเองควรจะต้องทำนะ ใช้ใหม่ เราใช้ชีวิต เหมือนกับเราคิดว่าเราจะอยู่ไปได้อีก 100 ปีในโลกเนี่ย แต่ว่าชีวิตที่ดีคือ ชีวิตที่เราคิดว่าถ้าเกิดอีกสักเดือนนึง อีกสักเดือนนึงจะได้มีเวลาสัก 30 วัน

จะตาย 30 นี้เราจะต้องทำอะไร ผมคิดว่าถ้าเกิดเราใช้ชีวิตแบบนี้ได้ มันจะ ถามคล้ายๆ ความหมายของการมีชีวิตอยู่ได้จริง เพราะฉะนั้นเราจะตัดอะไร ครับ เราจะตัดสิ่งที่ไม่จำเป็นออกจากชีวิตเราได้เยอะเลย เพราะทุกวันนี้เรา อยู่กับสิ่งที่มีไม่จำเป็นเยอะ ถ้าจะตายในอีก 30 วันข้างหน้าผมคงจะเลิกดู บอลก่อน (หัวเราะ) เพราะว่าผมก็ต้องลุ้นว่าแมนยูจะได้แชมป์ปีนี้ใช้ ใหม่ เพราะว่าอีก 30 วันผมก็ยังไม่เห็นอยู่ดี (หัวเราะ) ผมก็คงไม่ทำงานนะ ผมก็คงไปอยู่กับแม่อยู่กับที่บ้านอะไรอย่างเนี่ย ใช้ใหม่

หนังสือไม่ได้คิดแบบว่าสุดขีดให้ต้องแบบว่าต้องทำอะไรบาง อย่างนะ ผมแค่เปรียบเปรยให้เห็นว่า เอ๊ย คิดถึงเรื่องพวกนี้ไว้บ้างนะครับ แล้วก็อยากเตือนตัวเองมากบางคน คนเก่งๆ นะครับ อย่างพวกเราเนี่ยที่เก่งๆ สนใจสังคมนี้ บางครั้งหลายคนผมรู้จักคนทำงานเพื่อสังคมเยอะนะครับ แล้ว หลายครั้งผมก็เคารพพวกนี้มากเลยนะ เคารพคนที่ทำงานเพื่อสังคมแต่ว่า หลายคนเนี่ยก็แบกประเทศไทยไว้กับตัว แบกโลกไว้กับตัว คือในด้านนี้ก็น่าเคารพที่คนคนหนึ่งจะคิดถึงคนอื่นได้มากเพียงนี้ แล้วก็เสียสละมากเพียง นี้มันด้วยความเคารพ แต่ว่าในอีกด้านนึง โอ้โฮ คุณก็รู้อะบบโลกระบบ การเมืองสังคมไทยมันซับซ้อนมาก คือคุณทำงานกับมันแล้วคุณเหยียบมัน ให้ไถ่นะ คุณอย่าเป็นทาสมันในความหมายที่คุณต้องแบกมันไว้ แล้วพอ บ้านเมืองมันแบบแ่แล้วคุณก็แ่ตาม คุณก็ป่วยไข้ไปพร้อมกับบ้านเมือง เป็นพลังสร้างสรรค์บางอย่างที่คุณทำได้ บาลานซ์ชีวิตตัวเองให้ดี เรื่องพวก นี้สำคัญนะ เพราะบางครั้งเราเห็นคนเก่งๆ คนที่ทุ่มเททำงานหนักๆ อายุสั้น แล้วเสียชีวิต อยากให้อยู่กับเรานานๆ เพราะฉะนั้นก็เกลียดพลังไว้บ้าง เผื่อ พลังไว้บ้าง ทำงานแล้วก็พักผ่อนออกกำลัง เรื่องพวกนี้รุ่นพวกนี้ยังไม่อินใช้ ใหม่ครับเรื่องออกกำลัง (หัวเราะ) ผมนี่เคยใช้ชีวิตอยู่แบบว่าช่วงนึงเป็น 10 ปี เลยแบบว่าที่ไม่เคยออกกำลัง มัวแต่เรียน อ่าน ทำงาน ตอนนั้นก็เปลี่ยน ชีวิตไปเยอะนะครับ ต้องป่วยสักครั้ง คนเรามันต้องป่วยหนักๆ สักทีแล้ว ชีวิตมันจะเปลี่ยน แต่ว่ากรุณาอย่าเลือกเส้นทางนี้ เป็นเส้นทางที่ไม่ควรเอา เเย่งอย่างนะครับ (หัวเราะ) มันมีทางที่ไม่ต้องป่วยไม่ต้องทรมานแบบนี้ได้ ถ้าเกิดคิดได้ แต่มันก็ยังไม่อินนะ พูดไปก็ไม่เชื่อหรือหอก ผมพูดไปตอนนั้นใคร

สอนผมผมก็ไม่เชื่อหรอก จนผมป่วยสักทีนึงอะ (หัวเราะ) ก็เปลี่ยนชีวิตได้
อะไอย่างเนี่ย ก็อยากจะทำสักวันนะ

ลุงอ้อย ก็น่าสนใจนะ คือเหมือนเป็นงานปรัชญาที่มามีผลกับไอ้วิธีการ วิธี
การคิด วิธีการหาไอ้ตัวที่จะมาตอบโจทย์ให้ใหม่

อ.ปกป้อง คือสนุกกับมันนะ ถ้าเกิดเราทำงานชอบอะไรเราก็จะสนุกกับ
มัน เราอยากช่วยคนที่สนุกกับการช่วยคน ไม่ต้องเครียดกับการช่วยคนนะ

สนุกกับการช่วยคน เราสามารถทำเรื่องซีเรียสด้วยรอยยิ้มได้นะ ผมคิดว่านะ

ลุงอ้อย สนุกกับการให้คนช่วยก็สนุกเหมือนกันนะ (หัวเราะ) เมื่อก่อนนี่ที่
ที่อเปิดอะไรที่ตัวชีวิตประเทศไทยไอ้อันดับที่ 7

อ.ปกป้อง อ้อ
ที่อป อ้อ ใช่ๆ มันเป็นหนังสือ

พี่ซัง ภูมิศาสตร์แห่งความสุข
ที่อป อ่า ภูมิศาสตร์แห่งความสุขใช่ใหม่

พี่ซัง ที่จัดประเทศไทยเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่เป็นภูมิศาสตร์แห่งความสุข
ที่อป ใช่ๆ ในโลกมีแค่ 10 ประเทศ แล้วประเทศไทยได้เป็นที่ 1 ด้าน..เขา

บอกความสุขของประเทศไทยคือความสุขในการ
พี่ซัง ไม่ต้องคิด

ที่อป เออ แบบไม่ต้องคิดอะไรนะครับ (หัวเราะ) แบบเราก็จะได้ยินคำพวก
“ปลงซะเถอะ” อะไอย่างเนี่ย “ชีวิตมันก็เป็นอย่างนี้เอง” อะไอย่างเนี่ย

Hatch-U อ้อ
พี่อ้อม ชีวิตมันก็เป็นเช่นนี้เอง

ที่อป เออ ปลงเถอะ อะไอย่างเนี่ย
อ.ปกป้อง มันอาจจะไม่สบายขนาดนั้นนะ (หัวเราะ) เราไม่แน่ใจว่าอันนี้

หนังสือเขียนปีไหน
ที่อป เพิ่งเขียนครับ
พี่ซัง 2 ปีได้แล้วมั้ง

อ.ปกป้อง ไม่ หนังสือเพิ่งออกไทย แต่ว่าไอ้ตัวออริจินัลมันนะ
ที่อป ภาษาอังกฤษออกมาตั้งกี่ราวๆ 2009 ฮะ

อ.ปกป้อง 2009 เหรอ น่าสนใจ
ลุงอ้อย ไม่ต้องคิด (หัวเราะ) มีความสุข (หัวเราะ) คิดไปทำไม (หัวเราะ)

อ.ปกป้อง คิดบ้าง ๆ คิดบ้างเถอะ (หัวเราะ) คิดแล้วเหยียบไว้
ลุงอ้อย แต่ว่าไม่เชื่อแล้วอย่าลบลู่ ลองดูซิว่านั่งอยู่กับตัวเองแล้วลองดูว่า

ตัวเองไม่คิดเนี่ยได้รึเปล่า
Hatch-U ไม่ได้

ลุงอ้อย ไม่มีความสำเร็จเลยนะ (หัวเราะ) ที่จะเว้นช่องให้ไม่คิด โอ้โฮ ยาก
มากเลย (หัวเราะ)

อ.ปกป้อง คือคนมันมีหลายระดับนะ ประเภทหนึ่งคือคนที่ไม่รู้อะไรเลยคือไม่
รู้จริงๆ อะ คือกลางจริงๆ ไม่มีความรู้อะไรทั้งสิ้น แล้วก็คนแบบนี้พอเทียบกับ

คนอื่นแบบที่เรียนหนังสือก็พอจะรู้มากขึ้นใช่ไหมครับ กับคนที่รู้เยอะ เยอะ
ไปเลยเนี่ย เคยดูพวกหนังสือใหม่ คนที่แบบว่าสุดยอดอาจารย์เขาก็จะบอก

ว่า เขาก็ไม่รู้อะไรเลยเหมือนกันใช่เปล่า คือพอคุณเรียนไปเรื่อยๆ คุณรู้ขึ้น
เยอะขึ้นเรื่อยๆ สุดท้ายคุณก็รู้ว่าคุณก็ไม้อู้อะไรเลย แต่คนที่ไม้อู้อะไรเลย

ในขั้นปลายเนี่ยมันตายในแบบคนที่ไม้อู้อะไรในตอนที่มันนะครับใช่ใหม่ เพราะ
ฉะนั้นที่เขาคือว่าไม่ต้องคิดอะไรเนี่ย มันก็มีหลายระดับนะ เวลาพระสอนว่า

อย่าคิดอะไร เขาก็ไม่ได้บอกให้ยึดมั่นถือมั่นในตัวตน แต่กับไม่คิดอะไรเลย
ในอีกแบบหนึ่ง ก็ต่างกันนะ (หัวเราะ) ดูว่าทกรรมพวกนี้บ้างเหมือนกัน บาง

ครั้ง ผมว่าอันนี้ประสบการณ์ของผมครับ เวทีผมคือเวลาสอนหนังสือใช่
ใหม่ ถ้าเป็นดารานักแสดงที่เล่นละครเวลาของเขาก็คืออยู่บนหน้ากล้องกับ

บนเวทีใช่ใหม่ฮะ เวลาผมสอนหนังสือผมไม่คิดนะ ผมไม่คิด คิดไม่ได้ถ้ามี
แต่นั่งคิด ผมพูดไม่ได้หรอกใช่ใหม่ครับ แต่ไม่ใช่แปลว่าเราไม่คิดอะไรนะ คือ

ประเด็นก็คือว่าคุณต้องคิดมาแบบลงตัวแล้วเบื้องต้น คือ ณ วันที่คุณต้อง
แสดง เมื่อคุณต้องขึ้นเวที คุณคิดไม่ได้ นักแสดงมันต้องเป็นแบบนี้แหละใช่

ใหม่ครับ เพราะผมคิดว่านักเขียนก็เหมือนกัน ผมเขียนบทความบางชิ้นเนี่ย
โอ้โฮ ใช้เวลาเป็นเดือนๆ เลยมานั่งคิดๆ โห เขียนอะไรดีวะ เขียนอะไรดีวะ

มันคิดไม่ออกเลยนะครับ ยิ่งคิดมากๆ มันยิ่งคิดไม่ออก แต่ว่าเมื่อมันมาถึง
วันเดดไลน์ (หัวเราะ) มันจะมีพลังพิเศษ (หัวเราะ) ในตัวคนเนี่ย

ลุงอ้อย ทุกคนมีพลังแบบนั้นอยู่

อ.ปกป้อง มีพลัง

พีแอม วันเดดไลน์

พีแบด พลังเดดไลน์

อ.ปกป้อง โอ้โห แล้วมันพลังเดดไลน์มันทำงานหนักจริงๆ นะ เขาเรียกว่าพลังขงตุ้ยเนาะเวลาบ้านไฟไหม้ (หัวเราะ) ประเด็นของการเขียนหนังสือประสบการณ์ผมก็คือว่าถ้าเกิดคุณมัวแต่คิดนะ คุณไม่มีทางได้เขียนหนังสือวิธีทำก็คือว่าคุณเปิดคอมมาเลยแล้วคุณก็พิมพ์ไปเลย เดี่ยวงานเสร็จ (หัวเราะ) ต้องเปิดออกมาแล้วก็ลงมือทำ ในการลงมือทำความยากมันอยู่ตรงก่อนจะตัดสินใจลงมือทำเนี่ยยากที่สุด ไซ้ใหม่ พิมพ์ประโยคแรกได้เนี่ยโอ้โห เหมือนสำเร็จไปครึ่งนึงแล้ว ไซ้ใหม่ซะ แล้วหลายครั้ง ผมคิดว่าโอเคดี ๆ มันมาจากตอนที่เรานึกถึงตัวเอง บางเรื่องเราแก้ปัญหาไม่ได้หรือถ้าเราหมกมุ่นอยู่กับมัน แต่ถ้าเกิดเราถอยตัวเองออกมาบ้าง มองไปในพื้นที่ที่มันสงบสุขระดับนึง บางทีมันเห็นทางออกมันเห็นจุดจบ ของผมเกิดขึ้นอย่างนี้โยะนะครับ ผมคิดได้..หลายเรื่องได้ตอนที่อยู่ในห้องน้ำบ้าง ตื่นนอนบ้าง (หัวเราะ) กระทั่งบางเรื่องในฝัน (หัวเราะ) อ้าว บางเรื่องผมได้หัวข้อเขียนหนังสือจากที่ผมฝันถึงนะ แล้วผมตื่นขึ้นมาแล้วผมก็รู้ว่าผมจะเขียนเรื่องอะไร ก็เรื่องที่ผมเขียนล่าสุดใน *October* ผมก็ฝันเอา (หัวเราะ) ผมก็คิดอยู่ตั้งนานว่าผมจะเขียนอะไรดีแล้วผมก็ฝันเอาจากตอนไม่คิด

เพราะฉะนั้นประเด็นมันอยู่ที่ว่าบางครั้งเราไปกดดันตัวเองไป ยึดมั่นถือมั่นกับมันโยะงั้น หัวจะไม่โปร่ง เวลาคุณตอบข้อสอบ คุณอย่าไปคิด คำว่าอย่าไปคิดของผมไม่ใช่แปลว่าแบบนั้นนะ คุณต้องพร้อมทั้งหมดแล้วทะลุปรุโปร่งแล้ว คุณค่อยมานั่งเขียนโดยที่แบบไม่คิด เพราะฉะนั้นตั้งแต่ผมเรียนหนังสือมา ผมไม่เคยอ่านหนังสือช่วงวันสอบเลยนะ วันสอบคือวันที่ผมไปแกล้งคนเล่น เดินไปเพื่อนนั่งอ่านก็จะไปแกล้งมัน ชวนคุยเล่น เดินดูลูกศิษย์ไปแกล้งลูกศิษย์ด้วย

ลุงอ้อย เหมือนบอลเลย (หัวเราะ)

บอล ผมก็ไม่คิดวันสอบ ก่อนสอบผมก็ไม่คิด (หัวเราะ) อ้าว พอไปในห้อง

สอบผมก็ไม่คิด ผมก็ตอบเลย (หัวเราะ) ผมอยากจะตอบอะไรผมก็ตอบ

ลุงอ้อย มีความเหมือนและมีความต่าง

อ.ปกป้อง มาคิดเอาตอนสอบเสร็จตอนเห็นผลสอบคิดหนัก (หัวเราะ)

บอล เอ้ย แต่สอบเสร็จผมก็ไม่คิด (หัวเราะ) เพราะว่าเดี๋ยวมันก็ซ่อมได้ครับ (หัวเราะ)

อ.ปกป้อง ยอดคนจริงๆ (หัวเราะ)

บอล เพราะทุกอย่างมันแก้ไขได้

ลุงอ้อย เออ บอลมันพูดน่าตะจะจริงๆ เลย (หัวเราะ) โอเค ก็ 4.40 น. แล้วเนอะ

บอล อาจารย์ครับ ขอถามหน่อยไอ้ที่นี้เสีย ผมคิดว่ามันเป็นพันธบัตรนี่คือไซ้รีเปล่าครับ

อ.ปกป้อง เขาเรียกว่ามันเป็นสินทรัพย์ ก็คือพวกหนี้หนุหลังจากออกหลักทรัพย์

บอล พวกนี้มาใช้ใหม่ครับ

อ.ปกป้อง ไซ้ครับ ก็ขายได้

บอล คือพันธบัตร ที่อาจารย์อธิบายมาผมเข้าใจว่าไอ้พวกพันธบัตร

อ.ปกป้อง พันธบัตรก็เป็นสินทรัพย์อันนึง

บอล พวกที่เป็นในแบงค์ที่มันบอกดอกเบี้ยสูงๆ ที่คนจะมาฝากๆ อะไรอย่างเนี่ย อันเนี่ยคืออย่างเดียวกันรีเปล่า

อ.ปกป้อง เออ ไม่เหมือนกันทีเดียว พันธบัตรก็เป็นสินทรัพย์แบบนึง ถ้าเป็นแบบตราสารพวกนี้ก็คือว่าเขาขายไปคุณก็ได้รายเดือนไซ้ใหม่ ได้รายเดือนได้เงินผลตอบแทนรายเดือน ก็คล้ายๆ กัน คือคนที่ออกให้ก็เป็นเจ้าหนี้ คุณก็เป็น...เอ่อ ไม่ใช่

บอล เขาเป็นเจ้าของหนี้คนอื่น กับคนที่ซื้อหนี้เสียเขา

อ.ปกป้อง ไซ้ แต่คือเขาก็ส่งต่อมาให้ flow ของเงินที่ให้กับคือในรูปแบบนั้น

บอล คือทำเปลี่ยนรูปแบบจากหนี้เสียให้มาเป็นอย่างที่อาจารย์บอกไซ้ใหม่ครับ

อ.ปกป้อง ไซ้ครับ ก็คือแทนที่แบงค์จะรับภาระก็เป็นคุณ ถ้าเกิดคุณซื้อไว้

บอล สมมติผมซื้อธนบัตรผมก็รับภาระหนี้เสีย

อ.ปกป้อง ใช่ ก็ต่อไปเรื่อยๆ อย่างนั้น แล้วมันก็มีคนที่ซื้อต่อไปอีกก็ไล่ต่อไปอีกเรื่อยๆ

บอล ก็ไล่ไปเรื่อยๆ

อ.ปกป้อง ก็ไล่ไปเรื่อยๆ เพราะฉะนั้นเวลามันเจ๊งมันก็จะเจ๊งกันเป็นทอดๆ กันไป

บอล อ้อ

พีหญิง เตียวไปถอนเงินออกจากธนาคารก่อน

อ.ปกป้อง อ้อ แบงก์ไทยปลอดภัยครับ (หัวเราะ) แบงก์ไทยปลอดภัย ที่น่าสนใจเพราะบางทีคุณลู่กว่าพวกเราไม่ค่อยรู้เรื่องใช้ไหมครับ แบงก์ไทยคราวนี้ เศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบจากวิกฤติซับไพร์มน้อยมาก ในทางภาคการเงิน เพราะเราไม่รู้จัก (หัวเราะ) อะไรแบบที่เล่าให้ฟัง เพราะฉะนั้นเงินที่สถาบันการเงินไทยไปลงทุนอะไรแบบนี้ก็ค่อยๆ แล้วเพราะระบบการปล่อยกู้หรือสินเชื่อที่เรามีบ้านเราอย่างไม่เป็นแบบนั้น ไม่ได้ซับซ้อนแบบนี้ บางครั้งโง่งบ้างก็ตื่นะ (หัวเราะ) เราก็ปลอดภัยนะครับ

ลู่อ้อย โง่งบ้างก็เก่งเหมือนกันนะ (หัวเราะ)

อ.ปกป้อง เพราะว่าผลกระทบที่เราได้รับในจากวิกฤติซับไพร์มคราวนี้มาจากทางเยลด์เซกเตอร์มากกว่า คือถ้าเกิดเศรษฐกิจอเมริกามีปัญหาเขาก็มีเงินน้อย เขาก็ซื้อสินค้าส่งออกเราได้น้อยเพราะฉะนั้นเราก็ขายสินค้าให้กับเขาได้น้อย แต่ว่าในภาคการเงินแทบไม่ได้รับผลกระทบเลย เราซื้อหลักทรัพย์พวกนี้ น้อยมากเลยไม่ได้เป็นปัญหา แบงก์ไทยนี่แข็งแรงนะครับ (regulate / ควบคุม) เพราะว่าแบงก์ไทยเรียนรู้จากวิกฤติได้ค่อนข้างดี แล้วแบงก์ชาติก็มีการดูแลเยอะหลังจากวิกฤติ มันโดนหนักๆ มากมันก็ยังกลัวกันอยู่ ไม่ค่อยข่มมาก แบงก์ไทยเราจะมีระดับขึ้นเยอะหลังจากวิกฤติเศรษฐกิจปี 40 ไม่ต้องรีบถอนเงินนะครับ (หัวเราะ)

บอล อย่างนี้ต้องเอาพันธบัตรไปขายไหมครับ (หัวเราะ)

ลู่อ้อย ก็มีใครมีคำถามหรือมีใครอยากจะแชร์ เสนอความคิดเห็นอะไรใหม่ที่แตกต่างกัน แอนท่าทางรู้เรื่องตลอด (หัวเราะ)

พีชาย เพิ่งมาถึง

พีหญิง ไม่เป็นไรเดี๋ยวใครจะเล่าให้เพื่อนฟังบ้าง

แอน เตียวถอดเทปให้ (หัวเราะ)

ลู่อ้อย แต่ว่าใครไม่เข้าใจยังมีโอกาสที่จะเข้าใจได้ เพราะว่าอาจารย์จะลำดับ มันมีลำดับของมันจริงๆ แล้วมาฟังหรือมาดูจากที่เราต้องถอดนะ แต่ลู่อยากจะทำนให้พวกเราคิดว่า เออ เรื่องนี้ วันนี้เราอาจจะดูแบบ เฮ้ย ฟังยากไม่ยากฟังหรือไม่เกี่ยวหรืออะไรก็ตามแต่ วันนึงเราต้องเจอไอ้สิ่งที่เราเหมือนกับไม่อยากจะเจอ เพราะว่ามันอยู่ในกระบวนการดำเนินชีวิตของเราเหมือนอย่างที่คุณที่ทำงานในฟาร์มในอะไรพวกนั้น เขาก็คงไม่ได้อยากจะมาหาหรือมาเจอในความหมายนี้ แต่มันทำยังไงได้ พวกเราจบบอกไปอาจจะต้องไปอยู่ คืออยู่ในระบบนี้ได้ดีแค่ไหน คงคิดได้แค่นี้สำหรับเรารีเปล่า คือไปอยู่ในระบบแบบนี้ได้ดีแค่ไหน คือถ้าไม่เปลี่ยนคำถามใหม่ของชีวิตนะ ก็อาจจะเจอในรูปแบบที่ เอ๊ะ เราจะไปเป็นประเทศอุตสาหกรรมแล้วมีคนที่นั่งว่าแห้ว โดดเดี่ยว แล้วก็มีความคิดแล้วมีอีกหลายๆ คนที่ช่วยกับเหตุการณ์แบบนี้ มันจะเอายังไงดี มันเหมือนกับว่าอย่างไรที่อาจารย์บอกว่ามันเป็น dilemma อันนี้ คือไปซ่ายก็ไม่ได้ไปซายก็ไม่ได้ หนีเสียก็ดันไปเจอจะเข้จะ จะเอายังไงดี ภาวะอย่างนี้ค่อนข้างที่จะตึงเครียดพอสมควร ก็หวังว่าเราคงจะไปมีความสุขกับระบบทุนนิยมกันต่อไปนะครับ (หัวเราะ) มันไม่ใช่คือเป็นความหวังดีเนอะ

คงจะรบกวนอาจารย์แค่นี้ละ แต่ว่าก่อนจบนะครับ ผมมีเรื่องจะเล่าฝากอาจารย์นิดนึง คือที่สวนฝั่งเราก็อยู่กับเด็กกะเหรี่ยง แล้วก็เด็กผู้ชายคนนึงเขาชื่อมายเดนะครับ ก็อายุก็จะ 20 แล้วละ ที่นี้เขาในพื้นที่ในบริเวณที่เราอยู่ก็จะมีแมวอยู่หลายตัว นิสัยแมวเป็นยังไง เขาชอบคลอเคลียเลี้ยงไม่เซื่องหรอกนะ (หัวเราะ) คือฟังไม่รู้เรื่องแบบหมาอะไรพวกนี้นะ แล้วแมวตัวนึงเนี่ยเขาให้ชื่อของเขาเองว่าไทย ไทย (หัวเราะ) เขาไม่คิดอะไรหรอกนะแต่เราอะ คิด (หัวเราะ) เฮ้ย มันคือชื่อแมวว่า ไทย (หัวเราะ) ไอ้เนี่ยมันเคล้าแข่งเคล้าขาน่าเอ็นดู (หัวเราะ) นี่คือนิสัยแมวไข่มุข คือกินเสร็จแล้วก็ไป

อ.ปกป้อง ฮะ ที่บ้านผมก็เลี้ยงแมวเหมือนกันเมื่อก่อน เสียไปละ อยู่มา

เป็น 13 ปี (หัวเราะ)

ลุงอ้อย ที่นี้เรานะ เราเป็นคนทีคิดใจ แต่เขาไม่ได้คิดหรือก ไทยนะไทย ไม่รู้ แปลว่าอะไร (หัวเราะ) แต่เรา เฮ้ย มันเหมือนคนไทยรีเปลามันเป็น ไทย ไทย แบบนี้จริงๆ รีเปลากับแมตัวนี้ (หัวเราะ) ก็เล่าสนุกๆ ให้อาจารย์นะฮะ แล้วก็เดี่ยว เออ ก็ในตอนท้ายก็คงเป็นสาระในเรื่องของเศรษฐศาสตร์ โดยเฉพาะ เรื่องของเศรษฐศาสตร์การเมืองซึ่งอาจารย์ให้ชิมเรามาว่า ให้อ globaliztion ทุนนิยม คน แล้วก็โลก มันเหมือนเบ็ดเสร็จอยู่ในภาพที่เราจะคิดต่อ คิดไปข้างหลัง คิดไปข้างหน้าจากตัวอย่างนี้ แล้วจากที่มันไม่ได้อยู่ในหนังสืออยู่ ในส่วนที่อาจารย์เล่าให้ฟัง วิฤตติต่างๆ อย่างเช่นว่าซบไพร้ม ลุงก็เพิ่งเข้าใจ เมื่อกี้แหละ ซบไพร้ม (หัวเราะ) ก่อนหน้านั้นก็ทำเป็นฉลาด (หัวเราะ) เออ เหมือนรู้แต่ก็ไม่เคยรู้ แต่ก็ให้เกียรติตัวเองหน่อยว่า ความที่เราไม่ยการู้ มันก็ไม่ได้ตามต่อ แต่ว่าเข้าใจในเรื่องของการเมือง เศรษฐกิจ การเงินนะ ฮะ อุตสาหกรรม ความมีเมตตา ความโลกอะไรต่างๆ นานาพวกนี้มันเชื่อมโยงกันหมด ได้ประโยชน์จากมุมของเศรษฐศาสตร์เยอะทีเดียว โดยส่วนตัว (หัวเราะ) แล้วก็คิดว่าทุกคนคงมีโจทย์ อาจะเกิดยังงอยู่หรืออะไรก็ตาม แต่อย่างน้อยมันเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในวันนี้ที่ทำให้เรามีโอกาสได้มานั่งฟังใน มิติของเศรษฐศาสตร์ นอกเหนือจากมิติอื่นๆ ที่เราได้เจอเจอมาเนฮะ ก็ถือ โอกาสว่าจะฝากหนังสือประวัติศาสตร์ให้อาจารย์เล่มนึงนะครับ

อ.ปกป้อง ขอบคุณครับ

ลุงอ้อย (การเรียงตามลำดับเหตุการณ์) เป็น chronology นะฮะ ที่ตั้ง พ.ศ.1 ของพุทธศาสตร์แต่ว่ามันมี ด้านใต้เส้นเนี่ยจะเป็นเหตุการณ์โลก

อ.ปกป้อง พระไตรปิฎกใช้ไหมครับ

ลุงอ้อย ครับ เผื่ออาจารย์ลองเอาไปดู

อ.ปกป้อง ครับ ขอบคุณมากครับ

ลุงอ้อย แล้วก็อย่างโน้นอย่างนี้เลยผมเองอยากจะไม่ให้อาจารย์ต้อง ออกสตางค์ค่ารถมาเอง (หัวเราะ) อยากจะเอาอันนี้เป็นคำรถให้อาจารย์นะ ครับ ก็อย่าได้ถือว่าเป็นค่าตัวเลยเพราะว่าเราไม่มีนะฮะ (หัวเราะ) นะ แต่ว่า ไม่อยากให้อาจารย์ต้องออกสตางค์ค่ารถอะไรมาเองอะไรอย่างเนี่ย (หัวเราะ)

เอาอันนี้เป็นคำรถนะครับ ก็อยากให้เราขอบคุณอาจารย์

อ.ปกป้อง ขอบคุณนะครับ

Hatch-U ขอบคุณค่ะ/ขอบคุณครับ

อ.ปกป้อง ขอให้สนุกกับชีวิตต่อไป (หัวเราะ)

ลุงอ้อย สนุกกับทุนนิยมต่อไป (หัวเราะ)

รับรู้
เรียนรู้
เพื่อโลก